

Suvine muusikaelu:
orel, folk, pop & rock,
konverentsid

Tee analoogmaailmast
digitaalsusesse

WEEKEND GUITAR TRIO

VIII Rahvusvaheline Tartu Vanamuusika Festival 25.-27. september 2003

Selle aasta festivali peateemadeks on muusika ja poeesia eri kultuurides ning Hiina varajane muusika.

Üles astuvad

Kakoli Sengupta (India)

Kabir ja India religioosne laul

FA Schola (TÜ, Eesti)

XIV saj. Itaalia muusika

Troubadour Arts Ensemble (Prantsusmaa)

Prantsuse trubaduurilaul

Mikk Sarv ja Tuulemuusikud (Eesti)

Tuulest tulnud laule Kalevalast ja maailma eri paigust

Universaliala in Re (Venemaa)

Vanavene, Bütsantsi ja Euroopa keskaja muusika

John Thompson gu chin (USA)

Hiina varajane muusika

Lisaks loengud, seminarid, festivali klubi elava muusikaga,
kesköökontserdid jne.

Avastatud ja avastamata seoseid

Euroopa keskaja ja idamaade muusika vahel.

Tule avastama tundmatut maailma!

täpsem info: www.ut.ee/festival

festivali korraldaja: Festivitas Artium

kunstiline juht: Raho Langsepp

Festivali
peatoetajad:

Postimees

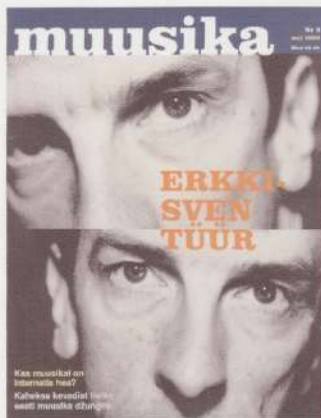
Tartu
heade mõtete linn

ESTONIAN
MUSIC MUSEUM

Kontserdiagentuur

Muusika ootab arvamusil ilmunud artiklite kohta ja soovitusi uute teemade leidmiseks aadressil

anneli@ema.edu.ee

Ajakirja varem ilmunud numbreid saab osta toimetusest aadressil Rävalla pst 16 hinnaga 10 krooni eksemplar.

KAVA

SOOLO

2 Berk Vaher. See maailm ja teine:
Weekend Guitar Trio

BAGATELLID

7 Mailis Pöld. Uudiseid maailmast

IMPRESSIOON

9 Mirjam Tally. Folgipäevik ehk kuidas
meisterdada väikekannelt?

10 Tiia Teder. Meretagused kammer-
kontserdid

11 Maria Mölder. Erasmus Chamber
Orchestra põhjamaise muusika jälil

12 Kristina Kõrver. Inglise ja inimesed.
Tallinna XVII Rahvusvahelisest
Orelifestivalist

13 Tõnu Kalvet. Setude menu saja
tuhande laulu maal

14 Virge Joamets. Tühimikest ja nende
täitmisest Tartu muusikasuves

14 Lauri Sommer. Piim, hein ja helinad
Lätis. Baltica folkloorifestivalist

BAGATELLID

16 Uudiseid Eestist

EKSPOSITSIOON

18 Ilvi Rauna. IAMLi konverentsist nii- ja
naapidi. Rahvusvaheline muusikaraa-
matukogude aastakonverents Tallinnas

POP & ROCK

21 Margus Kiis. Suvi 2003

KADENTS

24 Alo Põldmäe. Reis Rudolf Tobiase
lapsepõlvemaile

SKERTSO

26 Sofia Joons. Pubis elav muusika.
Muusikaelust Iirimaal

TECHNE

29 Tõnis Leemets. Sämpleri lugu.

32 Margus Kiis. Unustatud
muusikaelektronika

EKSPRESSIOON

34 Martti Raide. Miks on Wagneri mõt-
temaailm eestlasele ikka veel nii
kauge?

MODULATSIOON

36 Kadri Steinbach. Sibeliusest *heavy-
metal*/ini. Muljeid muusikateadlaste
sümposionilt Soomes

MELOMAAN

39 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

41 Valik septembri muusikasündmusi

Intro 9/2003

Mul on esimest korda põhjust tänada Eurovisiooni lauluvõistlust. Miks? Juba kaua ja aktiivselt tegutseb maailmas organisatsioon, mille ingliskeelne lühend on IAML ning eestikeelne tõlge Rahvusvaheline Muusikaraamatukogude Liit. See Austraaliast Islandini ulatuv *network* saab igal suvel ka inimkujul kokku ja seekord juhtus see Tallinnas. Suur au, suur vastutus, suured ettevalmistused ja loomulikult rahaprob- leemid, aga ligi kolmsada tarka pead sõitis kohale. Ja nagu Ilvi Rauna Muusikas konverentsist kirjutades mainib, ei jäta need inimesed oma arvamust enda teada. Mida suur osa neist enne siiatulekut Tallinnast teadis? Seda, et siin toimus rahvusvaheline lauluvõistlus, mis korral- dusest ei kukkunudki läbi, et meil on mikrofonid, mitmesugused pro- jektorid ja väärtuslik vanalinn. "Eesti – sada punkti!", hindab siinkäiku Westdeutscher Rundfunki esindaja.

Meie tublid raamatukoguinimesed tegid omakorda Eestile märkimist väärt reklaamikampaania maailma tarkpeade ringkonnas. Konverentsi delegaadid sõitsid koju vaimustuses eesti inimestest, loo- dusest, vanalinna tänavatest, kultuuriasutustest ja kultuurist endast. Kas Tallinna Linnavalitsus poleks võinud vastusena konverentsi korralda- jate toetuspalvele kas või äraütleva teate posti panna?

Anneli Remme

muusika

Peatoimetaja **Anneli Remme** annelli@ema.edu.ee
Toimetaja **Kristina Kõrver** kristina@ema.edu.ee
Toimetaja **Mirjam Tally** mirjam@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Tõnu Kaalep** tonu@ekspress.ee
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**
Raamatupidaja **Tambet Kuresoo**

Rahastaja **EV Kultuuriministeerium**
Ajakirja ilmumist toetab **Eesti Kultuurkapital**
Väljaandja **Eesti Muusikanõukogu** Suur-Karja 23, 10148 Tallinn

Toimetus Rävala pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214
Toimetuse telefon **(0) 6675 788**
kodulehekülj: **muusika.kul.ee**
Reprotööd **KO Repro**
Trükikoda **Printon**
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine OÜ Kirilind
tel **(0) 640 85 97, (0) 640 85 99**
faks **(0) 640 85 98**
e-post: **kirilind@estpak.ee**
kodulehekülj: **www.kirilind.ee**
Tellimisindeks **00679**
Otselkorraldus **21** krooni number
3 numbrit **63** krooni
6 numbrit **126** krooni
Aastatellimus (11 numbrit) **230** krooni.
Välismaale tellimisel lisandub postikulu.

**Weekend Guitar
Trio**
FOTO MARK RAIDPERE

MARK RAIDPERE

SOOLO

See maailm ja teine: Weekend Guitar Trio

BERK VAHER

Nagu üldiselt teada, pole suure osa eestlaste jaoks üldse nädalalõppe olemas. Laupäev ja pühapäev on vaid soodsaks võimaluseks tööd koju kaasa võtta, teha korteris remonti või minna aiamaale kurgivagu kõplama. Isegi suvefestivalilt oodatakse turuplatsi rahvasumma ja lärmi, metsa ja randa võetakse kaasa toss ja tümakas. Eestlaste nädalalõpp lükkub aina edasi, saabub alles koos maailmalõpuga. Mõni ime siis, et tänava oma neljanda albumini jõudnud Weekend Guitar Trio muusika argirusaamadega nii raskesti haakub!

Aga las haakub raskesti. Kuni see eraldipüsimine ei kuluta läbi muusikute endi motiivatsiooni ja kuni see veel seiklejavaimuga kuulajaid ligi tõmbab, on sellest sündivad helid kummastavkaunisteks meeldetuletusteks teistsuguse elu ja taju võimalikkusest. Tavandiroki ja suvasüldiga nüristatud elektrikitarris ärkab eksootiline legend surfarite leitud Havai imepillist, millega võis esile manada lainemurru ja avakosmose laule. Ja kõiki kõlasid, mis nende vahele jäävad.

Sedapuhku vastavad kaks kolmest: Mart Soo ja Robert Jürjendal. Tõnis Leemets viibis maal inspiratsiooni kogumas. Nagu selgus, samas külas, kus suvitatan minagi – nii et silmi-kõrvu rohkem lahti hoides oleksin võinud üksvahe kogu Weekend Guitar Trio säält leida ja poleks pidanudki neid linna otsima tulema. Eks ole natukene müütiline olukord seegi.

Kuidas teie lood sünnivad? Kas see on igal loo tegijal erinev protsess või tulevad need sarnaselt? Kuidas tekib idee ja kuidas lugu kolme mehe pääle kokku saab?

Mart Soo: Üht laadi lood on noodis kirjas, mis on suhteliselt harv. Üht laadi lugu on see, kus on kellelgi mingisugune kondikava või struktuur, millest kõigil tekib säde ja mille ümber saab midagi moodustada. Ja siis on lood, mis sünnivad jämmimise käigus: öeldakse – oh, kaunis hetk, peatu, mis see praegu oli?

Robert Jürjendal: Jah, need on sellised, mis ei toetu niivõrd konkreetsele noodimaterjalile kui kõlale. "Aura" on näiteks selline lugu. Kuigi ka nendesse, mis on kohapeal sündinud, on lipsanud sisse väga konkreetne muusikaline motiiv ja arendus; nii et need ei ole pelgalt kõlalood, mis on koos improviseeritud. "Aura" on hea näide, seal on teema ja arendus. Need, kes kuulavad, ei tule selle

pealegi, et lugu on vabalt improviseeritud. Aga muidugi on ka lugusid, mis on puhtalt kõlamaastikud, millesse igaüks paigutab oma osa. Need vahendid on teada ja kui neid kaasas kanda, siis on võimalik kogu lugu hoida programmis ja iga kord natukene muuta – ja inimesed tunnevad ikka ära, et see on see lugu.

Teid võib vist ilma tõe vastu patustamata eklektikuks nimetada küll; ent kui sageli tekib teil kõiksugu lahtritega hõõrdumist – kui avatud erinev publik või erinevad kriitikud on sellisele stiilidevahelisele muusikale? Kas see võetakse alati lihtsalt vastu või kuulatakse mõnikord ka mööda?

R.J.: See on kultuuriküsimus; kui lugeda erinevaid arvustusi, eriti neid, mida on ka mujalt kätte sattunud, siis väga ilusti tuuakse kogu see asi välja, mis seal tõepoolest on: kõik need veidrad erinevused lugude vahel ja ka loosisesed kontrastid. Mina olen küll aru saanud, et midagi uut seal ei ole. Meie oleme need asjad lihtsalt omamoodi ritta seadnud, selle järjekorra ära seganud, selle eklektilise maailma. See, kuidas meie oleme teinud, on meile omane – seda kriitikud märkavad ja sellest räägivadki. See on ainuke vahe. Inimesed, kes on harjunud sellist muusikat kuulama, oskavad väga huvitaval vahet teha, eklektikate vahel on ka väga suur vahe. Eestis on nagu teistmoodi...

Enamik džässifestivale on suhteliselt avatud, nad "söövad selle muusika ära", neelavad konksu alla. Aga minu arust on naljakas see, et need valdkonnad, kuhu see palju paremini sobiks, tõrjuvad seda.

M.S.: Mis on kõige veidram, kui paigutamise rääkida: kõige rohkem oleme mänginud džässifestivalidel, mis on minu arust absurd, kuna mina seda muusikat džässmuusikaks küll ei pea. Samas inimestele, kes teevad kitarrifestivali, ei ole see kitarrimuusika; inimestele, kes teevad progefestivali, ei ole see proge; inimestele, kes teevad kaasaegse muusika festivali, ei ole see kaasaegne muusika. Ainuke lahter, kuhu alla seda millegipärast paigutatakse, on džäss. See on täiesti anekdootlik.

R.J.: Džäss lipsab läbi sealt!

M.S.: Enamik džässifestivale on suhteliselt avatud, nad "söövad selle muusika ära", neelavad konksu alla. Aga minu arust on naljakas see, et need valdkonnad, kuhu see palju paremini sobiks, tõrjuvad seda. Näiteks kitarrifestivali korraldaja ütleb: meil on klassikaline kitarr ja see, mis te teete, see ei ole üldse muusika, see ületab hea maitse piirid.

Millest see vastuseis – kas muusika pinnalt või elektrooniliste muundurite kasutamise pärast?

R.J.: See on ikkagi puhttehniline küsimus. Klassikalise kitarrimängijad ja selle muusika kuulajad tavatsevad välja tuua puhttehnilist külge ja kõlailu – elektroonika kasutamine on neile kauge maa. Aga tänu elektroonikale see kitarrimuusika žanr kuhugi mujale rändabki. Anti Marguste, kes meil viimane kord plaadiesitlusel käis, ütles, et teil on ju kõlapilt kohati nagu sümfooniaorkestril, selle vahega, et teie võite neid asju veel ka väga ruttu muuta. Selles mõttes pole meil kitarrifestivalidega suurt pistmist.

Sa ütlesid, et osa kriitikuid on loosiseid kontraste ja lugude erinevaid taustsüsteeme välja lugenud. Kas see ongi ideaalvorm nende lugude kuulamiseks – võtta neid peitepiltide või nupuülesannetena? Või olete rahul ka sellega, et inime neid erinevaid muusikalisi taustsüsteeme ei tunne ja võtab seda muusikat vastu lihtsalt selle enda jagu?

M.S.: See oleks eriti tore.

R.J.: See oleks ideaalne.

M.S.: Ausalt öeldes on Eesti-siseselt ainus paralleel, mida suudetakse tõmmata, Robert Fripp ja King Crimson. Ja see on juba...

R.J.: ...lühihüendus.

M.S.: See on kaunis nukker paralleel, sest meie muusikas on ju tegelikult väga

palju muid asju – kus need muud paral-
leelid siis on? Selles mõttes on need
Läänes ilmunud artiklid just huvitavad, et
seal võrreldakse meid mingisuguste
nimedega, keda me ise pole kuulnud.
Muusikuna on minul huvitav lugeda sel-
list arvustust, kust ma ise avastan enda ja
oma muusika kohta midagi uut, mingi
tahu, mida ma võib-olla ise ei oska seal
välja lugeda. “Animotioni” kommen-
taarides, mis ilmusid netiajakirjades, oli
selliseid üllatavaid momente päris palju.
Aga kui ma loen jälle, kuidas kõik see
sarnaneb King Crimsoniga, siis... Okei,
why not, aga see ei kirgasta eriti.

**Millest ikkagi tuleb, et mingisugustes
teistes maailmas osades on erinevate stiil-
lide ja nende sünteeside tajumine palju
paremini arenenud, kui ta meil on?**

R.J.: Meil ju sellealane tööstus puudub:
produktsoon, aktiivne esinemine, aktiiv-
sed esinemispaigad, ja ajakirjandus,
mis oleks sellekeskne; ja viiendaks veel
raadiojaamad, mis oleksid sellekesksed.
Ja ma võiksin neid asju välja tuua veel ja
veel. Selline asi, mida me teeme, hüppab
aeg-ajalt välja kuskilt leheveergudelt või
raadiokanalilt, siit-sealt: ta on nii juhus-
lik.

M.S.: Mujal maailmas on alterna-
tiivse muusika osatähtsus palju suurem;
näiteks Prantsusmaal on inimeste arv seit-
sekümmend korda suurem ja sama palju
rohkem võib seal olla teisitõtlejaid.
See, mida meil peetakse mingiks vaimust
vaevatute sonimiseks, on seal tõesti mein-
striim, pole midagi erilist. Üldine foon
määrab ka mõndagi.

R.J.: Samas ma arvan, et on kindlasti
kehvemaidki piirkondi. Suvituspiirkon-
nad, massilised turismikeskused, mis on
täielikult orienteeritud lõbule. Seal meid
ilmselt ei vajata.

**Samas kujutaksin mõnda teie lugu täiesti
ka mõnel Ibiza *chillout*-kogumikul ette.
Kui see nüüd solvang ei olnud?**

R.J.: Ega me siis nii tõsised ka ole, jumal
hoidku, mis seal ikka tõsitseda. Oluline
on vaheldusrikkus ja et iseendal vaim
ärkvel oleks. Kogu aeg ühte nurka palli
lüttes väsis ju ära.

Viimasel plaadil oli isegi rohkem eksoo-
tilisi elemente kui varasematel ja sa,
Robert, tegid ka Henn Rebasega rahva-
lugude töötused, kus oli palju eksootilisi
paralleele. Mis vahekorras on teie jaoks

Otsa kooli hoovis (1993).

Tõnis Leemetsa luulekogu esitlusel kaup-
luses Rahva Raamat (1993).

**Helimees peaks
ideaalis olema nagu
bändi liige ja kogu
aeg kaasa mõtlema –
kui ta lihtsalt seal
puldi taga haigutab
ja lakke vaatab...**

**eksootika ja autentsus? Tõmbate te
üldse mingisugust piiri eksootilise ja
autentse muusika vahele?**

R.J.: Selle tunneb ära. Reeglina on
niimoodi, et kui maailmas ringi käid ja
näed, siis ehedat on ikkagi vähe, seda
kohtad kummalistes kohtades ja kuidagi
märkamatu. Ehe on niikaua ehe, kui
seda pole märganud produtsendid, kes
teevad sellest ehedast järjest söödavam
asja, annavad sellele tihti uue seletuse ja
vahel sisugi. Jaak Johanson võib sellest
pikemalt rääkida. Minu jaoks on oluline
need lihtsalt selgelt piiritleda – see, kus
ma midagi muudan, ja see, kus ma säili-
tan algse.

**Kandlelugu kolmel kitarril esitades ongi
juba muutus tehtud.**

R.J.: Juba siis jah, ei peagi juheta seina
panema. Rahvamuusikutele on ilmselt
samamoodi. Uute või teiste pillidega
muutuvad juba helistikud ja tempod,
kõik muutub. Selle asjaga on nii, et ei
tohi sogama hakata: kui me näiteks
läheme kuhugi esinema ega seletaks
lugusid lahti, vaid nimetaks seda eesti
rahvamuusikaks, siis me kindlasti patus-
taksime.

**Kas see, et te nii harva kasutate vokaali,
on tahtlik või lihtsalt niimoodi
kujunenud?**

R.J.: Tegemist on külalisesinejatega ja kui
tahaks nendega pikemaajalist koostööd
teha, siis oleksid nad juba ansambli
liikmed ja siis poleks meil enam trio...
Vahva on neid kutsuda ja kõik nad on
hea meelega kaasa teinud.

M.S.: Reaalsem on see ikka stuudios,
laivis on sama kvaliteedi kättesaamine nii
keeruline, et seda teed minna on üsna
võimatu või mõttetu. Üks variant, mida
oleme proovinud, on perkussioon
kontserdil.

**Niisiis on triol ikka oma *chemistry*, mil-
lesse väljast tulijad ei pruugi haakuda?
Kuhugi maani on teil ikka oma salajane
keel?**

M.S.: Kui sümfooniaorkestrile tuleb uus
dirigent, siis läheb ka harjumisega aega.

R.J.: Bluusi- või džässistandardites on
külalistel kerge kaasa mängida, sest män-
gureeglid on kõigile teada. Aga meie
mängureeglid on teistsugused, neid tuleb
natuke aega avastada. Samas inimesed,
kes sellel väljal tegutsevad, tajuvad natu-
raalheli ja elektroonika suhet, näiteks

Kolm meest ja black screen.

David Rothenberg... Sügisel oleme koos NYYYD-festivalil. Mingil määral peavad inimesed elektroonikast jagama, et päris ära ei ehmataks.

Millised on teie jaoks praegu elektroonika kasutamata võimalused ja missuguseid ohte neid kasutades tajute?

M.S.: Elektroonika üks võimalus on vaba improvisatsiooniline muusika. Plaat ja selle lood on üks maailm, aga kogu oma arsenaliga tekitatud improvisatsioon on teine, millest mingit dokumentaalset jälge hetkel ei ole. Ma arvan, et see võib olla üsna erinev meie plaadi lugudest. Palju modernsem. Seal on võib-olla tõesti kohati raske kuulajal aru saada, mis pillid üldse mängivad; aga samas on see väga põnev ja paeluv maailm. Selles laadis saame ka loodetavasti kunagi märgi maha.

R.J.: Kui ma mõtlen ohtude peale, siis ei tohi ära unustada, et elektriinstrumendi mängimisel on kõla saamine seotud niivõrd paljude väliste asjadega, mis ei puuduta isegi otseselt enam instrumente või isegi heli tekitamist, kui on juba tegemist efektide ja võimenditega, millel on oma spetsiifika. Elektroonika pakub nii-öelda varjatud võimsust: väga nõrga mediaatorilöögiga vastu keelt võib tekitada psühholoogiliselt võimsa heli,

aga kui mängija ei pane sinna oma energiat sisse, vaid tekitab selle tohutult võimsa heli kergekäeliselt ja muigega, siis on see lihtsalt nõrk ja väga kunstlik. Teine asi on see, et kui sa võtad kitarril lihtsalt kätte, siis hea kõla saamiseks on vaja ikkagi pingutada, et kõlalaud kõlama hakkaks. Elektroonika kasutamisel on see pingutus teistsugune, aga ta ei ole olematu. Tasakaalu kahe maailma vahel leiab, kui mängin koos Henn Rebasega ja oma kitarristuudio õpilastega ainult akustilist kitarril. Ennast tuleb balansis hoida.

Kas mõte improvisatsioonilisema muusika jäädvustamisest on puhtalt hüpoteetiline või olete ka oma kontserte nii palju linti võtnud, et sellest mingi laivplaat võiks hakata kokku saama?

R.J.: Tegelikult on meil isegi mitme plaadi jagu materjali, kui ainult oleks väljaandjat. Ise paraku ei suuda neid asju teha.

M.S.: Teine asi on muidugi see, et kuidas see paralleelmaailm teistele inimestele järsku mõjub. Ma arvan, et inimestele, kes meid väga lähedalt tunnevad, on see salajane hobi ammu teada-tunda; kuid mõne inimese jaoks, kes on ühte-kahte lugu kuskilt raadiost kuulnud, on see justkui hoopis teine bänd, puudub seos.

R.J.: Need laivasjad on ikka suht radikaalsed, ega seal ei ole mingit armuandmist, see on ikka...

M.S.: Eksperimentaalne muusika.

R.J.: Aga mõte ei ole paha, mine tea. Keegi peaks seda peale meie veel tahtma, et see plaat ilmuks.

Kui oluline on teie jaoks konkreetne kontserdikoht, kuivõrd see kaasa mängib? Milline on teie ideaalne kõlaruum?

R.J.: Ei tea, kas siin ümbruses ideaalseid kohti ongi võtta...

M.S.: Pigem on see mingi väiksem koht, mingi klubi, kus on hea saund, ja mis on kompaktne... Sageli on niimoodi, et saal on kohutav lahmakas, kus kaob side inimestega; ja tihti on niisugustes kohtades heli väga kapriisne. Kuna me oleme kohutavalt tundlikud saundi suhtes, siis väga lihtne on mingil nupukeerajal või helitehnikul kogu seda maailma ka ära lõhkuda.

R.J.: Väiksemates ruumides saame endale ise heli teha ja me tajume ise, kuidas see saali jõuab. Aga suuremates ruumides on tarvis lisajõude ja aeg-ajalt tekib sellega probleeme: heliinsenerid ei saa täpselt aru, mida me teeme. Kuna me kasutame virtuaalseid instrumente, siis ühe hetkega läheb näiteks bassifunktsioon ühelt pillilt teisele ja meloodia-

funktsioon läheb jumal teab kuhu... ja kui helimees seda ei tea, siis paneb ta ühe loo järele ühe mängija bassiregistri järgi paika – ja siis oh ehmatust, kui järgmises loos seesama mängija mängib hoopiski kuskil kõrges registris! On juhtunud, et ma näen väga nõutuid silmi. On ju harjutud, et on bass, kitarr, trummid, eks ole – ja järsku need “trummid” lähevad hoopis teise serva!

M.S.: Helimees peaks ideaalis olema nagu bändi liige ja kogu aeg kaasa mõtlema – kui ta lihtsalt seal puldi taga haigutab ja lakke vaatab...

R.J.: Peaaegu võimatu on midagi fikseerida. Peab kogu aeg aktiivselt kaasa mõtlema ja reageerima. Erandiks on ehk meie koostöö Vox Clamantisega – siin kasutame peamiselt “luupimistehnikat”, helimehel on võimalus ainult lõpptulemust lihvida.

Rääkisime enne, et teid ei tule ilmingimata väga tõsiselt võtta. Kui palju teie lugude peent huumorit ära tabatakse?

M.S.: Naljakas on see, et seda avastati viimase plaadi pealt, kui me olime juba mitu korda öelnud, et huvitav, et seda tahku keegi meis ei avastagi. Aga kui tagasi minna, siis esimese plaadi “Sõnastik” peal... Ma ei saa võtta eriti tõsiselt sellist lugu nagu “Life After Bazoulouzouz” või “Mr. Septim” või “Skunk”, neid vimkasid on ju kogu aeg olnud...

R.J.: Viimasel plaadil on pealkirjad lihtsalt rasvaselt lahti kirjutatud. Võib-olla liigagi. Kui pealkiri on “Pingviinid džunglis”, siis inimene on juba ette häälestatud, et midagi hakkab juhtuma. Aga esimesel plaadil on asju, mille pealkiri ei ütle midagi – et nüüd peaks hakkama midagi kummalist toimuma.

M.S.: Aga üldiselt võetakse asja ikka väga tõsiselt.

Kui palju teil rahvusvahelist koostööd on tekkimas, tänu sellele, et plaadid ka väljapoole Eestit levivad ja tähelepanu äratavad?

R.J.: Nüüd vist on selline suurem asi tulemas. Viimane suurem rahvusvaheline koostöö oli heliloomingu kaudu. Saksa kompositsioonitundengid kirjutasid meile, käisime neid lugusid ette valmistamas ja esitamas. Saksamaal Lüneburgis on elektronmuusika stuudio, käisime sügisel oma võimalusi tutvustamas, tegime väikese kontserdi ja *workshop*’i ning kevadeks

Vasakult: Enver Izmailov koos WGT-ga Lausanne’is 1995. aasta rahvusvahelisel kitarrikonkursil, kus WGT sai I preemia.

FOTOD ERAKOGUST

kirjutasid nad meile neli teost. Aga artistidega on olnud kokkupuuted üsna juhuslikud. Petras Vishniauskasega oli üsna põgus esinemine ja ka Von Krahlis briti DJ-de Spring Heel Jackiga.

M.S.: Siis oli meil üsna põgus esinemine Soomes ühe lugejaga... Poeediga, kes kuulab, et nüüd on paras aeg lagedale tulla.

R.J.: Tal olid ikka päris pikad luuletused. Ja kõige naljakam, et see juhtus Soomes, luuletaja ise oli rahvuselt inglane, ta oli elanud Eestis üks või kaks aastat, kuskil Põlvas, kommenteeris meie valimissüsteemi ja mingeid elunüansse, millest paljud eestlasedki arvamust ei oma... Väga vaimustatud ta Eesti elust ei olnud.

Mis nende Lüneburgi lugudega plaanis on?

M.S.: Nendest on kontsertsalvestused, ei tea praegu, mis neist saab. See on too kolmas kategooria lugusid, kui meile on noodimuusika kirjutatud. Anti Marguste kirjutas ühe teose vokaalile ja kolmele kitarrile, Jaan Rääts kirjutas kolm etüüdi, mida me mängisime ka tookord Saksamaal ja mis kõlas nende sakslaste kõrval kuidagi reipalt ja elutervelt. Toivo Tulev on kirjutanud, Mirjam Tally, Tõnu Kõrvits... See on ka varsti ühe plaadi materjal.

R.J.: Jah, see kirjutatud muusika on terve omaette teema... Mul on endal ka mõned pikemad asjad. Need on selline materjal, mida peast mängida pole võimalik. Või kui on, siis tuleks “loomatöö” ära teha. Tahaks veel esineda ka külaliste-ga, kes on võimelised improviseerima. See poolus alles avaneb ja sealt võib

midagi oodata, see on meie endi jaoks ka huvitav.

Kui palju teie õpilased muusikaliselt teie nägu või tegu on või lähevad nad juba kuhugi edasi? Üllatavad nad teid?

M.S.: Ma arvan, et mina küll ei ole üritanud kellelegi oma põhimõtteid peale suruda, igaüks ikka võiks teha, mis on talle kõige südamelähedasem, ja teha seda hästi. Muidugi on olemas mingid elementaarsed asjad, mida peaks oskama, mingi ABC. Kuid oma muusikalist maitset ma küll pole kellelegi üritanud peale suruda.

R.J.: Minu kunagistest õpilastest on mõni praegu päris tore klassikalise kitarrimängija, kes on edasi läinud ja õpetajaid vahetanud – sellest on hea meel. Aga praegu on mul õpilased Muusikamaja kitarristudios, kellega koos ma ise esinen ja kellele ma kirjutan muusikat. Seal on orkestriprintsip, seal ei saa nii või teisiti hakata mingit oma rida ajama. Aga mingid olulised asjad on universaalsed, nendest ei saa mööda minna. Tegelikult toovad õpilased hoopis minule plaate ja püüavad mind mõjutada!

M.S.: Mulle ka, siis saab teada, mida keegi kuulab ja kus ta on. Sageli on inimesed ettearvamatus ja kunagi ei tea, kuhu keegi välja jõuab. Mõnel on fenomenaalne tehnika, kõik tundub olevat viimase peal ja mõtled, et issand, kui ma ise ka nii hästi mängiksin... Ja siis mingisugune faktor, näiteks et ta ei suuda inimestega koostööd teha, see rikub kõik ära...

R.J.: See on suur kunst hoida õpilase jaoks asjad tasakaalus. Et õigeid asju ära ei unustataks ja valesid üle ei rõhutataks. Tehnika omandamine pole vale, aga ta ei asenda loomingulisust. Kui see ära unustada, siis ei ole lõpuks enam muusikat. Ja samas, kui õpilasel on väga head ideed, kuid tal puudub viitsimine või arusaamine sellest, et ta ei saa neid ideid lihtsalt sõrmedesse, et need pillini viia, siis on jälle teistpidi jama. Siis saab tast heal juhul helilooja, kes oskab natuke pilli mängida, mis ei ole ka üldse paha.

M.S.: Lõppkokkuvõttes ei tule niikuinii kõigist tippmuusikuid, aga vähemalt ei ole nad paha peal...

R.J.: Ei lähe kurjale teele. Muusika hoiab kurjad mõtted eemal. Või hoiab üldse mõtted eemal. Võib-olla see on ka hea :)

Reggio ja Glass teevad maailma puust ja punaseks * 92-aastaselt sambalauljannalt ilmus elu esimene plaat * Henze ja Stockhausen Salzburgi festivalil * Prantsuse parimaid pianiste Duchable lõpetab lavaelu performance'itega

■ Kaksikümmend aastat tagasi töid Godfrey Reggio & Philip Glass välja filmuuendusliku "Koyaanisqatsi", mille raskesti sõlmes hopikeelset pealkirja (hopid – indiaani suhharu Põhja-Ameerikas) hakati tõlkima kui "tasakaalust väljas elu". Visuaalsümfoonia lõi vaataja-kuulaja pahviks. Sõnadeta film tõusis kärmelt enim laenuatud linasteoste hulka ning fakt, et Glass on "Koyaanisqatsi" muusika autor, õelnuks pikka aega tema kohta justkui kõik ära. Aastal 1988 valmis Qatsi-triloogia (*qatsi* – "elu") teine episood "Powaqqatsi" ning pealkirja tõlgiti kui "elu muundumises". "Powaqqatsi" linastudes aga rahva kõnevoime taastus ja *vox populi* meelest maitses teise sümfoonia elumahl juba lahjemalt. 25. juulil jõudis Itaalia kinodesse triloogia lõpuepisood "Naqoyqatsi", mida läinud sügisel näidati konkursiväliselt 59. Veneetsia filmifestivalil. Sõltuvalt kapriisist pakutakse "Naqoyqatsi" tõlkeks "elu, mille kestel üksteist tapetakse", "sõda kui elustiil", "tsiviliseeritud vägivald"; viimasel tõlkel, mis on n-õ kujundikeskne interpretatsioon, pole aga hopikeelsete substantiividega *na-qoy-qatsi* enam mingit pistmist. Millega siis Reggio & Glass seekord üllatavad? Lähtealus on sama: pildirida ei kommenteeri mitte sõna, vaid Glassi muusika (ligi veerand kaadreist on ekstra toodetud, ülejäänud aga mujalt kokku laenatud). Ekraanile ilmuvad narkootikumid, dollarid, põlema süüdatud USA lipud, mängupõrgud, tarbijajätkumid, Berliini müür, Rooma paavst, Lady D., Bin Laden, Arafat, Mandela, Bush... Ja sõda. Ligi poolteist tundi vältav film jaguneb kolmeks alaosaks: esimeses jõutakse tähestiku arengust numbrikoodideni; teises mõistetakse hukka rahaahned ja edumaiad; kolmandas tehakse vaatajale selgeks kiire elutempo katastroofilised tagajärjed. "Naqoyqatsi" tugev külg on Glassi muusika (Maarjamaal saab plaati Laseringist; samuti on Tõnu Kaalep seda

Eesti Ekspressis tutvustanud). Muusika pärast, eksootilise *didgeridoo*, Yo-Yo Ma tšello pärast tasub filmi ka vaadata.

Tegijate tahe on siiras, seisukohad selged, põhimõtted eetilised – keel aga ajast maha jäänud ega hakka kõlama. Pealekauba on kõik puust ja punane.

■ Millegi ennekuulmatuga on hakkama saanud legendaarne Maria das Dores dos Santos Conceicao ehk lihtsalt Vò Maria (vanaema Maria). "Samba ilmaletulekut näinud lauljanna", üks neid, tänu kellele see raskesti kasvatatav imik üldse suureks sirgus, on aastast aastasse lükanud tagasi kõik plaadistamisplakkumised. Mingi hinna eest polnud neegriproua nõus oma häält turule tooma. Aga selgub, et vanaema Maria põhimõtted ei olnudki raudsed: tänavu jäi ta pakkumisega nõusse ning juuli keskpaiku tuli 92-aastaselt daamililt välja esimene plaat: "Maxixe nao è samba". Üsna tõenäoliselt leiab see mainimist ka Guinnessi rekordite uuväljaandes, sest nii auväärse eas valminud debüütplaadile on raske midagi

Must muusikaajakirjanik Stanley Crouch väitis, et ei valged muusikud ega ka valged kriitikud küüni mõistma džassi olemust, ja sai karistuseks napolisõnalise vallandamisteate.

vastu panna.

Kuulates jääb mulje, et seal Brasiilia päikese all lükkas Vò Maria plaaditegemist aasta-aastalt lihtsalt edasi.

■ Muusikakriitika okkaliselt põllult veel seda, et ajakirja Jazz Times kauase kaastöölise Stanley Crouchi teeneid ei vajata enam. Sõakat afroameeriklast süüdistatakse "rassismi õhutamises" ning hundipass saabus lakoonilise *e-mail*'i kujul. Oma kirjatükkides põhiliselt "džassi puhtuse" teemal hekseldav Crouch on jonnakalt rõhutanud, et valged muusikud ei küüni džassi olemust mõistma. Selle üle võib ju diskuteerida... Ent Crouch ei piirdunud ainuüksi valgenahaliste muusikute lintšimisega, ta läks ka valgete kriitikute kallale, kes noid-samu küündimatuid džassmuusikuid alusetult upitavat. Ja see on juba selge diskrimineerimine!

■ 14. juulil suri Havannas kitarrist, laulja ja helilooja Compay Segundo (s 1908; tegelik nimi Francisco Repilado Muñoz), kes sai maailmakuulsaks 90-aastaselt, siis, kui Ry Cooder pani ühe CD huvides kokku kuubalaste bändi Buena Vista Social Club (CD võitis ka Grammy) ning Wim Wenders väntas ansambli ringreisist dokumentaalfilmi. Compay Segundo (*compay* – slängis "sõbramees") oli hääl Kuubalt, tolleltsamalt Kuubalt, mille poole vaadates nähakse eeskätt Castro habet, inimõiguste rikkumist ja rummi. Segundo, kes kaheksakümmend aastat laulis-mängis oma aafrika-haiiti sugemtega trubaduurlikke viise (ta tundis ka 102-aastaseks elanud rändtrubaduuri Sindo Garayd), on õelnud, et "olgu mis on, aga tänu Kuuba revolutsioonile saavad lapsed vähemalt muusikakoolis õppida". Noorena mängis Segundo klarinetit, elatist teenis aga habemeajaja ja sigarikeerajana. Segundost juttu tehes räägitakse alati ka sigaritest: ühe versiooni kohaselt hakanud ta suitsetama

viieselt, teiste allikate väitel aga kaheksaselt; lapsena olnud tema kohuseks valvata, et vanaisal sigar ei kustuks, ning elu jooksul pöördus ta korduvalt sigarikeeraja ameti juurde tagasi. Kui Segundo aasta eest neerupuudulikkuse tõttu kontserdid üles ütles, jäi ta oma elupõlisele harjumusele siiski vankumatult truuks.

Veel aasta tagasi lindistas Segundo koos Charles Aznavouri ja Antonio Banderasega. Tema viimaste albumite elujanulised pealkirjad "Lo mejor de la vida" ja "La flores de la vida" on meelitanud küsima, miks vilksab neis ikka ja jälle just sõna "elu"... "Nüüd, kus mul aastaid üle üheksakümne, meeldib see sõna mulle kõige rohkem," vastas mees, kes unistas elada sama vanaks kui ta vanaisa (116-aastaseks) ning paluda sünnipäevapeo lõppedes veel ajapikendust.

■ 31. augustini vältavat Salzburgi festivali peetakse seekord avangardisõbralikuks. Põhjalikult tutvustatakse Itaalias resideeriva sakslase Hans Werner Henze loomingut: festivali tellimustööna jõuab lavale üheksapildiline araabia muinasjutudele tuginev laulumäng "L'Upupa und der Triumph der Sohnesliebe" (dirigent Christian Thielemann; peaosas inglise tenor Ian Bostridge), mille libreto pärineb helilooja enda sulest. Henze varasemate ooperite libreto on Ingeborg Bachmanilt ja Hans Magnus Enzensbergerilt. Esmaettekandes kõlavad ka "Nachtstücke" viiulile ja klaverile, "English Balladen und Sonette", "Preludio sul Tristiano" sooloklaverile.

Salzburgis tähistatakse ka Karlheinz Stockhauseni 75. sünnipäeva: kõlab "Düfte Zeichen", mis kuulub lavatsükli "Licht" (sellega töötab Stockhausen juba veerand sajandit); ning lõpuks, üheksa-aastase hilinemisega ka "Helikopter Streichquartett".

■ Statuudi kohaselt läheb šveitsi muusikakriitiku Antoine Livio nime kandev Grand prix PMI (Presse Musicale Internationale) "muusikule, kelle tegevus on sundinud muusikakriitikuid ja -teadlasi seisukohti ümber hindama ja arvamusi korrigeerima". Aastal 1998 asutatud auhinna on pärjalinud helilooja Henri Dutilleux (1999), laulja Plácido Domingo (2000), dirigent Simon Rattle (2001), helilooja René Koering (2002). Grand prix PMI 2003 laureaat on dirigent Laurence Equilbey (õppinud Pariisis,

François-René Duchable, tihedast esinemisgraafikust ja ennast täis publikust tüdinenud pianist, on otsustanud lavalt lahkuda järgmistefektidega: uppuv klaver, plahvatav klaver, esinemisülikonna ja lipsu avalik tuleriit.

Viinis; pedagoogid Eric Ericsson, Nikolaus Harnoncourt), kelle rajatud kammerkoor Accentus (1991) keskendub *a cappella* koorimuusikale ning põhiliselt just 19. ja 20. sajandi repertuaarile.

■ Prantsusmaal kolmel korral (1996, 1997 ja 1999) parima instrumentaalsolisti tiitli pärjalinud François-René Duchable (s 1952) on otsustanud erru minna. Kuueteistaastaselt Brüsseli konkursi finaalis osalenud Duchable on väsinud turneedest, tüdinenud kella vaatamast ja pettunud ennast täis publikus (liiatigi käivat kontserdil kõigest üks protsent elanikkonnast). Duchable tunneb, et uue repertuaari omandamiseks puudub tal praegu energia, samas pole tal mingit isu "paljude kolleegide kombel nelja soolokava ja 22 klaverikontserdiga ühest paigast teise kihutada". Pianist, kelle karjääri algust suunas Arthur

Rubinstein, kavatseb "elu muuta". Duchable igatseb loodusesse – päikese kätte ja purjespordi juurde, tahab õppida teisi pille mängima ning soovib esineda vaid neile, kes temaga ühel lainel või kel siiani pole olnud võimalust teda kuulata. Ning tulevikus mängib ta tasuta. Ka ei ütle ta ära meistrkursustest ning jätkab koostööd Alain Carréga. Maikuust saadik jätab Duchable publikuga hüvasti (ikka tolle "ühe protsendiga", keda ta südamepõhjas näib põlgavat). Pianisti lahkumisest (seda "head aega" ütlemist defineeritakse kui "riitust", mis peab tagama sissepääsu "uude ellu") on kujunenud poleemiline meediasündmus. 28. juulil tiirutas Duchable'i kontserdi lõppedes Colmiane'i järve kohal helikopter, mille küljes rippus tiibklaver: klaver kukutati järvepõhja ning sündmust tõlgendati kui "puhastumist vee läbi". Kohe varsti puhastub Duchable "tule läbi". Nimelt kavatseb ta publiku silme all ära põletada oma esinemisülikonna ja lipsu. Ning 29. augustil tuleb klaverilgi tules puhastada: järjekordse "jävemuusika" raames (Annecys) pannakse helikopteri küljes rippuv klaver täie lennu peal plahvatama.

Karjääri vältel on Duchable võitnud arvukalt plaadiauhindu (lindistanud Chopini, Liszti, Beethovenit, Poulenci). Kriitika iseloomustab teda kui pianisti, "kes pole kunagi üritanud massile meeldida", "kes on tundlik, nii tundlik", "kes jäägitult paelub väljavalitute ringi", "kelle kuulsus jääb kõvasti alla ta tegelikule väärtusele" ja "keda näiteks La Roque d'Anthéroni festivalil on alati koheldud pooljumalana".

Septembrikuu kontserdid Tallinna toomkirikus

6. september kell 12. Orelipooltund. Tiit Kiik

*

TOOMPÄEVAD 2003 11. - 14. septembrini

11. september kell 17. Avakontsert. Soome-Eesti Barokkorkester

12. september kell 12. Orelipooltund. Kristel Aer

12. september kell 18. Kontsert Teaduste Akadeemia saalis. Tallinn-Barokk

12. september kell 22. Öökonsert. Petras Vysniauskas (sopransaksofon, Leedu), Jüri Leiten ja Aleksel Saks

(trompet), Pille Metsson (orel), Margus Kappel (klahvipiilid)

13. september kell 12. Orelipooltund. Elke Unt

13. september kell 18. Helsingi toomkiriku kammerkoor Viva Vox

14. september kell 12. Lõppkontsert. Eesti Rahvusmeeskoor Anis Sootsi juhatusel

*

20. september kell 12. Orelipooltund. Rolf Uusväli

27. september kell 12. Orelipooltund. Kadri Ploompuu, kaastegev Margarita Anstal (šello)

IMPRESSIOONID

Folk / Kammermuusika Hiiumaal / Erasmus Chamber Orchestra / Orelifestival / Muusikanappus Tartus

Folgipäevik ehk kuidas meisterdada väikekannelt?

MIRJAM TALLY

Juulikuu keskpaiku, Viljandi pärimusmuusika festivali eel toimus Viljandimaal Sultsis Eesti Etno laager. Seekord oli osalejaid rohkem kui varasematel aastatel, üle saja inimese. Korraldaja Krista Sildoja sõnul on see ka maksimum, mida edaspidi ei ületata. Esmakordselt toimus pillimeisterdamise õpituba Raivo Sildoja juhendamisel, milles mina osalesin. Üldse toimus laager juba seitsmendat korda. Õpitubasid sai ka igaüks endale valida: laul, ansamblimäng, pillikoor ja kandlemäng.

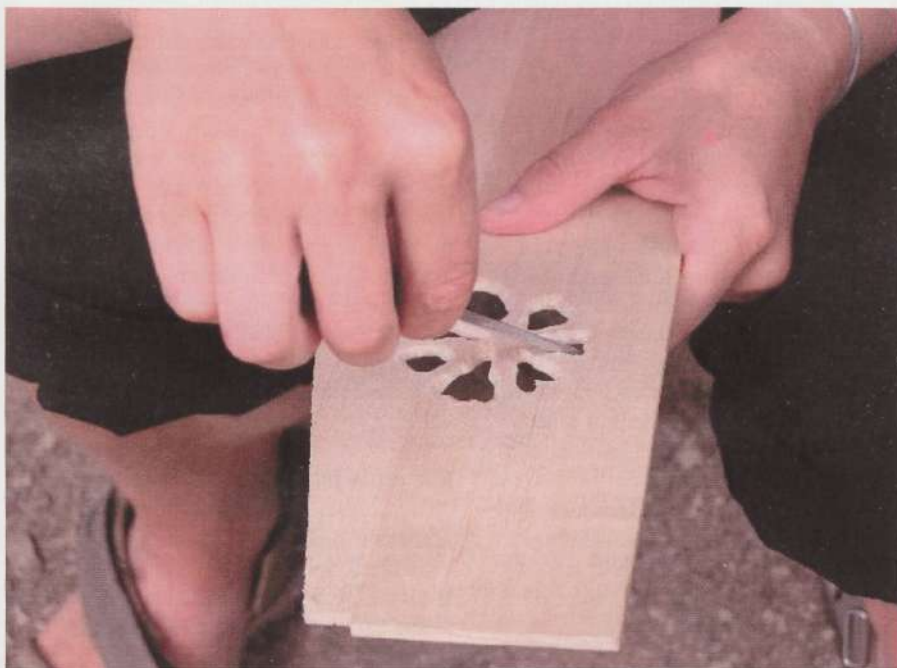
Meeldivalt palju oli koostegemist ja vabatahtlikku pealehakkamist: toredad tantsu- ja lauluringid, jalgpall, matkamine, ujumine ning muusikute ühisjämm. Ka mõned külalised käisid esinemas, kuid nendest edaspidi.

Esimene päev. Reede.

Täna jagatigi meid õpitubadesse ja kohustusime oma juhendajatega. Kandle meisterdamine polegi nii lihtne: peab olema okste ja pragudeta puupakk, millele esialgu joonistatakse pliiatsiga peale kandle kuju. Meil rühmas oli kannelde materjali valik kirev: üks tüdruk oli kodunt kaasa võtnud lausa punase puu paku. Aga hiljem töö käigus selgus, et sellest oli kõige raskem midagi meisterdada, igavene kange puutükk. Paar julget võtsid ette hiiu kandle ehitamise. Meid muidugi hirmutati natuke ka, et tööriistadega piisavalt ettevaatlikult ümber käiksimine.

Teine päev. Laupäev.

Pärast hommikusööki alustasime kandle meisterdamist. Eriti põnev, kui ei tea, millest alustadagi. Kõigepealt joonistasime puunotile kandle kontuuri (kes eile polnud veel jõudnud seda teha). Seejärel hakkasime puuriga avaust õones-

Kannel valmib nii, et laastud lendavad...

FOTO KRISTA SILDOJA

tama. Augud puupaku sisse süvendatud, jätkasime peitliga käsitsi, sest sirgeid servi saada oli päris keerukas. Uuristamistöö oligi kõige hullem, seda jagus suisa mitmeks päevaks. Alla ei tohtinud ka enne anda, kui kandle põhi vastu valgust läbi hakkab paistma. Sest nii tuleb pillile parem kõla. Samas ei julgenud liiga hoogsalt ka süvendada – äkki tuleb kogemata auk sisse. Lisaks peitlile kasutasin ka liivapaberit, et servad ja põhi siledamaks saada.

Vahepeal jõudsime käia Elo Kalda juures väikekandle tunnis. Vaevaga said need õiged keeled kinni kaetud, et paar lihtsat lugu ära õppida, piinlik küll.

Kolmas päev. Pühapäev.

Kogu hommikupooliku muudkuju uuristasime ja uuristasime... Pärast lõunasööki kogunesime õuele, et matkama minna. Sultsist Õisusse on umbes viis kilomeetrit, seega paras jalutuskäik. Vahepeal keerasime metsarajale ka, et nautida pisut loogelisemaid ronimiselamusid matkarajal. Teepeale jäi mitu lagunenu "tondilossi" ja ojake tuli ületada mõõda suuri kive turnides.

Lõpuks peatusime Õisu mõisa juures. Järves ujutud, suundusime sepikotta, kus meile lahkesti sepatarkusi jagas ja kohalikust ajaloo ning kunagisest eluolust pajatas Urmas Tuuleveski. Pidime ka ära arvama, milleks kasutati vanu, 19. sajandi

tööriistu, mida ta meile näitas.

Neljas päev. Esmaspäev.

Kell kümme jälle kandle manu – hakkasin just kandle kaant tegema. Tagantjärele tundub see kandletegemise juures kõige põnevam ja loomungulisem osa. Kõla-avauste nikerdamine nõuab ju ka tublisti ilumeelt, kui tahta, et kan- nel pisut erinev välja kukuks. Kõla- avad pidi kõik ilusasti välja joonistama, seejärel augud sisse puurima, pärast puurimist aga joonistuse järgi terava noa ning (põhiliselt) viiliga kuju andma. Mul tuli välja lille ornamentika, kus mõnel kroonlehel oli ka jalajälje ja südame kuju. Probleem: et puidu kiud kippus hargnema, tuli see ettevaatlikult siledaks viilida, ja nii, et auk ei tekiks. Tegin teise, väiksema avause veel juurde. Hiljem kandleid omavahel võr- reldes meenutas üks pill laeva, teise kõla-avaused aga looma käpajälgi.

Napilt enne lõunasööki läks vool ära. Raivo jõudis just liimi sooja panna, et kaas peale liimida. Õnneks oli liim juba piisavalt soe ja hämaras keldritoas sai Raivo selle ise peale liimida.

Mõne aja pärast tuli vool tagasi ja sain kandle “kanna” ka valmis teha. Rohkem edasi aga teha ei saanud, sest liim pidi kuivama.

Õhtuks aga oli meile kutsutud esinema Anu Taul koos muusikutega. Ehedad ja südamlikud laulud, ja muidugi lauljataril ilus hääl, nii et õdus hilisõhtune olemine.

Viies päev. Teisipäev.

Juba käes etnolaagri eelviimane päev! Täna kandletöökojas nikerdades oli sel- line tunne, et see pill küll Viljandi folgi ajaks valmis ei saa. Seda enam, et mul läks virbliaukude puurimisega kehvasti, sest puur jäi kandesse kinni ja üks auk tuli suurem kui tarvis. Pidin nikerdama puust “punni”, et vale auk kinni liimi- da. Kui “vale” virbliauk sai kinni kleebitud, lihvisin veel pilli liivapaberi, raspli ja spetsiaalsete viilidega. Kandle ühele otsale andsin kalasaba kuju, et pillil oleks natukenegi oma nägu.

Siis aga jälle pisut fantaasialendu: tegin söövitussaparaadiga veel abstrakt- seid mustreid ka peale. Mustrate sisse põimisin ka oma initsiaalid ja kandle loomisaasta (tavaliselt graveeritakse need küll pilli põhja sisse, enne kaane pealepanemist).

Siis tagus Raivo ühe hiigelsuure naela kõveraks. Selle külge kinnitatakse hiljem keeled.

Pill tuli veel ka linaõliga immutada – ja jälle natuke ootamist homse päe- vani, kuni see ära kuivab.

Õhtul oli meil külas muinasjutu- vestja Piret Päär, kelle jutukeste juurde musitseeris Cätlin Jaago torupillil. Hästi armsad pajatused, mis meelde jäänud nende ühiselt Šotimaa reisilt.

Kuues päev. Kolmapäev.

Täna on etnolaagri viimane päev! Saab näha-kuulda ka, mis teistes töötubades tehtud.

Kandlemeisterdamise juures oleme- gi kõik jõudnud viimasesse järku: keeled peale ja pillilood võivadki kõla- da! See “rauatöö” just eriti kõitev pol- nud. Keeli pidi peale panema kahes mõõdus. Eks see üks sõrmede verista- mine oli: kõigepealt tuli lõigata sobivas pikkuses keel ja sellele nikerdada väike aasake. Aga kõige hullem oli ikkagi keelte pealekruvimine virblile – keel tuli kogu aeg virbliaugust välja ja keelevindid jooksid lõdvalt. Aga lõpuks sai uskumatu teoks: oma pill saigi valmis!

Mis mõte jäi kummitama?

“Klassikalisest” muusikakeskkonnast tulnuna tõdesin, et loomulik ja vabatahtlik musitseerimine vahel ikka kusagil elab. Mõnes kohas see aga mil- legipärast nii loomulik ei tunduks. Et näiteks ERSO muusikud moodustaksid etnolaagri stiilis väikseid salgakesi ning improviseeriksid tuntud teemadel, on vist utopia. Liialt teine traditsioon ja kontekst. Muusikalise haridussüsteemi käigus on muusikust saanud mutri- ke “Suure Muusika” masinavärgis, tahe teha midagi väljaspool noodilugemise “tükitõöd” on tublisti tuhmunud. Ja ega süsteem sellist musitseerimist soodustagi. Ehk oleks aeg, et koolides toimuksid improvisatsiooni ja folklooritunnid, et tahe midagi ühiselt teha kestaks. “Inimeselt inimesele”-mõtlemine vajaks elavdamist. Siin oli see ole- mas.

Meretagused kammer- kontserdid

TIIA TEDER

Tänavu viiendat korda toimunud Hiiumaa kammermuusikapäevad on leidnud oma koha Eesti kultuuripildis. Saalid täituvad publikuga, kontsertidel esinevad eesti tippinterpre- did ning toetusrahade komisjonidki on leppinud sellega, et üks festival Eestimaa suves on jälle juures.

Festivali algatasid suvehiiudlased Aet Ratasseppe ja Mart Ernesaks, kes on siiani ürituse eestvedajad koos ERSO kontsert- meistri Mati Lukiga. Igal aastal on festi- valil osalenud tšellokunstnik Teet Järvi ja altist Arvo Haasma. Tänavu esinesid neile lisaks ERSO kontsertmeistrid, viiul- daja Elar Kuiv ja flörist Mihkel Peaske, noor viiuldaja Juta Õunapuu, laulja Mati Turi ja Helin-Mari Arderi džässitrio. Nädalalõpufestival pakkus kolm kam- merkontserti ning traditsiooniliseks kujunenud vabaõhukontserdi Suuremõisa lossihoovis.

Festivali avaõhtul 13. juulil Emmaste kirikus mängis vahelduva koosseisuga kammeransambel klassikat ning nüüdis- muusika poole pealt Hiiumaa oma helilooja Siim Liigi Keelpillikvarteti, mis kerkis *tafelmuusik*-tüüpi muusika hulgate eredasti esile. Akadeemilise hariduseta Siim Liik (1968) komponeeris ladusalt kulgeva teose, mis lähtub 20. sajandi klassikutest, on mõnevõrra mõjutatud Erkki-Sven Tüüri muusikast, kõlas kohati arvutilikult, aga dramaatilise taotlusega. Esitasid Elar Kuiv, Juta Õuna- puu, Arvo Haasma ja Teet Järvi.

Mati Turi kontserdist Suuremõisa lossis kujunes festivali meeolukas kul- minatsioon. Kontserdi trump oli hästi valitud kava ja meisterlik esitus. Turi laulis rahvusromantiku Vaughan Williamsi laulutsükli “Along the Field”, kus tähenduslikke panteistlikke tekste ja Briti saarte iseloomulikke meloodiaid kaunistasid Aet Ratasseppe mängitud viiulihelid ning pääsulindude rõkkamine akna taga. Beethoveni tsükliis “Neli iiri rahvalaulu” võlus Turi aristokraatlikult elunautlev ja jõuline esituslaad.

Kontserdi teatraalse ilmega sobitus suurepäraselt Aet Ratasepa, Teet Järvi ja Mart Ernesaksa mängitud Beethoveni Trio op 121 "Ich bin der Schneider Kakaduu" kelmikas muusika.

Suuremõisa lossihoovis andis hilisel õhtutunnil bossanoovakontserdi Eesti džässilavade uus päikesekiir Helin-Mari Arder. Noor lauljatar on sarmikas, armas ja intelligentne, tal on annet publikuga suhelda ja meeleolu luua, ta laulab kaunitult mitmes keeles. Kuid pika kontserdi kohta püsis tema kava liiga ühes võtmes ja liikus vist samadel helikõrgustelgi. Arderile tuleks kasuks rohkem riskijulgust sisestada lauludesse aktsente ja väljendada ka väikesi draamasid. Lauljatar saatsid süvenenult Teet Raik kitarril ja Ara Yarlyan kontrabassil.

Festivali viimane kontsert oli planeeritud väliskülastajate Mi-Kyung Lee ja Ulf Wallini viuliduole, kuid juhtus see, mida iga korraldaja enamasti vaid hirmuunenäos näeb – esineja jäi haigeks. Ulf Wallini tervisehäire tõttu tuli Reigi kiriku kontsert asendada ning on igati tunnustust vääriv Aet Ratasepa ja Teet Järvi valmisolek üleöö publiku ette astuda. Asenduskava pakkus liigutavaid hetki. Reigi kirikus ja iidises surnuaias selle ümber elab ajaloo ilu ning Aino Kallase või Tõnu Õnnepalu kirjutatust pärit müstiline saatuse vaim. Teet Järvi esitatud Johann Sebastiani Bach'i Süüdist nr 4 kujunes minu jaoks festivali lumavamaim pooltund. Vaid suure muusiku mängus pääseb esile Bach'i soolositide erakordne hingerahu ja tasakaalu tarkus.

Kuigi Hiiumaa on eesti kultuuriinimeste puhkepaik ja turistegi liigub aina rohkem, on saare kultuurisüved vaiksed. Pole Hiiumaal paikseid vabaõhuetendusi ega ulatu sinna rändavad teatritrupid, vaid mõni taidlejate kontsert ja sportipäev, grandioossed lennu- ja hobusepäevad toovad rahva kokku. Publikuhuvi saatis sel aastal esmakordselt korraldatud neljaõhtulist Päikeseloojangumuusikat Kõpu tuletorni jalamil, kus esitati džäss ja mahedat klassikat. Kammermuusikapäevadeta näeks Hiiumaa kultuurikalender üpris nigel välja. Tuleval aastal võiks festivali ühe-kahe kontserdi võrra paisuda.

Erasmus Chamber Orchestra põhjamaise muusika jälil

MARIA MÖLDER

Juuli algul võõrustas Eesti Muusikaakadeemia Euroopa muusikakõrgkoolide tippmuusikutest koosnevat Erasmus Chamber Orchestrat. Utrechti Kunstide Kooli algatatud SOKRATES/Erasmuse projektis osales sel aastal 23 muusikut 17 õppeasutusest, nende hulgas kolm eestlast. Siin veedetud aja jooksul töötasid noored orkestrandid dirigent Arvo Volmeri juhendamisel ning projekt kulmineerus kontsertidega Pärnu kontserdimajas, Narva kindluses ja Tallinna Mustpeade Majas. Kavas olid üsnagi pretensioonikad teosed: Erkki-Sven Tüüri "Lighthouse", Pēteris Vaski "Musica adventus" ja Pjotr Tšaikovski Serenaad C-duur op 48. Siin kirjutaja kuulas Tallinna kontserti.

Õhtu suurim õnnestumine oli kahtlemata Erkki-Sven Tüüri "Lighthouse". Võimsad keelpilliklastrid teose alguses tekitasid parasjagu õõvastava tunde, sama tulemuslikult õnnestusid teisedki emotsionaalsed momendid. Vaid "Lighthouse'i" kulminatsioon mõjus väikeste tehniliste raskuste tõttu kõhklevalt – kiired passaažid reetsid terviku lagunemise hirmu. Ometi oli langus sedavõrd veenvalt mängitud, et tõi silme ette vaikuses lasuvad pikad varjud.

Pēteris Vaski "Musica adventus" esimese osa interpretatsiooni iseloomustab hästi trenaažöör, millel ühe koha peal joostakse. Teose algus kõlas väga südamliselt, ometi ei olnud pikemat joont märgata. Seevastu järgmises osas kukkus orkestril liinide arendamine palju osavamalt välja, kuid tempomuutustes jäi usutavusest ja sisemisest põhjendatusest vajaka. *Adagio* vaoshoitud pinge kandus vist kogu publikule üle. Vaikne hädasignaali, mis oli justkui kaua oma aega oodanud, muutus sujuvalt läbilõikavaks karjeks. Teades helilooja lähedast suhet loodusega, on ka maastikupildid kerged tekkima. Lõpuosa manas teadvusse nukra, kuid lootsrikka heietuse müstilise tuulevilina taustal.

Juba Pjotr Tšaikovski Serenaadi avataktidest oli tunda, et orkester on pärast Tüüri ja Vaski oopuseid puhkefaasi jõudnud ja ei suuda Tšaikovski teost enam piisavalt tõsiselt võtta. Või oli hoopis kontserdi kava niimoodi koostatud, et kuulajale selline mulje jääks? Terve orkester mängis ühtse hingamisega, mis viitas sellele, et kõik muusikud on ühise eesmärgi eest väljas. Ometi puudus teoses romantilisele muusikale omane kontrastide ja edasiviivate liinide süsteem: oli *crescendo*, kuid puudus vastupidine efekt. Teosest jäi võimas üldmulje, samas ka teadmine, et detailide tõlgendamine oli poolik ning hõrgemates kohtades vaid osa potentsiaali kasutatud. Mitte midagi otseselt häirivat, kuid oli võluvaid hetki, mida oleks võinud veelgi nõtkemaks kujundada, – näiteks valss. Üldiselt olid Serenaadi hoogsad osad veenvamad kui mõtisklevad, eriti hästi õnnestus teose suursugune finaali.

Ilmselt on Erasmus Chamber Orchestra kontserdil lisapalana mängitud Heino Elleri "Kodumaine viis" igale eestlasele teatud rahvusliku tähendusega. See on tunne, mida võib leida vaid meie südameist. Seda suurem oli üllatus, kuuldades valdavalt välistudengitest koosnevat orkestrit teost enneolematu hingestatusega esitamas. Kindlasti mängiti Elleri "Kodumaist viisi" hulga nüansirohkemalt kui põhikavasse kuulunud Tšaikovski Serenaadi. Dirigent Arvo Volmer oli osanud muusikutesse süstida teadmist, et tegu on millegi enama kui lihtsa romantilise orkestripalaga.

Inglid ja inimesed

Mõned hetked tänavuselt ore-lifestivalilt

KRISTINA KÕRVER

Festivali kunstiline juht Andres Uibo õpetaks isegi ninasarviku orelit mängima.

FOTO ANNE-MALLE HALLIK

Tallinna XVII Rahvusvaheline Orelifestival on tõepoolest suur muusikapidu, nagu korraldajad seda reklaamivad, ning ei ole sugugi Tallinna-keskne, nagu festivali nimest võiks eeldada. Rohkem kui 30 kontserdist oli Tallinna publikule mõeldud ainult kümnekond, ülejäänud kontserdid toimusid teistes Eesti linnades ja maakirikutes. Mõni põnev kava jäi Tallinnas hoopis kõlamata (organist Toomas Trassi ja gregoriaaniansambli Scandicus kontsert “Scelsi ja keskaegne monoodia”). Ka ei paku orelifestival sugugi ainult orelimuusikat, seekordne festivalikava näitas pillide kuningat mitmes värskes koosluses, trooni tuli jagada nii bigbändi, saksofoni kui ka tiibeti vokaalimprovisatsioonidega.

Ühel õhtul tõugati kuningas isegi troonilt – 7. augustil laulis Niguliste kirikus Norra vokaalgrupp Trio Mediaeval ning orel vaikis. Kolmest ingliahälsest sopranist koosnev ansambel on äratanud tähelepanu mitmel pool maailmas. Nende esimene CD “Words of Angel” (ECM 2001) püsis pikka aega isegi Billboardi edetabeli tipus. Tallinnas kõlanud kava oli läbilõige ansambli laia haardega repertuaarist, kuhu kuulub nii keskaegne polüfoonia ja monoodia, norra ballaadid kui ka nüüdisaegne helilooming (Piers Hellawell, Gavin Bryars, Ivan Moody jt). Kava teljeks oli missatsükkel 14. sajandi Tournai käsikirjast.

Niguliste kirik soosib vokaalmuusika esitamist, iseäranis sellise muusika, kus pauside pikkus on esitaja määrata. Selles, häält peaaegu füüsiliselt kandvas akustikas tuli eriliselt esile trio ääretult

loomulik, “ise hingav” musitseerimislaad ning virtuoossed manöövrid dünaamika-nüanssides, mis jäävad piano ja vaikuse vahele. Oli hingematvalt kauneid hetki (näiteks Gavin Bryarsi 2003. aastal loodud pastelne “Ave Maria gloriosa” või 13. sajandi lauda “Oi me lasso”) ja ei ühtki maitsevääratust, aga... kõik ühesuguses taevalikus-ingellikus võtmes. Mingil hetkel kontserdi teises pooles kasvas minus igatsus millegi jõulise ja värvilise järele, mis seda hillitsetud klaaskuuliatmosfääri pisutki raputaks. Justkui “havi käsul” kõlas kontserdi lõpuloona Ivan Moody kirglik ja ekspressiivne “Words of Angel” (1998), mis on kirjutatud Trio Mediaevalile ning mis andis ansambli loomingule ühe uue, minu jaoks olulise mõõtme.

Seda, mida Trio Mediaevali musitseerimises väheks kippus jääma, oli küllaga belgia organisti Serge Schoonbroodti esinemises (5. augustil Niguliste kirikus). Schoonbroodt on luust ja lihast muusik, karismaatiline kunstnik, kelle mängus domineerib eelkõige tema enda isiksus, alles seejärel loodud heliteos. Schoonbroodt esitab/esitleb iseennast, ja õigupoolest on see kõitev. Tema interpretatsioon on mängulusti ja eksperimenteerimisjulgest, on igat liiki virtuoossust, ehkki see pole peamine (mõned mõõda löödud noodid lisasid vaid sarmi). Vaheldusrikkas kavas (Grigny, Sweelinck, Mozart, Fischer, Guilmant) oli ainult üks komistuskivi – ei keegi muu kui J. S. Bach ning tema *Passacaglia* ja fuuga, millest Schoonbroodti esituses jäi järele ainult tehnikalistlik skelett. Ma ei kuulu nende hulka, kes peavad Bachi muusikat liiga

askeetlikuks, pigem oletan, et Bach ei ole Schoonbroodti naturile ehk kõige lähedasem autor. Teiste kavas olnud heliloojate kõrval näis Bachi mängimine isegi kohustusliku ja formaalsena. Võibolla ei peaks Bachi alati ja iga hinna eest mängima, isegi mitte oreliil...

Kogu ülejäänud kava oli aga muusikaliselt väga veenev ja läbi tunnetatud. Minu jaoks olid õhtu naelad Sweelincki *Ricercar* ja Mozarti *Andante* F-duur. Esimeses nautis organist kõiki neid harmoonilisi veidrusi, mida hilisrenessansi ja baroki vahetumine muusikasse tõi, huvitavaid kooskõlasiid muusikasse rõhutades ning tehes kummaliste kaldumiste eel veel kummalisemaid äkkpauze. Tulemus intrigeeris.

Mozart on orelile, täpsemalt mehaanilisele orelile, kirjutanud ainult neli lõpetatud teost, kõik oma loomingulise elu kõrghetkel ehk viimastel aastatel. Nii on ka *Andante* tõeline maiuspala, meistriteos kõigis parameetrites. Ülivõrretest ei pääse siin ka esituse puhul (milline registrite valik!), Schoonbroodti vaimukas tõlgendus teosest oli täistabamus. Kuid orelikunstiga tema anded ei piirdu – teoste vahele kõlasiid ka vokaalimprovisatsioonid gregoriaani ja tiibeti teemadel. Muidugi, kui kõrvad on harjunud Eesti gregoriaaniansambli Vox Clamantis sulni kõlaga, võis Schoonbroodti ürgsel häälel lauldu ehk rabe tunduda, kuid tema tiibeti mitmehäälnel ülemhelilaul võlus publiku hetkega. Enne kontserti kavalehte sirvides tekkis küll küsimus, et mis seos on sellel õhtumaade orelikunstiga, pärast kontserti sain aru – Schoonbroodt.

Setude menu saja tuhande laulu maal

Rahvalauluansambel Õio Seto Tšuvaššias

TÕNU KALVET

“Kus asub Tšuvaššia?” küsib endalt küllap nüüd suurem osa lugejaid. Vastus on lihtne: sama kaugel idas kui meist läänes Ungari. Moskvast veel 600–700 km edasi, Volgamaal – samas kandis, kus tatarlased ning meie sugulasrahvad marid, mordvalased (ersad ja mokšad) ja udmurdidki. Tšuvaššia on Eestist peaaegu kolm korda väiksem (umbes 18 000 km²), elanikke aga on seal ligikaudu sama palju kui meilgi, 1,34 miljonit.

Muide, tšuvašid on meile “poolenisti sugulased”, üks fennougriatika koolkond paigutab nad koguni tõsimeeli soomeugri rahvaste hulka. Nimelt teatakse tšuvaši keeles olevat vähemalt tuhat soomeugri päritolu sõna. Põhjuseks pikaegne kõrvuti ja läbiseigi elamine meie hõimlastega. Sestap pole ime, miks viimastel aastatel on hõimupäevadel ja teistel sellelaadsetel soomeugri üritustel täieõigusliku osalisena üles astunud ka tšuvaši rahvalauljad ja -muusikud, teinekordki koos setudega.

Teada olevalt pole Eesti rahvakunsti ansamblid 1991. aasta järgses Tšuvaššias esinemas käinud. Seega võib Õio Seto sellesuvist Tšuvaššia-sõitu pidada üheaegselt nii auvõla kustutamiseks, maakuulamiseks kui ka kaugete sugulaste külastamiseks.

Kutse leidis õige omaniku pooljuhuslikult

Kutse kõnealusele festivalile saatis Tšuvaši Vabariigi Kultuuriministeerium oma siinsetele kolleegidele teele juba aprillis, kuid minna soovijat ei õnnestunud kaua leida. Kui kutsest sai teada aga Õio Seto asutaja ja eestvedaja, Setu Kongressi vanematekogu peavanem Õie Sarv, oli too rõõmuga nõus. Tal oli tšuvaššidega olnud kokkupuuteid varemgi, näiteks paari aasta eest õpetas ta vanalinna päevade kontserdikas Palanile selgeks ehtsa setu laulu.

Õio Seto – menukas isegi Šemurša maakonnas.

FOTO LAURI ÕUNAPUU

Festivalist endast

Tšuvaššiat kutsutakse saja tuhande sõna, saja tuhande laulu ja saja tuhande tikandi maaks. Tänavu juba üheteistkümnendat korda peetud ülevenemaalisel rahvaloomingu festivalil “Volgamaa lätted” olid taas esindatud kõik kolm: kontsertide kõrval kuulus ürituse kavva tavakohaselt ka luulekonkurss ja -lugemine, samuti rahvarõivaste demonstratsioon ning käsitöömeistrite loomingu näitus ja müük. Muide, ettevõtmise patrooniks on riigipea ise, tšuvaššide esimene ja seni ainuke president, “valgustatud monarhina” valitsev Nikolai Fjodorov, kes on oma kümneaastase ametiaja jooksul suutnud muuta maa Vene Föderatsiooni üheks õitsvamaks piirkonnaks.

24.–25. juunini toimunud festival on algusajaga (1993) võrreldes läbi teinud tähelepanuväärse arengu, seda ka tuntuse ja haarde osas. Kui esimesel korral osales peale kohalike külalisi vaid kolmelt naabermaalt, siis praeguseks on üritus omandanud hea maine terves Vene Föderatsioonis (osavõtjaid on olnud Karjalast Tšuktšimaani ja igas vanuses). Rahvalauljaid ja -muusikuid on käinud veel USAst, Saksamaalt, Türgist ja Egiptusest, sel korral peale Eesti veel Ukrainast, Valgevenest ja Itaaliast.

Peamine esinemispaik oli pealinna, Tallinnast veidi suurema Tšeboksarõ

keskuses, Volga kaldapealsel asuv vabaõhulava. Esinemas ja inimestega kohtumas käidi aga ka linna teistes osades ja maakondades. Õio Seto külastas näiteks veel ka maa põhjaosas asuvat Krasnoarmeiskit kui ka kaguosas asuvat Šemurša maakonda, saades sealgi menu osaliseks. Viimati mainitud kohas esineti küll mitte enam selle festivali, vaid ühe teise pidustuse, vabariigi aastapäeva (24. juuni) tähistamise raames. Tšuvaššias on nimelt kombeks, et igal aastal langeb selle püha peamise kultuuriprogrammi korraldamine eri maakonna õlule; tänavu oli siis Šemurša kord.

Eesti tutvustamise avasammud tehtud

Eestis toimuvast teatakse Tšuvaššias üsnä vähe. Sestap oli kohalikel eesti külalistelt paljugi küsida. Infonälga aitas tõhusalt kustutada ka Tšuvaššia avalikõiguslikus (omakeelses!) televisioonis Õio Seto liikmetega tehtud 30-minutine saade, kus teiseks osapooleks saatejuhtide tahtel maa parim ja nimekaim, rahvusvaheliseltki tuntud folklooriansambel Ujav oma esinaine, Tšeboksarõ Pedagoogika-ülikoolis rahvamuusikat õpetava Zinaida Kozlovaga.

Eesti tutvustamiseks on viimastel kuudel palju ära teinud ka Tšuvaši Kirjanike Liidu esimees, muusikunagi (eeskätt hea lõõtspillimängijana) tuntud Valeri Vorobjov, kellega samuti kohtuti ja Volga kaldal looduskaunis kohas meeleolukas piknik-kontsert maha peeti. Maa paremate luuletajate hulka kuuluv Vorobjov, kirjanikunimega Turgaj, käis nimelt aprilli viimasel nädalal Eestis ning otsustas pärast siinseid arvukaid ja huvitavaid kohtumisi võtta kahe rahva suhete edendamise üheks oma südameasjaks.

Tšuvašid igatahes kutsusid Õio Setot esinema järgmiselgi aastal samal ajal Jaltšiki maakonnas toimuvatele pidustustele.

Piim, hein ja helinad Lätis

LAURI SOMMER

Seekordne Baltica folkloorifestival toimus Lätimaa paljudes paikades. Teemaks oli yhendav suvine talgutamand – sõnnikavedu, heinategu, viljalõikus ja linakoristus. Kylalised kahe-teistkümnelt maalt tõid kaasa oma talgulaule. Lätlased olid asja põhjalikult ette võtnud – kymned nende ansamblid laulsid pärjad peas ja lilled peas, avatseremoonial näidati konkreetmuusika vormis vikatiteritamist, ruumides hõljus kadakasuits ja kingiti hüiglaslikke leibu, Turaida Lauлууaias olid mäeveerul *performance*’iga loodud näidishainakuhjad, laval toimetati hämaraid riitusi jne. Kohati näis noorte vihaste folklorism juba *pomp*’ile lähenevat. Riia grupp Vilki (Hundid) tundus oma monomahhi myt-side, sõjaryyde, mõõkade ja muude kulinatega kas keskaegsetest haudadest yles

tõusnud vaimude või kostymeeritud, puhkehetke pidavate näitlejatena. Kuid samadest linnapoistest olevat muusika kaudu nyidseks talunikud saanud... Siin sisaldub tugev paralleel juurteliikumisega Setomaal. Läti heliilma eredaima mulje jätsid siiski burdoonilisi, retsitatiivse impro ja *rotašana*’ga (eestytlejale järelekordamine) laule laulnud Kuramaa memmed. Nende sõnaleidlikkus vaimustas publikut ja lõi avakontserdi ajakava veetlevalt segi. Muidugi meeldis veel sealse folgi üks alustalasisid Skandinieki, kuhu kuulub meilgi tuntud Julgi Stalte. Kylalistest oli eksootilisim ehk ainude folklooriansambel. Nad laulsid oma rytmilisi ja “päkapiikuliku” kõlaga laule, lisades naljakaid kurisevaid hääli ja tantsisid lapselikult koogutades pisikeste inimeste mõnuga. Kõlas iidse INI-kultuuri *sound* – nõõrist tõmmatavad bambusest parmupillid. Taevassiniste ehetega ja punamustade mustritega kleitides nava-hode grupp Chinle Valley Singers esitas oma rituaalseid laule tugeva transi-likkusega. Neil oli kaasas rohutantsija. Ja veel üks imemees, kes endale kirevaist rõngastest, neid keha pidi yles tõmmates, suured liblikatiivad ehtas ja muidki

Chinle Valley Singers.

nägemusotsingul kohatavaid loomi kehas. Baltica kontsertidel kuulis ka parimat vene naistelaulu. Riia vene gymnasaasiumi folklooristuudio Iljinskaja Pjantitsa tydrukute esitus kõlas autentselt ja teravhäälselt nagu mõne Siberi kolka-kyla memmedel. Nende kava hõlmas laule Pihkvast Novosibirski oblastini. Eriti veenvalt kostsid õigeusu temaatika-ga lood. Tekkis tahtmatu seos meie Väikse Helleroga – mõlemal juhul annab purismi vormiv vägi häid tulemusi juba murdeea lõpul. Selle suuna väljaarenduseks oli aga Peterburi Riikliku Konservatooriumi folklooriansambel.

Tühimikest ja nende täitmisest Tartu muusikasuves

Muusikast Jaani kiriku päevadel

VIRGE JOAMETS

Jaani kirik tahab olla ja saada Tartu kultuurielu (üheks) dominandiks. Kultuuri- ja muusikaelu koondavaks keskuseks. Eesti oludes erakordse – romantilises stiilis prantsuse orelimanikuks.

Praegu ta seda veel pole, on tellinguis ja pooleli, ukseta ja tuuline. Juba viiel suvel on seal taas peetud teenistusi ja vähemalt kevadel oli juttu, et käesolevaks sügiseks on kirik sedavõrd korras, et nendega ei peagi enam mujale põgenema. Täna on olemas kokkulepped Saksamaaga väikse orelis osas. Vaid kohaletoomise vaev, aga ehitusprahi ja tolmu sisse pole teda ju mõtet panna... Suure orelis saamiseks käib alles konkurs. Plaani kohaselt peaks see valmis saama 2005. aastaks, nagu kogu Jaani kirikki.

17. – 21. juunini toimusid Jaani

kiriku päevad, juba teised. Paraja lõõgi andis üritusele ilm. Ühel kontserdil lõõsus tuul uksetust avast nii hullusti sisse, et pinginaabrist helilooja jõudis staadiumi, kus lubas pool kuningriiki saja grammi viina eest. Tuul kimbutas ka esinejaid, rebides noote pultidelt ja sundides lugu katkestama. Kiriku avatus jättis kuulaja kaitsetuks, koerte klähvimise, joodiku jauramise, tänaval toimetava torupanija meelevolda. Kas siiski paratamatus?

Jaani kiriku päevade raames toimusid RAMi ja Rondelluse kontserdid ning kolmekontserdilise eesti noorte heliloojate festival. Viimase vastu ei ole mul isiklikult mitte midagi, üksnes heameel. Kuid siin on üks aga. Eesti muusika on viimase kümne aasta jooksul kärmesti edasi liikunud. Ainuüksi heliloojaks õppi-

jate arv muusikaakadeemias on midagi muud kui kümnendi eest. Tallinnas on tegijaid-mängijaid ja huvitatuid ning uudistamisvõimalusi palju, alates eesti muusika päevadest, EMA sügisfestivalist. Paraku on Tartu Tartu ja mitte Tallinn. Kui siin eesti muusikat ega ka nüüdismuusikat lihtsalt ei mängita, siis vastsel heliloomingul puudub (vähemalt praegu) taust, kontekst, ta ei ütle peaaegu mitte kellelegi veel või enam mitte midagi.

Ehk ei jookseks ka mõne keskealise-ma meistri surematu taies mööda külgi maha. Tõsi, mõni Sumera, Sisaski, Pärdi ja Kangro teos isegi oli, kuid kahel esimesel kontserdil kadusid need muu vahele lihtsalt ära ning Jaani kiriku koori kontserdil asendasid nad uusteoseid, mida ei jõutud aja puudusel ära õppida.

Tiiprase. "Vanaaegsete nägudega", tehniliselt perfektseid ja massiivse kõlaga neide loodaks kord Eestiski kuulda. Meie Suprjadjkil ja teistel oleks neilt mõndagi õppida. Tantsumaailma elamusel oli Norra Småjondolene *Dansarlag*' i kõrged kybara mahaloõmised ning unenäoliselt kaunis ja keeruline, seisakute ja tagurpidiste liikumistega *gammaldans*. Publiku hulgas olid menud kahe aasta eest Tallinnaski esinenud inglased Chameleon Morris Men. Ja eakatest paanifloõtidega itaalia härradest koosnev, pisut sentimentaalseid lookesi esitav Picètt Del Grenta. Põhjamaalaste unelmatel mängisid nad edukalt, kuid autentselt poolelt oleks kas või sardiinia meestelaulu palju huvitavam kuulata olnud. Eestist jäi vaatajatele sihilikult tendentslik mulje. Meie riiki esindasid kaks Tartu gruppi. Seto meeskoor Liinat'suraq ja laulu ning mängu selts Sinimaniseele. Vel'okõistõ kul'atamine ja sinimanide regivärss, ringmängudantsud ja lõppyrituseks loodud helisevate pottide "kellamäng" jätsid kõlama lõunaestilised toonid. Loodan, et teised piirkonnad seda dominatsiooni varsti kahandavad. Eks kahe aasta pärast Leedus paista.

Sellesuvisel Viljandi pärimusmuusika festivalil tulid ansambel Liinat'suraq (pildil) ja helilooja Märt-Matis Lill välja üpris isevärki ühendusega, sobitades ortodoksset setode meeste-laulu ja oreli sakraalsust. Tulemuseks olid üsna psühhedeelsed kõlad.

Ajakirja Muusika nimel Viljandis käinud Mirjam Tallyle tundus, et Soome folkansambli Värttinä kontserdil püüdsid pillimehed ja lauljad kõigest jõust üksteisest üle karjuda. Samuti ei avaldanud põhjamaiste *tyttö*-te *girl power* talle vähimatki mõju.

Ning mõnda suurvormi oleks ju kolme kontserdi peale ka kuulda võinud. Seega: EMA sügisfestivali sõsar on idee tasandil tore, kuid praktikas eriti ei tööta. Seda kõike mõtlesin, kui vaatasin peaaegu olematut publikut, kes ilmselt ei jätnud tulemata pelgalt koerialma pärast. Aga võib-olla oli asi hoopis milleski muus.

Esinejad, peamiselt pealinlased muidugi, olid vaprad, trotsides külmast kangeid sõrmi ja puldilt lendavaid noote. Küberstuudio oli kohal koos EMA uue elektroonikapargi ja selle "bossi" Margo Kõlariga. Neil on plaan salvestada kõik Küberstuudio siinsed esinemised läbi mitme aasta, Jaani kiriku valmimiseni. Kontsert oli katkematu tervik, põimitud lindilt tulevate kelladega, kaunistatud valguse ja piltidega. Keskseks tegelaseks Monika Mattiesen flöödil, *live*-elektroonika ja aeg-ajalt mõned muud instrumendid teda kaunistamas. Kummalisel kombel tundus muidu nii mitmepalgeline eesti helilooming läbi flööditoru üldiselt üsna ühesugune – meditatiivne, vaikust ja kõlasid kuulatlev.

Sellesuvisest Tartu muusikaelu vaagides tuleb nentida, et kontserte, mis poleks à la jazz, Piazzolla, kellad või mandoliinid, võib Tartu suves üsna ühe käe sõrmedel üles lugeda.

Järgmisel päeval esines koos ja/või eraldi üheksa interpreeti. Ilm oli tõeliselt hirmus. Külmast kangele kuulajale antagu andeks, aga praeguseks on meelde jäänud vaid mõned pudemed, näiteks Tatjana Kozlova "Võilillede lumi" flöödikvartetile, Külli Mölsi akordionimäng,

Mirjam Tally teosed. Lõppkontserti Jaani kiriku kammerkoorilt Lilyan Kaivi juhatusel kuulasin Klassikaraadiost seljakoti pakkimise ärevuses ja seega arvustada ei saa, ning selle järgi, mida kuulsin, ei tahakski.

Nõnda kui eelmisel aastal, nii ka tänava kuuluse heliloojate festivali programmi väike töötuba. Seekord kommenteeris ja tutvustas oma kümneaastast heliloojateed ning käänakuid sellel Tõnu Kõrvits.

Sellesuvisest Tartu muusikaelu vaagides tuleb nentida, et kontserte, mis poleks à la jazz, Piazzolla, kellad või mandoliinid, võib Tartu kolmekuises suves üsna ühe käe sõrmedel üles lugeda. Vanemuise kontserdimaja ajab selgelt just seesugust rida. Mitte et mul selle muusika vastu midagi oleks, aga "keskmine" süvamuusika siin peaaegu puudub. Ja see on minu arvates kummaline, ohtlik, mõtlemapanev tendents. Tühimik, ja mitte väike, on olemas. Loodetavasti hakkab Jaani kirik seda täitma. Aga täitematerjali üle tuleks kindlasti aru pidada.

Lehari kiituseks

Suveklassikakontserdil "Vihm räägib ladina keelt" 19. juulil Võru Katariina kirikus ja 20. juulil Tallinna Kaarli kirikus astus publiku ette 21-aastane dirigent Lehari Kaustel.

Musitseerisid Coro Consonante ja Collegium Consonante ning solistidena astusid üles Meri Siirala (Soome), Toomas Kaldaru (Itaalia) ja Taavi Tampuu (Eesti). Kontserdil kõlanud teosed olid läbilõige nelja sajandi stiilidest – barokiajastu esindaja Antonio Vivaldi "Suvi" viiulikontsertide tsüklist "Aastaajad", klassitsismiperioodi meistri Wolfgang Amadeus Mozarti Divertiment D-duur K 136, romantik Franz Schuberti Missa nr 2 G-duur ja 20.

sajandi helilooja Benjamin Britteni "Lihtne sümfoonia". Esile tõstmist väärib noore dirigendi Lehari Kausteli sädelev musikaalsus ja suurepärase tõlgendusoskus – Mozarti ja

Britteni noorpõlveteosed pakkusid tema juhatusel meeldejäeva elamuse. Üheks kõige värvikamaks ettekandeks (sõna otseses mõttes, kuna laval oli pidevalt muutuv värviline valgus) kujunes aga Vivaldi "Suvi", mille tegi ainukordseks elektrooniline taust Margo Kõlarilt.

Kuna kontserdid olid tasuta, jätkus publikut küllaga. Võrus istusid inimesed koguni väljas kiriku akende all. Dirigendi mitmekülgst kiites tuleks mainida, et peale muusikalise osa oli tema vastutada ka ürituse organisatoorne külg, kaasa arvatud sponsorite leidmine.

Lehari Kaustel õpib samaaegselt ärijuhtimist EBSis ja löökpillide erialal Eesti Muusikaakadeemias ning võtab dirigeerimistunde Eesti Rahvusooperi peadirigendi Jüri Alperteni juures.

EK

Ilmus noodiraamat Ludvig Juhtist

Sel suvel ilmus kirjastuse PS Muusika-projekt väljaandel omapärane trükis – eesti ühe väljapaistvaima muusiku, kontrabassivirtuoosi Ludvig Juhti (1894 Väägvere – 1957 Boston, USA) originaalloomingut, repertuaari ja biograafiat sisaldav "Ludvig Juht ja tema kontrabass". Trükise koostaja, toimetaja ja eessõna autor on Alo Põldmäe, spetsiifilist konsultatsiooni kontrabassinootide toimetamisel andis Mati Lukk.

Noodiraamat on üheaegselt nii praktilise väärtusega kui ka kõvade kaantega köidetud iluväljaanne (kunstnik Mari Käbin) – igati väärikas ühe eesti soost maailmamehe tutvustamiseks.

Käesolev väljaanne jätkab kirjastaja Sven Petersoni ja PS Muusika-projekti traditsiooni eesti väljapaistvate muusikute heliloomingu tutvustamisel. Viimati ilmus Cyrillus Kreegi "Reekviemi" partituur.

Teadu olevalt on Juhti noodiraamat eesti nooditrükkimises omamoodi pretsedent – esimene kogumik, mis sisaldab heliloomingut ainult kontrabassile. Kogumiku alguses on ulatuslik,

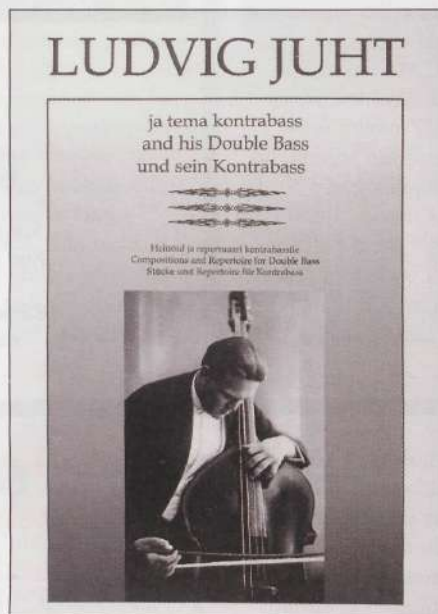
mitmete fotodega varustatud Ludvig Juhti elu ja loometeed kajastav artikkel. Noodiosa sisaldab kõiki Juhti klaverisaatega originaalhelitöid bassile: "Legend Valuojast", "Eesti tants", "Mälestus", "Skertso" ning *Adagio* Kontrabassikontserdist; samuti Juhti seadeid Lüdigi "Kaera-Jaanist" ja Han-

seni populaarsest meloodiast "Ema süda", mis Juhti esituses oli aastakümneid väliseestlastele kodumaa vabaduse sümbooliks. Kogumiku teine pool sisaldab Juhti repertuaaris olulisel kohal olnud helitöid:

Bostoni sümfooniaorkestri peadirigendi, kunagise kuulsu bassisolisti Sergei Kussewitzky palu, J. S. Bachi ja Beethoveni menuette ning lõpu-loomana USAs elanud eesti helilooja Leo Virkhausi "Prelüüdi ja tokaata", mille

autor lõi Juhti tellimusel 1948. aastal New Yorgi Town Halli soolokontserdi jaoks. Kõik palad on varustatud ka eraldi kontrabassi soolopartiidega.

Trükis on ilmunud koostöös Eesti Muusikanõukogu ning Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumiga.

Muusikaakadeemiast Guildhalli

Üks Euroopa tuntumaid kultuuriõppeasutusi, 19. sajandist Londonis tegutsev Guildhall School of Music and Drama eraldas taas stipendiumi kahele Eesti Muusikaakadeemia üliõpilasele. Trombonist Ivar Kiiv saab end kuulsas koolis täiendada pool aastat ning laulja Oliver Kuusik terve õppeaasta. Viimase kaheksa aasta jooksul on Guildhalli koolilt samasuguse õppemaksu ja elamiskulusid katva toetuse saanud Marko Martin, Tanel Joamets, Teele Jõks, Sigrid Kuulmann, Margit Tohver ja Mihkel Mattiisen.

See 14. augustil 1913 Narvas sündinud viiulikunstnik sai imelapsena üle Eesti tuntuks juba varases eas. Viieaastaselt alustas ta õppimist oma isa Jako Antoni juhendamisel, kes oli tunnustatud viiulimeister ning kelle pillidel mängitakse tänaseni. Kümneaastaselt esitas Hubert Brahmsi Viiulikontserdi, mis oli ja on viiulikunsti üks etalone. Tunnustuse märgiks kinkis Eesti riigivanem Jaan Tõnisson talle 1926. aastal itaalia meistri viiuli.

Järgnesid õpingud Tallinna konservatooriumis eesti viiulikooli rajaja Johannes Paulseni klassis. Mängutase tõusis kiiresti ja seda tõendas osavõtt mitmetest rahvusvahelistest viiuldajate konkursidest (1932 Viinis, 1935 Varssavis, 1937 Brüsselis). 1936 sai ta end täiendada Londonis maailmakuulsal viiulipedagoogi Carl Fleschi juures.

Aastani 1943 töötas Aumere Tallinnas ringhäälingu sümfooniaorkestri kontsertmeistrina. Hooajal 1936/37 oli ta samas ametis Helsingi orkestris. 1943. aasta kevadel, sõjakeerises, võttis Aumere ette sõidu Saksamaale, et konkureerida Bayeri Riigiooperi orkestri kontsertmeistri ametikohale. Kuna tema tehniline ettevalmistus oli muljet avaldav, osutuski ta konkursi võitjaks ning uude ametisse määras Aumere orkestri peadirigent, maailmanimega Clemens Krauss ise. Aumere jäi vaba tahte alusel samasse orkestrisse ka pärast maailmasõja lõppu ja kui lähtuda paguluse statuudist, siis ei saa teda pagulaseks pidada, sest paljud ta eestlastest kolleegid viibisid samal ajal Saksamaa pagulaslaagrites.

Bayeri orkestris sai Hubert mängida orkestrile kuuluvatel haruldasel viiulil – ehtsal stradivaariusel. Endale ostis ta aga 18. sajandi tuntud itaalia viiulimeistri Carlo Antonio Tononi pilli, mille restaupeeris eeskujulikult eesti pagulaslaagris Geislingenis elav viiulimeister Meeme Mälgi. Temalt sai Aumere osta ka originaalpilli ning ei olnud kitsi meistri tööd ajakirjanduseski kiitma.

Kuigi orkestritöö oli väga tihe, jätkus

HOMMAGE

Hubert Aumere 90

Aumerel energiat ka sooloesinemisteks, eelkõige eestlaste pagulaslaagrites. Teda kutsuti kõikjale, tema kontsertidele sõideti isegi mitmesaja kilomeetri kaugusel. 1946. aastal toimusid tippesinemised Münchenis sealse raadio orkestriga ja omanimelise kvarteti koosseisus. 1947. aastal leidis aset tähelepanuväärne kontsert Augsburgis leedu silmapaistva vaima dirigendi Jaronimas Kačinskase käe all. Kõlasid Mendelssohni, Brahmsi ja Dvořaki viiulikontserdid. Arvustused olid ülivõrdelised! Brahmsi kontserti esitas Aumere järjekindlalt üle terve Saksamaa ja jälle olid arvustused väga kiitvad.

Omamoodi tähtsündmuseks kujunes Eesti Vabariigi 30. aastapäeva tähistamise kontsert Geislingenis, kus Stuttgardi filharmonikuid juhatas Roman Toi ja kavas oli Mendelssohni Viiulikontsert.

Kontserdid omanimelise Aumere-kvartetiga pakkusid samasugust rõõmu

kui sooloesinemisedki. Kõik selle ansambli liikmed mängisid vanade itaalia meistrite pillidel, mis omakorda tõstis esitustaset. Arvustused tõestasid, et Aumere-kvarteti näol oli tegemist tolle aja Saksamaa kõige mainekama kvartetiga.

1950. aastal saabus kõrgetasemeline kutse Colombiast, kus vajati tugevaid professionaale, et üles ehitada riigi muusikaelu. See oli väljakutse ja Aumere võttis selle vastu. Ees ootas puhas ja eelarvamusteta tööloik, millele tuli jäägitult pühenduda. Aumere veenis kohalikke võime, et korraliku sümfooniaorkestrita ei saa rahvuslikku muusikat edendada. Ja kui anti roheline tuli orkestri loomiseks, soovitas Aumere peadirigendi kohale Rootsis tegutsevat endist Eesti ringhäälingu orkestri juhti Olav Rootsi. Riiklikku diplomaatiat asendas antud juhul muusikadiplomaatia, väljapaistvate isiksuste isiklikud kontaktid. Aga paljud asjad maailmas nii toimivadki.

Aumerest sai Bogotá sümfooniaorkestri kontsertmeister. Selle tegevuse kõrval asutas ta taas omanimelise keelpillikvarteti, millega tegi kontserdireise mööda Põhja-Ameerikat.

Peagi hakkas aga Colombia niiske kliima Aumere tervisele üha halvemini mõjuma ning 1955. aasta sügisel läks ta tagasi Euroopasse, et asuda tööle Bayeri ringhäälingu orkestri esiviuldajana. Seal oodati teda pikisilmi. Kutsus aastat hiljem vahetas ta selle koha jälle Bayeri Riigiooperi kontsertmeistri oma vastu. Ring oli täis saanud ja töö Riigiooperis kestis elu lõpuni 1976. aastal.

Hubert Aumere saavutas muusikalise kõrgtasemega Saksamaal märkimisväärse positsiooni. Selle tõenduseks on kas või seegi, et veel tänapäevalgi kuuleb Saksamaa raadiojaamadest tema mängu. Olgu need siis Bizet'-Sarasate "Carmen-fantaasia", Lutzi "Rondo-burlesk" või Sachsen-Weimari kolm viiulikontserti.

Alo Põldmäe

IAMLi konverentsist nii- ja naapidi

Esmakordselt Tallinnas toimunud rahvusvaheline muusikaraamatukogude aastakonverents oli suur õnnestumine

ILVI RAUNA,

Eesti Muusikaakadeemia raamatukogu juhataja

Juba üle viiekümne aasta on muusikaraamatukogudes töötavad inimesed kogunenud igal suvel IAMLi aastakonverentsile. IAML (*International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres* – Rahvusvaheline Muusikaraamatukogude Liit) on organisatsioon, mis ühendab muusika kogumise, säilitamise, vahendamise ja uurimise (osalts ja produtseerimisega) seotud asutusi ja inimesi üle kogu maailma. Niisiis kuuluvad organisatsiooni peale raamatukogude ka arhiivid, muuseumid, ringhäälingud, orkestrid, muusika info- ja uurimiskeskused.

6.–11. juulini pidas just seesama seltskond oma iga-aastast konverentsi Tallinnas Reval Hotel Olümpia konverentsikeskuses. Ürituse korraldas IAMLi väikseim ja peaaegu kõige noorem liige – Eesti Muusikakogude Ühendus (EMKÜ). EMKÜst sai umbes 60 riigi 2000 liikmest koosneva organisatsiooni liige 1994. aastal. Sellest ajast peale, õigupoolest juba pisut varemgi, on organisatsiooni tippüritusel osalenud igal aastal vähemalt üks Eesti esindaja. IAMLi konverentsidel saab parima ülevaate muusikaraamatukogunduse uusimatest arengusuundadest ja see annab hindamatu võimaluse kogemusi vahetada. Seega oli eestlastel suur au ja väljakutse võtta vastu IAMLi presidendi seitse aastat tagasi tehtud ettepanek korraldada aastakonverents Tallinnas.

Juuli teiseks nädalaks sõitis Tallinna kokku 335 delegaati 31 riigist. Esindatud olid kõik meie lähemad ja kaugemad naaberriigid, osavõtivate maade hulgas olid ka Austraalia, Tšiili, Kanada, USA, Jaapan, Horvaatia, Uus-Meremaa, Island, Portugal, Hispaania. Eestit esindas konverentsil 71 inimest.

Konverentsi reglement

Tavapäraselt on konverentsinädal ülipingeline. Töö toimub viies erialasektsioonis: arhiivid ja muusika dokumentatsioonikeskused; ringhäälingu- ja orkestriraamatukogud; muusikaõppeasutuste raamatukogud; teadusraamatukogud ja rahvaraamatukogud. Konkreetsetest tööülesannetest lähtudes on lisaks loodud veel omaette erialakomisjonid ja töörühmad, näiteks bibliograafia, audiovisuaalsete materjalide ja kataloogimise komisjon, autoriõiguse ja muusikaperioodika komitee jne. Viie päeva sisse on planeeritud ka mitu plenaaristungit. Selleks puhuks kogunevad muidu eri sektsioonides töötavad delegaadid taas ühiselt suurde istungisaali arutlema probleemide üle, mis on aktuaalsed raamatukogu tüübist või töövaldkonnast sõltumata. Korraldajamaa vastutada on avapäeva plenaaristungid, peale selle muidugi kogu kultuuriprogramm (vähemalt kaks kontserti, vastuvõttud, pidulik avamine ja lõpetamine) ja juba aastakümneid tavaks olnud kolmapäevased ekskursioonid (viis väljasõitu) võõrustajamaa kaunitesse paikadesse.

Plenaaristung

Eestlaste korraldatud avapäeva plenaaristungitel räägiti eesti pärimusmuusika uurimisest ning pärimus- ja kunstmuusika piiride sulandumisest Cyrilluse Kreegi ja Veljo Tormise loominguga näitel. **Ingrid Rüütel**, kes oli ka ürituse patroon, arutles pärimusmuusika koha üle tänapäeva Eesti ühiskonnas. **Anu Vissel** Eesti Kirjandusmuuseumist vaagis põhjalikult rahvamuusika kogumise ja säilitamisega seonduvat viimase aastasaja jooksul. Vaimulikust rahvaviisist kui Cyrilluse Kreegi loominguga allikast pidas filigraanse

ettekande **Anu Kõlar** Eesti Muusikaakadeemiast. New Yorgis elav muusikateadlane **Mimi S. Daitz**, kelle sulest peaks eeloleval aastal Ameerikas ilmuma mahukas uurimus Veljo Tormisest, aitas leida uudseid pidepunkte meie geniaalse rahvaviisikasutaja kooriloomingus. Mõlemat istungit juhatab Eesti Muusikaakadeemia professor **Urve Lippus**. Päeva lõpetuseks tutvustas Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiivi juhataja **Ergo-Hart Västriku** vast valminud CD-kogumikku “Eesti rahvamuusika antoloogia”, mille omanikuks sai iga konverentsi delegaat. Esitluse lõpetas setu meeskoori **Liinats'uraq** meeleolukas esinemine.

Ettekanded

Nädala jooksul peeti ühtekokku 53 ettekannet, neist 12 eestlastelt. Juba paar viimast aastat on märkimisväärne osa konverentsi teemadest keskendunud digitaalse raamatukogu ja *online*-andmebaaside probleemidele. Seekord tutvustas **Susi Woodhouse** Suurbritannia ja Iirimaa muusikaallikaid sisaldavat andmebaasi Cecilia (<http://pages.britishlibrary.net/cecilia-uk>). **Maria Letizia Sebastiani** Torinost oli ette valmistanud põhjaliku ülevaate itaalia digitaalsetest raamatukogudest. Neile sekundeerisid **Pio Pellizari** (Fonoteca Nazionale Svizzera) ja **Mary Wallace Davidson** Indiana ülikoolist. Viimane juhtis tähelepanu Indiana ülikooli digitaalse muusikaraamatukogu projektile “Variations 2” (<http://variations2.indiana.edu>). Selle lõppeesmärk on noodiandmebaas, mille igalt kirjelt saab linkida teose kuulamisele ja vaatamisele. Teisisõnu, andmebaas võimaldab läbi viia mis tahes muusika-loengu ilma ühtki nooti või plaati kätte

Ingrid Rüütel.
Kas pole tore,
kui riigi esidaa-
mi eriala on
kaitsta oma
maa pärimus-
kultuuri?

**Konverentsi- ja
Eesti nautija
John Wagstaff
koos Urve
Leemetsaga
Muusika-
akadeemia raa-
matukogust.**

FOTOD ILVI RAUNA

**Joachim Jaenecke, IAMLi teadusraamatu-
kogude sektsiooni juhataja hingab Eesti
õhku Taeblass, ekskursioonil Laikmaa
majamuuseumi.**

võtmata. Samal istungil rõstatati õigusta-
tult ka küsimus, kui kaugemale võib uni-
kaalsete helisalvestiste/trükiste digita-
liseerimisega minna, sest tegelikult on
kõige väärtuslikum dokument ikkagi
vana helilint või foto ise. Ja mõistagi ei
mindud mööda ka infotehnoloogiast, mis
on ühe korraliku digitaalse raamatukogu
olemasolu eeltingimus.

David A. Day (Brigham Young
University) rääkis professionaalsete stan-
dardite ja kasutajate ootuste ühitamisest
online-muusikabibliograafia koostamisel.
Kolmveerand sajandi vanusest rootsi
muusikaajaloo bibliograafiast ja selle
kaksteist aastat tagasi loodud *online*-and-
mebaasist said kohalolijad kuulda-näha
Veslemøy Heintzi ja Anders Lönni
(Statens Musikbibliotek, Stockholm)
vahendusel. Yo Tomita (School of Music,
Queen's University of Belfast) on juba
1981. aastast alates juhtinud veebipõhist

Bachi bibliograafia projekti. Aadressilt
[http://www.music.qub.ac.uk/tomita/bach-
bib/](http://www.music.qub.ac.uk/tomita/bach-
bib/) võib Bachi-uurija leida väikese vae-
vaga mitmekülgse loetelu Bachist kirjuta-
tust. Momendil sisaldab andmebaas
19 029 kirjet.

Autoriõiguse komitee istungitest jäi
enim meelde Eesti, Poola ja Tšehhi kui
Euroopa Liiduga ühinemiseks valmis-
tate maade autorikaitse hetkeseisu kajas-
tav kolmikplokki, ettekandjaks vastavalt
Ene Loddese (Eesti Rahvusraamatukogu),
Anna Michalska (Gdanski Muusika-
akadeemia) ja Zuzana Petrášková (Tšeh-
hi Rahvusraamatukogu). Üsna teravalt
toonitati sel konverentsil ka vajadust
koolitada nii raamatukogu töötajaid kui
ka kasutajaid. Küsimusele, kas muusika-
raamatukogu töötajad vajavad euroopa-
likku haridust ja praktikat, püüdis oma
ettekandega selge vastuse anda Stuttgarti
Meediakõrgkooli esindanud Wolfgang
Krueger. Anneli Sepp Eesti Muusika-
akadeemiast arutles intrigeerivalt raa-
matukogu kasutajate soovide ning kasu-
tajakoolituse korraldamise üle.

Järgmisel aastal ilmub IAMLi ajakirja
Fontes artis musicae spetsiaalselt Tallinna
konverentsile pühendatud number. Selles
avaldatakse ka valik Tallinnas kõlanud
ettekannetest.

Seltskond

IAMLi kokkusaamiste suurim kasu seis-
neb eelkõige erialase info saamises ja
vahetamises. Nii on mõistetav, et üle
poole IAMLi aastakonverentsidel käija-
test on ühed ja samad inimesed. Loen-
gusaalides viibimise vahele mahub hul-
ganisti toredaid taaskohtumisi vanade
sõprade-tuttavatega. Paljudega jätkub
vestlus eelmisel suvel pooleli jäänud
teemadel. Kokkutulnuid iseloomustavad
märksõnad on "tähepanelikkus", "täp-
sus", "vahedus". Kui ettekannete ajal
saab istungi juhataja arvukatele kommentaaridele veel kuidagi piiri panna, siis
üldkoosoleku päevakord võib sageli veni-
ma hakata, kuna mingi nüanss tundub
olevat ikka veel lahti rääkimata. Sama
vaimsust sai siin kirjutaja tunda, korral-
dades konverentsi programmis olnud
ekskursioone Eesti Muusikaakadeemias –
kunagi varem ei ole EMA raamatukogu
vastu nii palju ja põhjalikult huvi tuntud!
Kuuldavasti said samasuguse kogemuse
ka Eesti Rahvusraamatukogu, Eesti Teat-
ri- ja Muusikamuuseumi ning Tallinna
Keskraamatukogu tutvustanud kolleegid.

Nii et üldjuhul et jäta IAMLi seltskond oma arvamust enda teada. Ja seda enam ei saa märkimata jätta, et konverentsi pidulikult lõpetamisel aplodeeris korraldajatele saalitäis inimesi püsti seistes ja sinimustvalgeid lippe lehvitades.

Telgitagune

Otse loomulikult ei ole IAML kasumit tootev organisatsioon. Kord aastas tuleb küll tasuda (üsnagi sümbolne) liikmeks – selle eest saab iga liige neli korda aastas ajakirja *Fontes*. Konverentsi osavõtumaksu peab aga iga inimene (või asutus) ise maksma.

Jättes organisatsiooni liikmed välja, saavad IAMLi konverentsist üldjuhul kõige suuremat kasu korraldajamaa muusikatootjad, kuna potentsiaalsed kliendid maailma eri paigust tulevad lausa koju kätte – konverentsikeskuse fuajees osavõtumaksu eest omandatud näitusepind on parim võimalus oma toodangu reklaamimiseks. Laias laastus on sellise mastaabiga üritus kasulik ka kogu riigile, sest nädala jooksul annavad korraldajad oma parima maa ajaloo, kultuuri ja muusika tutvustamisel. Viimastel aastatel on konverentsi delegaadid olnud mitmeski linnas oodatud linnapea vastuvõtule.

Eestis oli konverentsi korraldamine selles suhtes veidi problemaatiline. Riikides, kus on väljakujunenud muusikatööstus, toetavad firmad ettevõtmist kaugelt suurema summaga kui pelgalt osavõtumaks. Eestis oleks kirjastajatelt, raamatukauplustelt ja vahendusfirmadelt sellist käitumist pisut palju oodata. Seega otsustas IAMLi konverentsi korralduskomitee abi paluda ka muudelt asutustelt ja organisatsioonidelt. Paraku tulemusteta. Kultuuriministeeriumilt ei saadud isegi mitte moraalset tuge – ei muusika-ega ka raamatukogunduse nõunik pidanud üritust enda tegevusvaldkonda kuuluvaks. CD-kogumiku “Eesti rahva-muusika antoloogia” väljaandmist silmas pidades konkureerisime eelmisel aastal ministeeriumi korraldatud muusikaalasele toetusprogrammile “Eesti heliplaat rahvusvahelisel areenil”. Samuti tulemusteta. Kuigi esinduslik antoloogia levis hetkega peaaegu 200 muusikaasutusse üle kogu maailma. Tallinna Linnavalitsuselt on tänaseni vastus saamata, erafirmadest rääkimata. Tänujulge oleme Eesti Kultuurkapitalile, kes leidis võimaluse osaliselt toetada paari ettevõtmist (Rocca

al Mare ekskursioon ja eelprogrammi väljaandmine), Canon Overallile ja Saku Lättele.

Konverents on läbi. Õnnelikult. Lähema kahekümne aasta jooksul ei ole Eestisse sellist muusikaraamatukogutöötajate dessanti (õnneks?) enam oodata. Muusikat hoidvad ja armastavad inimesed hakkavad aga vaikselt juba uusi suveplaane tegema – ees ootavad kokkusaamised Oslos, Varssavis, Göteborgis, Sydney’s, Napolis...

Kommentaariid:

John Wagstaff (Oxford University):

Ma ei ole loomult hea reisija. Oletan, et minu ainus eelis “Star Treki” tegelaste ees on see, et kui kuhugi kohale jõuan, tean vähemalt, et viibin endisel planeedil Maa. Et end paremini tunda ja asjade üle veidi kontrolli omada, püüan enne sõitu võimalikult palju teada saada maast, kuhu lähen, ja õppida ära mõned sõnad selle keelt. Kahjuks jõudsin Eestisse väga väheste teadmistega sellest riigist ja sõnavaras oli üksnes “tere”. Seega võisin ma igahüht, keda kohtasin, südamest tervitada, aga mitte enam. Mida ma teadsin Tallinnast peale fakti, et siin toimus Eurovisiooni lauluvõistlus 2002? Tegelikult mitte midagi. Ja ma kahtlen, kas ma ikka olin ainuke samas seisus IAMLi konverentsi delegaat. Sellisel juhul on väga oluline, et konverents oleks hästi korraldatud ja kõik sujuks. Külaline hakkab end siis veidi kindlamalt tundma. Tänu jumalale, esimene Balti riigis korraldatud IAMLi konverents oli detailideni läbi mõeldud. Abivalmis inimesed, kes tulid toime ka ekstsentrilise inglise huumoriga. Kui oleks olemas IAMLi “taevas”, oleks see kindlasti reserveeritud Eestile, peaingel Gabrielliks (või Gabriellaks) Aurika Gergeleziu (Eesti

Lähema kahekümne aasta jooksul ei ole Eestisse sellist muusikaraamatukogutöötajate dessanti (õnneks?) enam oodata.

Rahvusraamatukogu esindaja, Eesti Muusikakogude Ühenduse esinaine – *toim*). Ja ettekanded konverentsil? IAMLi ajakirja *Fontes artis musicae* toimetajana tean, et kui Ilvi Rauna kaasabil ilmub *Fontese Eesti eriväljaanne*, saab see olema väga hea.

Otsustasin taotlema eesti kodakondsust niipea, kui olen võimeline sooritama keeleeksami. Minu taotlus läheb isiklikult president Rüttille koos palvega anda IAMLi Eesti harule medal. Ja kas ma mainisin eesti naisi? Ma tulen veel tagasi.

Joachim Jaenecke (Staatsbibliothek zu Berlin):

Olen osalenud kõigil IAMLi konverentsidel. Tallinna kohtumine oli üks paremini korraldatuid, mida ma mäletan. Hotell Olümpia oli ideaalne konverentsikoht, eesti kolleegid muljetavaldavad. Tallinna vanalinn on tõeline pärl. Nautisin jalutuskäike väikestel tänavatel, aga ka moodsat Tallinna, kus uusehitised on kõrvuti nõukogude-aegsete ja ajaloolistega. Olen kindel, et Eesti saab Euroopa Liidus olema edukas.

IAMLi Eesti haru hakkas arenema aastast 1992, kui ma palusin Eesti Rahvusraamatukogu konverentsile Frankfurti. Osalema tuli Aurika. Täna teid kõiki veel kord.

Yasuko Todo (Toho Gakuen School of Music):

Kui ilus nädal Tallinnas! Kui hea korraldus! Eesti kolleegid tegid virka ja tõhusat tööd. Nautisin väga ringkäiku Muusikaakadeemia raamatukogus, kus vaade suurtest akendest ja sisustus räägivad tuleviku vaimsusest. Leidsin ka ühe meeldiva restorani teel Oleviste kirikusse. Satun ma sinna kunagi uuesti?

Jutta Lambrecht (Westdeutscher Rundfunk, Köln):

Eesti – sada punkti! *First Lady* Ingrid Rüttili esinemine, ERSO fantastiline kontsert Pärnu uues kontserdimajas, imposantne Rahvusraamatukogu, Muusikaakadeemia elektronmuusika stuudio ja Teatri- ja Muusikamuseumi külastamine... Muusikaline kõrgpunkt oli mulle Eesti Filharmoonia Kammerkoori kontsert Paul Hillieriga eesti koorimuusikast. Täna, kallid kolleegid. Kõige eest.

Kommentaariid tõlkis Anneli Remme

Kunagi ammu-ammu üheksaküm-
nendatel selliste nüüdseks rohkem
või vähem jäädavalt lahkunud
eesti popikunnide nagu Margus Turu ja
Auris Rätsepa sisse toodud n-ö kultu-
rimüügivorm nagu suvetuur on taas ausse
tõstet. Toona oli tuur pigem staaride
puhkamise vorm, kus superid, megad ja
gigad võtsid pundi kokku, palkasid hii-
gelarmee transasid ja võimsa lava,
esinesid mõnes kohas karmide piletihin-
dadega ning muul ajal nautisid kohalikke
rõõme. Luksust sai lubada, sest paljalt 2
Quick Stardi või Must Q nimi tõi kohale
tuhandeid väikesi plikasid, taskud vane-
mate rahast pungil. Nüüd on sellised ilu-
sad ajad möödas ja tuuridest saanud meie
kodukootud muusikute hädavajalik
rahakogumine maapiirkondadest kõigil
võimalikel moodidel.

Mai lõpust 6. juunini toimunud
“Rahvaeuroka” tuur (Ruffus, Vanilla
Ninja, Pasadena, Pixie Twins, Sulo,
Jeanelle, Helen Tartes, No Light Duo)
kukkus aga praktiliselt läbi. 7.–21. juuni-
ni esitatud põhiliselt Valduri & Maie
“etendus”, Kuldset Triot, Reet Linnat,
Jami, Meie Meest, Vanilje Ninat (mitte
segamini ajada Vanilla Ninjaga) sisaldav
“Ämmad-äiad oi-oi-oi”, lehvitas meie
kultuuri tobedamat ja nõmedamat poolt
ja oli seetõttu ka vägagi edukas. Põhiliselt
lapsi iiveldama ajamisega tegeleva Tivoli
tuuril osalevad läbi kogu suve Meie
Mees, Terminaator, N-Euro, PS Troika,
Sulo, Vanilla Ninja, No Light Duo.
Eespool nimetatud tuurid hoolitsevad
selle eest, et meil suve puhul suure
viinalakkumise jms kõrviseks veidi ka,
hm, midagi sobivat kuulata oleks, nii et
probleemi vist ei ole...

Aga on neidki, kes veidi ka midagi
kunstiväärtuslikku ringi peale kaasa on
võtnud. 14. juunist 3. augustini tegid
Tartu – Rápina – Mäetaguse – Nissi –
Jõhvi – Avinurme marsuudi eklektik Silvi
Vrait ja o(o)per(et)imõirgaja Jaan Willem
Sibul, kes klahvpillimängija Jaak Jürissoni
või organist Toomas Trassi saatel segami-
ni klassikalist ja vaimulikku, ooperit ja
spirituaali põrutasid. 25. juunist 7. juuli-
ni käis läbi kõik läbutuuride äestatud
lavad järjest paisuv ja menukamaks muu-
tuv Rein Rannapi nostalgiprojekt ni-
mega “Roostevabad”, kus peale tema
osalesid veel rockansambel, kolm lauljat
– endine maailmakuulsus Maarja-Liis
Ilus, ooperi-*macho* Jassi Zahharov, rahva-
muusik Marko Matvere –, pluss Rannapi

Suvtuur taas
ausse tõstet.
FOTO KALJU SUUR

EESTI POP JA ROCK SUVEL 2003

Kõik ringitama!

MARGUS KIIS

isiklik parodist Argo Aadli. Rannaplik groteskne vaade minevikku ja endasse osutus üle ootuste menukaks. Paar päeva pärast Rannapi tuuri lõppu pööratas deviisi all "Aeg on ajatu" teele Tõnis Mägi, kes läbis veelgi enam laululavasid tihedas graafikus kuni 20. juulini, kaasas bänd ja Koit Toome oma lühiprogrammiga. Mägi esitas lugusid aastast 1975 kuni tänapäevani, kaheksakümnendate alguse stiilis valgete pükste välkudes ning üheksakümnendate lõpu moodi ilutulestiku paududes. Küllap saatis Urmas Alenderi 50. sünniaastapäev tema vana sõbra ja konkurendi Tajo Kadajase ning uuema aja bardi Kait Tamra 14.–24. juulini kestvale kirikutuurile "Sõbra käsi", mis osutus niivõrd nõutuks, et otsa planeeriti teine ring. 24. juulist 5. augustini sõitis veidi ringi kaks intelligentsemat rockipeerude punki, Dagõ ja Ultima Thule. Mis neil viga koos olla, kui Dagõ saatebändiks on pool Thulet (Raul Vaigla ja Toomas Rull). Kohati löi kaasa ka endine Ultima Tõnis Mägi, sest esitati ka "ammunustatud" UT klassikat.

Suur ajakirjanduslik eelreklaam tabas Siiri Sisaski tervelt kuu aega kestvat heategevuslikku (kutsuti üles annetama raha koolidele parmupillide ostmiseks) tuuri "Ürg ja jõud". Peamiselt etnomuusikat "sanskritist setoni" esitanud Siiri Sisask pidi laulma sanskriti-, hindi-, setu-, eesti-, inglise-, beniini-, korea- ja mongolikeelseid rahvalaule, teda saatsid Robert Jürjendal, Henn Rebane, Uwe Lange (tšello, bass), Tanel Ruben, Kill Kaare (löökriistad, *didgeridoo*), Kristjan Jõemägi ja Arno Kalbus (löökriistad). Pisikese, kuid seda suurejoonelisema pooringi tegi suur v... naine Heli Lääts "sarjaga" "50 helisevat aastat" ehk kaks kontserti (1. augustil Kuressaares ja 8. augustil Võrus), kus laval Pärnu Linnaorkester muidugi Peeter Sauli patriarhaadi all, lisaks Ivo Linna, Silvi Vrait, Voldemar Kuslap, Boris Lehtlaan, Vello Orumets – tõeline vana kaardiväe topelt-pauk.

Läbufestivalid

Eestlastele peaks häbiks olema asjaolu, et meie rock/popbände saab suuremas koguses näha peamiselt vaid mingitel rätigetel joomis/tarbimis/õgimisorgiatel. Juba äärmiselt kurja kuulsuse saanud Pühajärve Beach Party tegid taevased jõud 13. ja 14. juunil siiski suhteliselt tasaseks ja publikuvaeseks. Ja millegi-

Loomselt alternatiivne bänd Loom.

FOTO ANSAMBLI KODULEHEKÜLJELT

pärast just siis, kui Eesti bänd peale läks, visati kõigile sahmakas külma vett kaela (otseses mõttes). Aga esinesid Terminaator, Smilers, Caater, Vanilla Ninja, Jam, Ruffus, Genialistid, Blind, Toe Tag, Meie Mees, Memoriaalansambel, Soul Militia, Jääboiler, Jüri Homenja, N-Euro, Tuberkuloited, Tanel Padar & The Sun, Magnetic Band, Chupacabra, Pedigree, Forgotten Sunrise, High'n'Dry, Cookies, Skriimsilm, Kolumbus Kris, Bande, Loom, Kala. Nii suure koguse Eesti bändide kohalemeelitamine ei toonud edu: kuna rahvast tuli biitšile vähe, jäadi paljudele esinejatele honorar võlgu.

Õllesummeri alkoholiküttel külalisi ilm eriti ei koti. 2.–6. juulini esinesid seal lisaks mitmetele eelnimetatutele Kukerpillid, Apelsin, Compromise Blue, A-Rühm, 2 Quick Start, Blacky, No Big Silence, Singer Vinger, Propeller, Ultima Thule ja teised. 11.–13. juulini võis Pärnus kunagi Beach Party konkurendiks loodud Watergate'i festivalil suhteliselt kalli pileti eest näha Ruffust, Vanilla Ninjat, Blindi, Smilersit, Genialiste, Soul Militiat, Justamenti, Jami, Icecreami ja Jüri Homenjat.

Rockifestivalid

Õnneks võisid siis, kui läbukad läbi said, alustada üritused, kus peamine oli muusika kuulamine.

Villu Veski pagendas kvaliteetsema mussooni Muhumaale, kus rahvusvahelisel festivalil "Juu jääb" esinasid Eestit jazz-popi laulja Sofia Rubina koos bändiga Jazz Do It ja eesti muusika kuulsaim grusiinlanna Hatuna koos Viljandi Kultuurikolledži õpilastega. Austraaliat esindas aga keegi Endel Rivers – mainigem siiski, et veel viisteist aastat tagasi oli ta nimi Endel Jõgi, elukoht Eesti NSV ja amet mängida kitarri (alates 70-ndate lõpust *metal*-bändides Argos, Magnetic

Band, GGG ning popgrupis Proov 583) ning luua kauneid viise tüdrukute hullutamiseks. Nüüdses elus sama mees teise nimega mängis ludistavat 70-ndate stiilis jazz-rocki.

19. juulil toimus Hiiu maal, kust on pärit eesti proge üks püsivamaid eestvõitlejaid Jaanus Nõgisto, teist aastat Eesti ainuke intellektuaalse rocki välifestival "Kuri proge", kus esinesid vana-meistritest koosnevad Meie ja Led R, nooremad Contus Firmus, Melotrap, Fragile, pluss paar Läti bändi – Holy Lamb ja Olive Mess.

Samal ajal toimus Vana-Vigala mõisapargis Kaido Haavandi korraldatud *metal*-muusikute kogunemine alapealkirjaga "Juurte juurde", mille alguses tekitas meeldivat vaheldust ehk vaikust tõrkuk mobiilne elektrigeneraator. Hiljem andis punane kast siiski alla ja pargivaikuse lõhestas vihane müristamine. Esinejate mustast massist esindasid Eestimaad sellised nimed nagu Symbolic State, Loom, Monstera, Sickbag, Loits, Metsatõll, Instigator of Grief, Herald, East Trading Wang, [o3], Ugly Ogre, Catafalc, Leech, Zorg, Tharaphita, Shabash, Raud-Ants, Tribute to Running Wild.

Väike rockifestival tekkis ka Viljandi pärimusmuusika festivali Rohelisel laval, kus 25. juulil esinesid karmid eklektikud Radio de Libertad, folkpunkarid Lõkõriq, tarturokkaarid Tora Bora ja tudengipopparid Etskae. Viljandi Folgi ohvriks langes (publiku arvu mõttes) hea potentsiaaliga selle aasta 26. juulil debüteerinud Põltsamaa "Zik Zak", kus kuulajate hõredusest hoolimata esinesid suurepäraselt kogenumad muusikud bändidest BlueSmell, JMKE ja Genialistid. Väga erinevaid artiste sisaldas 8.–10. augustini toimunud suurejooneline, kuid tasuta Vormsi saare muusika- ja tegevusfestival, kus esinesid Abu-Sabu, ans.andur, Galaktlan (elektron), Herald (*metal*), Kurjam (pilapunk), Leech, Martin Tamm Kvartett (jazz-rock), Not, Pilvik, Plastic Whore, Slide 50 (punk-pop), Soterios, Torquemada, Turncoat ja Via Whore.

16. ja 17. augustil toimus Tallinnas üritus "Woodstocki sünnipäev", kus esinesid Chester, Bonzo ja Tõun, Tunnetusüksus, Superdogs, Zayemax, Phlox, Herald, Podnek ja Sullivan, JMKE, Genialistid, Green Spirit, Mikrolillad, High'n'Dry, Beggars Farm, Metsatõll, Speculative Band, BlueSmell ja Five Horsemen.

Muusikalibuum

Igal aastal peavad olema mõned üritused, millele koguneb publik, kes ei lähe sinna mitte suurest kultuurihuvist, vaid sellepärast, et “kogu ülejäänud Eesti *elite* tuleb, kuidas minagi...”. Ühesõnaga, midagi kroonilistele snobistidele. Kunagi olid selleks järvekontserdid, siis Leigo püromaanlikud üritused jne. Sel aastal on kõvad snobistimeelitajad muusikalid, rockooperid/oratooriumid jms. Mis muidugi ei tähenda, et nende kunstiline väärtus oleks kohe kahtluse all. Aga...

Juuni alguses karjuti meile peaaegu sõna otseses mõttes kõrva: “AIDA! AIIIIIIIIIDAAAA!” Paaril esimesel nädalal ei olnud peaaegu ühtegi suurema lehe numbrit, kus poleks “Aidat” mingil moel sees olnud. Tegemist polnud küll Giuseppe Verdi romantilis-klassikalise teosega, vaid Elton Johni ja Tim Rice'i nägemusega Egiptuse ja Nuubia seksuaalsetest suhetest. See oli segu Mati Undi 60-ndate lõpu groteskilembesest stiilis (pidevad vihjed kaasajale ja Freudile) lavastusest, lavakunstnik Liina Keevalliku “mida kirjum ja suurem, seda uhkem”-mentaliteedist, Reet Ulfsaki 90-ndate lõpu postmodernsest ajastute segamisest ja *glam*-klubikultuurivaimustusest, taustaks Elton Johni jube tüütult šabloonne muusika, mida dirigeeris meelelahutajapoliitik Tarmo Leinatamm. Lauljatena sattusid kokku mitme põlvkonna esinjad: noored, kogenud, kuid seda nunnumad Liisi Koikson ja Lauri Liiv, kümnekond aastat vanem ja seda kibestunud Janika Sillamaa, pluss mees parimates aastates, Tõnis Mägi. Suureks paisutatud etenduses löid taustu Vanemuise orkester ja ooperikoor. Kokku segu kitsist, kämbist ja kummalistest intellektuaalsusevilk-satustest. Aga haip on selliste asjade juures siiski kõige tähtsam.

Tallinna snobistide lemmikkoht Linnateater tõi mai lõpul lavale “Kao-tajad”, mille tegijateks tõelised eesti tänapäeva klassikud: libretist Jaan Tätte, helilooja Olav Ehala, lavastaja Elmo Nüganen, kunstnik Iir Hermeliin ja kooreograaf Teet Kask. Klassikaline lugu sellest, kuidas pahad on enamiku meelest palju lahedamad kutid kui head ja teevad viimastele igal juhul ära. Vanade kalade, nagu Andres Raagi, Mart Toome, Marko Matvere, Allan Noormetsa ja Rain Simmuli kõrval mängivad lavakatudengid Evelin Pang, Hele Kõre, Elisabeth Tamm, Eva Klemets. Olav Ehala muusika on

põhiolemuselt selline nagu ikka viimased kolmkümmend aastat, kuigi juba vähem sillerdav ja kergejalgne ning rohkem gootilik, kurjakuuluv.

Aga tartlased tahtsid peale jääda ning tõid välja ka rock-oratooriumi. Taanlaste Jens Johanseni ja Erling Kulbergi 22-osaline “Eversmiling Liberty” on sisuliselt Händeli “Juudas Makabeusi” “vend”, räägib juutide vabadusvõitlusest paarsada aastat e.m.a., põhimõtteliselt Vana Testamendi lõpust. 20. juunil esietendasid seda Eestis Tartu Peetri kirikus (hiljem ka Viljandis, Pärnus ja Narvas) jazzkoor HaleBopp Singers (ees Lauri Breede), Tartu Junior Big Band ning vokaalsolistid Anni Väli ja Ilmar Madison. Kokku kõlas see mitte väga rockina, pigem rohkem “Pet Sounds” aegse Beach Boysi moodi.

Ruja hiiliv tagasitulek

Juunis oleks Eesti rockidinosauruse Ruja (1971–1988) ainus püsiv liige, laulja-kitarrist Urmas Alender jõudnud mehe-ikka, kui ta poleks üheksa aastat tagasi parvlaeva “Estonia” peal kõrtsumu- sikuna elatist teeninud. Kas sellel või ka teistel põhjustel, aga igatahes on teised Ruja veteranid hakanud vaikselt kokku kogunema ja punki erinevate logode all uuesti kokku panema. Loomulikult on tekkinud peamiselt kaks parteid: Rannapi ja Nõgisto oma. 1971. aastal Ruja asutanud ja seda ajavahemikul 1971–1975 ning 1980–1984 juhtinud Rannapi reper-tuaaris on paarkümmend ja rohkemgi aastat tagasi Ruja jaoks komponeeritud palad iseenesestmõistetavalt kõige tähtsamad. Rannapi praegusest bändist mängis kitarrist Ain Varts Rujas aastal 1984 ja trummar Toomas Rull 1985–1986. Kitarrist Jaanus Nõgisto (Rujas 1973–1983, 1985–1987), kitarrist-pianist Margus Kappel (Rujas 1975–1980), klahvpillimängija Igor

Garšnek (1985–1988), laulja Indrek Patte (1986–1987) ja bassist Priit Kuulberg (1976–1980, 1984) on koos Ultima Thule hiilgeaegade trum-mari Peeter Jõgiojaga kokku pannud pundi nimega R, mis mängib peamiselt nende noorpõlvlemmikute muusikat, lisades siis R-ile vastava eesliite (aastal 2003 oli bändi nimi Led R).

Kumbki projekt ei kiirusta tõsisemalt uut loomingut välja andma. Põhjus võib olla nii loovuse hääbumine kui ka ettevaatlikkus. On ju alati, kui mõni vana bänd üle hulga aja midagi uut tootnud (viimased näited Singer Vinger ja Jäääär), mitu kriitikut hakanud kohe vinguma “ah, see pole enam see”, “nii vanad mehed ei peaks enam rokkima”, “miks nad ei piirdu oma vanade heade lugudega” jne. Nagu peaks iga loovisik, kes mõne šedöövriga maha saanud, kähku pensile minema või alast loobuma, et fännidele jääks “õige” mälestus.

Pungimehed sihivad välisrulle

See võib tunduda puude tassimisena metsa, aga Eesti punk-popnelik Blind on juba paar aastat USA klubides päris tõhusat tööd teinud. Üllatuseks on välja tulnud, et uimaste eestlaste bänd lõõvat just lahedate esinemistega oma usakatest võistlejaid, kes ei saavat laulude vahepeal sõnagi suust. Nojah, Blindi fiiürer Urmas Voolpriit on ju isamaal poole kohaga raadiokoomik, kes tema vastu saab. Juunis ilmus Blindilt plaat “Estonians”, mis peaks ka Eestist väljaspool edule kaasa aitama. Kahjuks tüngeb Blindi püüdlusi sama probleem, mis nii mõndagi teist potentsiaalset maailmavallutajat, nimelt koduigatsus. Bänd ei suuda pikalt USAs tegutseda, ikka peab koju pere juurde tagasi tulema. Ameerika turul, eriti praegusel ajal, võib selline ebajärjepidevus saatuslikuks saada.

Aga ka punk-rocki veteran nagu Vennaskond võib üllatada. Juunis ilmutasid nad LP “Subway”, kus kõik lood, nii vanad kui ka uued, puha võõrkeelsed (ning bändi liikmed viis kuni kümme aastat nooremaks valetatud). Põhjus lihtne – bänd esinevat peaaegu iga nädal kusagil piiri taga ning ikka ja jälle nõutavat nende arusaadavas keeles helikandjat.

Sel aastal on kõvad snobistimeelitajad muusikalid, rockooperid/oratooriumid ja muu selline.

Reis Rudolf Tobiase lapsepõlvemaile

ALO PÖLDMÄE

Juhtus nii, et Rudolf Tobiase tänavusel 130. sünniaastapäeval sõitis Teatri- ja Muusikamuuseum külla tema sünnipaika Käinasse, et viia omapoolset kosti seal toimuvatele Tobiase muusikapäevadele.

Tobiase muusikapäevad on toimunud juba kümme aastat järjest. Nende korraldamine sai alguse 1993. aastal, kui leidis aset Läänemaa ja saarte klaveriõpilaste võistlus. Idee autoriks oli tollane Kärddla Keskkooli muusikaõpetaja Evald Teras. Katke tema intervjuust ajalehele Hiiumaa 22. mail 1993: "Kahjuks on R. Tobias niisugune helilooja, keda küll kõik teavad, kuid kelle loomingut tuntakse üpris vähe. Tema kirjutatud suurvormid on huvitavad, kuid tehniliselt keerukad. Kirjutanud on Tobias aga lisaks hulga klaveripalu lastele, mis praegugi repertuaarsed. Nii tekkiski mõte tähistada helilooja juubelit tavapärasest veidi erinevalt. [—] Meie peaeesmärk ongi propageerida Tobiase loomingut."

Žüriisse kuulusid siis pianist Lauri Väinmaa ja helilooja Ester Mägi ning Hiiumaa "oma helilooja" Erkki-Sven Tüür. Mõlemad heliloojad on muusikapäevade pianistide võistluste tarvis kirjutanud spetsiaalseid Hiiumaa-temalisi klaveriteoseid.

Kümme aastat Tobiase muusikapäevi

Kümne aasta jooksul on Tobiase muusikapäevade raamesse mahtunud mitmesuguseid sündmusi alates kooride ühislaulmisest kuni ulatusliku kammermuusika festivalini välja.

Tänavuste muusikapäevade põhiürituseks oli jälle noorte pianistide võistlus, kus lisaks muusikakoolide õpilastele üle terve Eesti oli osalejaid ka Saksamaalt Rügeni saarelt. Päevade pidulik avamine toimus 30. mail Käina Kaunite Kunstide Koolis, mida saatsid kohalike maakonna juhtide tervitused. Esitleti eesti uue klaverimuusika CDd, millel teiste hulgas on ka Ester Mägi ja Erkki-Sven Tüüri Hiiumaale pühendatud klaveripalad.

Rudolf Tobiasele kuulunud klaver tema majamuuseumis Käinas. Pill valmis eesti soost meistri Ludvig Ferdinand Bette firmas "F. Bette".

FOTO TMMI ARHIIVIST

Tobias umbes kuuteistkümnenda eluaasta paiku.

FOTO TMMI ARHIIVIST

Teatri- ja Muusikamuuseumilt oli Rudolf Tobiase fondi materjalist lähtuv ettekanne pildis ja sõnas, milles tutvustati Tobiase elu- ja loometeed. Põhiettekande tegi siin kirjutaja. Ülevaate Tobiase oratooriumi "Joonase lähetamine" esitustest tegi TMMi muusikaosakonna teadur Inna Kivi, kes oli 1999. aastal Saksamaal toimunud esituste üks korraldajaid. Ivi Lepik muuseumi teatriosakonnast luges mälestuskatkeid Tobiasest.

31. mail toimunud pingelist noorte pianistide võistumängimist hindas žürii koosseisu helilooja René Eespere ning klaveriõpetajad Ülle Sisa (Tallinn) ja Evald Teras (Hiiumaa).

Peapreemiad said: kuni 12-aastastest – Ivi Savisaar (Keila Muusikakool), 13–14-aastastest Ivan Podhomutnikov (Paldiski MK) ja Hanna Kalajas (Vändra MK), vanemas rühmas Brit Clepner (Rügeni MK). Eripreemiad anti ka Bachi,

Couperini, Eespere ja Tobiase teoste parimatele mängijatele. Kogu muusikapäevade ladusa korralduse eest kandsid hoolt Tobiase Seltsi liikmed Eha Leiger, Malle Mürgrimäe ning Ermo Mäeots.

Tobiase sünnimajast

Reisil tutvusime põhjalikult Rudolf Tobiase sünnimajaga, mis on kohandatud helilooja majamuuseumiks ja mida tuntakse kõstrimaja nime all. Seal on oma istungeid pidanud ka Käina valla kohus ja mõned aastad tegutses majas Reigi-Käina-Emmaste laste varjupaik.

Hoone avati Tobiase majamuuseumina 1973. aastal seoses helilooja 100. sünniaastapäevaga. Kuulsate eesti muusikute nimelisi muuseume on Eestis vaid mõni: lisaks Tobiase omale veel Kappide muuseum Suure-Jaanis, Mart Saare talumuuseum Hüpasaares ja Cyrillus Kreegi kortermuuseum Haapsalus. Ja ongi kõik. Sellistel maja- või kortermuuseumidel on väga suur kultuurilooline väärtus ning nende külastamine annab tihti peale kultuuriloost huvitatuile tugeva emotsionaalse laengu ja hea tausta eesti muusika suurkujude tundmaõppimiseks.

Hea ja soe tunne jäi südamesse ka Tobiase sünnimaja külastamisest, kus heliloojast ja tema perekonnast jagas asjatundlikke selgitusi muuseumi töötaja Virve Krimm. Vanust peaks sellel hoonel olema vähemalt 170 aastat, mis puidust ehitise kohta pole sugugi vähe. Peale selle pakub maja ka ehitusajaloolist huvi: ta on üks vanemaid säilinud alevi tüüpi maju terves Eestis.

Rudolf Tobias elas seal esimesed 12 eluaastat (1873–1885). Seal õppis ta isa juhendamisel klaverit mängima ja ka komponeerima. Sellest ajast on Teatri- ja Muusikamuuseumi fondis säilinud kaks Rudolf Tobiase käsitsi kirjutatud noodivihikut hoolikalt viimistletud omaloominguliste klaveri- ja orelipaladega.

Muuseumi ekspositsioon annab hea ülevaate Tobiase esivanematest ning kogu helilooja elu- ja loometeest. Seal on Tobiase perekonnale kuulunud esemeid ja mööblit, mis pärinevad sealsest ja ka Haapsalu elukohast, väga huvitavad on Tobiase pianinod – üks neist on valmistatud Stettinis (Praegune Poola linn Szczecin), teine eesti meistri, Moskvas tegutsenud Ludvig Ferdinand Bette oma (siinkohal meenub veel üks Tobiasega seotud klaver – praegu Kärddlas Hiiumaa Muuseumis asuv kabinetklaver C. M.

Kahjuks on Tobias niisugune helilooja, keda küll kõik teavad, kuid kelle loomingut tuntakse üpris vähe.

Schröder, millel Tobias sai muusikaõpetust Haapsalus elamise ajal).

Osa mööblit on helilooja isa Johannes Tobiase enda kätetöö. Isa oli Käina kõster ja tol ajal kirikumõisa pastori põhiabiline kiriklike talituste läbiviimisel. Kõster pidi oskama hästi lugeda, laulda ja ka kirjutada. Johannesel olid kõik need oskused olemas juba 17-aastaselt ja pastor Haller soovis teda kõstriks. Koguduse silmis oli Johannes aga veel karjapoisi eas ja sellepärast valiti kõstriks noormehe isa Peeter Tobias. Alles neli aastat hiljem anti amet üle Johannesele, kes valdas korralikult saksa keelt ja mängis hästi orelit ning ehtas ka ise väiksemaid oreleid. Muide, Stettini klaveri ostis ta 1879 Käina kiriku orelit ehitamise eest saadud rahaga. Üks majamuuseumis eksponeeritav koduorel ongi Johannes Tobiase kätetöö. (Käina pastorite perekondadest on pärit teisigi kuulsaid eestlasi. Neist kõige kaugemale jõudsid kõster Jürgen Simonsson ja järglased vennad Jürgensonid. 1829 sündinud Joosep tegutses noodikirjastajana Peterburis, 1836 sündinud Peetrist sai aga Venemaa kuulsaim ja mõjukaim kirjastaja, kelle välja antud nootide hulk ulatus 35 300 nimetuseni.)

Et ühel rahvuslikul suurkujul on olemas oma majamuuseum, see peaks meile kui väikerahvale olema iseenesestmõistetav.

Et ühel rahvuslikul suurkujul on olemas oma majamuuseum, see peaks meile kui väikerahvale olema iseenesestmõistetav, seda enam, et maailmanimega tegijaid ei saagi meil palju olla ja neid nimelisi muuseume, mis meil olemas on, peame hoidma kui silmatera. Vajalik on ka meeles pidada, kui palju vaeva ja fanatismi kulub kõikvõimalike takistuste ületamiseks, et selline muuseum teoks saaks ja igapäevaselt funktsioneeriks (meenuvad takistused seoses eesti ühe väljapaistvaima helilooja Eduard Tubina muuseumi rajamisega). Sellepärast olgem uhked iga meie suurmehe mälestust ehedal kujul alles hoidva mälestusmärgi üle. Aga selline Tobiase majamuuseum just ongi. Ja ärgem unustagem neid inimesi, tänu kellele sellised mälestusmärgid püsti on jäänud. Tobiase puhul on nendeks Hiiumaa inimesed ja sealsed kultuurijuhid, kes on suutnud ja tahtnud maja koos kõrvalhoonetega heas korras hoida.

Avastusi Tobiase lastelt-heliloojatelt

TMMi muusikaosakond sai Hiiumaa külastusest Tobiase ja tema perekonna uurimiseks uut hoogu juurde. Selle tunnistuseks on ka huvitavad leiud Rudolf Tobiase tütre, USAs elava Helen Tobias-Duesbergi nootide kogust, mille alles hiljuti andis muuseumile üle Helen Tobias-Duesbergi väimees Aarand Roos.

Nimetatud noodipakis oli kolme Tobiase lapse noodikäsikirju: noorima tütre Heleni (s 1919) ja tütar Sylvia (1908–1985) kompositsioonid ning lausa üllatusena noorima poja Paul Ferdinandi neli harfile kirjutatud helitöö originaalkäsikirja.

Helen Tobias-Duesbergi tütar Maaja Roos USAst koos abikaasa Aarandi ja tütar Leilaga külastasid 16. juunil Teatri- ja Muusikamuuseumi ning tutvusid põhjalikult eelkirjeldatud, juba korrastatud noodipaki sisuga. Nendega kohtumise käigus kuulsime palju huvitavat Tobiaste perekonna kohta nii Eestis, Saksamaal kui USAs. Kohtumise tähistamiseks avasime väljapaneku kõigi heliloojatest Tobiaste käsikirjade näidistest, mis jääb avatuks septembri lõpuni. Teiste hulgas on väljas Rudolf Tobiase suuroratooriumi “Joonase lähetamine” originaalpartituur.

Kohtumisel kõlas ka elav muusika – harfist Tatjana Lepnurm esitas Eesti esiettekandes Paul Tobiase kaks teost sooloharfle.

SKERTSO

Pubis elav muusika

Sofia Joons käis Iirimaal tutvumas iirlaste muusikaeluga

Ma arvasin end teadvat, kuidas on lood iiri muusikaga. Enamikus olid mu ettekujutused ülimalt positiivsed, hästi ilusad ja ideaalilähedased. Need iiri muusikud, keda olen tundma õppinud Eestis, on vahvad. Iirlased hoolivad ja hoiavad oma muusikat, mis omakorda on nagu palsam nende hingedele. Ma veidi pelgasin minna. Äkki Iirimaal on teistmoodi? Võib-olla mulle ei meeldigi?

Siiski kogusin jõudu ja vahendeid ja läksin sõpru (Dave Murphy, Derek Mooney – *alias* Monty, Néillidh ja Tom Mulligan, Brian Vallaly jt) vaatama. Lõpuks oli uudishimu suurem ja tugevam kui mu väljamõeldud hirmud.

Session'id

Esimesel päeval Dublinis jõudsin vaid

kotid ära panna, kui juba sattusin oma esimesele *session'*ile. *Session* tähendab enamasti muusikute kokkusaamisi pubides (kuid mitte alati). *Session* toimus Dublini (vana)linnaosas Temple Baris, mis on oluline turismikeskus. Tegemist oli pärastlõunase *session'*iga, mis kestis neljast seitsmeni. Paljud n-õ elukutselised pubimuusikud istuvad seal, enne kui lähevad õhtustele *session'*itele. Ka paljud noored muusikud mängivad niiviisi turistikubides. Nõnda tutvub uute muusikutega ja õpib uusi lugusid. Ja teenib ka raha. Noortel muusikutel pole Dublinis sugugi kerge, seal on sama palju pärimusmuusikuid kui meil juriste ja raamatupidajaid.

Teoreetiliselt on meil tegemist institutsiooniga (kui me suudame ette kujutada, kuidas üks seltskond teeb teatud

asju). Ühelt poolt rääkisid iirlased küll, et *session'*id on nii vabad, nii vabad, et keegi ei tea, mis lugusid mängitakse ja kes tuleb. Samas on teada, mis peaks toimuma, kui kokku saadakse. On kombeid, milleta ei oleks iirlaste kokkutulek õige. Näiteks peetakse normaalseks rõõmsameelset lõppimist sõpradest muusikutega: "Tere-tere! Nii et teie siin juba mängite! Kui vahva!" "Ammu juba. Tead, ilma sinuta läheb alati jõe hästi!"

Sõbralikkuse ja rõõmsameelsuseta ei oleks iirlased need, kes nad on. Võib arvata, et *session'*id ei oleks võimalikud ilma nende avatud hoiakuta. Olla sõber on tähtis ja nad tahavad pigem lubada kui keelata.

Minu sõber Monty, kaherealise lõõtsa mängija, rääkis ühe loo *session'*ite repertuaari kohta. Kord tuli nende *session'*ile

Värvikamad hetked liiri kõrtsides.

FOTOD SOFIA JOONS

üks väga hea viiuldaja. Ta mängis tükk aega lihtsalt kaasa, ja siis mängis hästi pikalt lugusid, mida teised ei osanud. Selle peale läks teistel isu ära. Monty toonitas, et tehnika ja stiil on *session*'itel oluline. Samas ei ole *session* koht tähtede ehk staaride jaoks. Sama tähtis kui muusikalised oskused on sotsiaalsed oskused, võime tajuda seda, mis toimub rühmas, koos olles. Seega on tähtis teada, mis lugusid teised oskavad. Esitada leierdatud lugusid nii ilusti ja värselt, et teised avastaksid vana loo uuesti, on muusikute poolt kõrgelt hinnatud kunst. Paljud *session*'ite muusikud on liiga kiirete tempode vastu. Nad ütlevad, et kiirus võib petta, sõrmed ja süda peavad musitseerimisel koos töötama. Suure kiiruse juures võivad nobedad sõrmed aga ära peita laisa südame. Aeglaste lugude puhul on see võimatu. Aeglaseid lugusid ilma südame ja hingeta mängida ei saa.

Need lood ütlevad midagi esteetika kohta, mis sünnib siis, kui eesmärk ei ole geenius otsimine, kus geenius on aktiivne ja publik passiivne, vaid kõnelevad situatsioonist, milles igaüks annab midagi. Ollakse aktiivsed koos, mõnikord eirates seda, et nüüd on sinu kord, siis tema ja lõpuks minu kord. Vanad *session*'id, kus muusikud on käinud koos aastakümneid, võivad mängida tundide kaupa, *reel*'i *reel*'i otsa. Midagi pole ette valmistatud, aga kui üks lugu lõpeb, siis alustab keegi uut. Siia konteksti sobib Tommy Peoplesi arusaam muusikast: *“Muusika oli minu lõpmatu harimine; on eluaegne protsess. [—] Muusika oli mulle distsipliiniks, kui ma arvasin, et mul seda pole. Muusika on õpetanud tundma inimvaimust ja elu.”*

Session'id ja linn

Dublini kesklinnas on iiri muusikaga pubisid igal pool ja neis on *session*'id igal õhtul. Dublini *session*'iga pubisid võib tinglikult jagada kahte rühma. On kesklinna pubid, kus käib rohkesti turiste, ja pubid väljaspool kesklinna. Südalinnas on publiõhtud küllaltki “märjad” ja loba täis. Nendes kõrtsides on *session* tugevalt lavastatud. Muusikute “hästi tavaline” laud on üles tõstetud ja moodustab lava. Muusika on tugevalt võimendatud: igal muusikul on oma mikrofoni. Väljaspool kesklinna teatakse tänu siltidele, kus on elavate muusikutega koht. Nendes pubides on muusika veidi võimendatud, laua kohal ripub üldmikrofon. On kohti, kus ka see puudub.

Kesklinna pubides pannakse muusikat tavaliselt vähem tähele kui mujal. Toimuvad Guinnessi ja muude kohalike õlledega end rohkelt julgistanud tüüpide jutuajamised ja niisama jõmismine. Muusika mängib kõvasti, lobisemine võtab hoogu, muusikat keeratakse juurde

jne. Igaüks, kes mängib, saab ka palka, ja see ongi nende *session*'ite põhiline motiivatsioon. Väljaspool kesklinna võib olla nii, et publi palkab paar *session*'ijuhti, kes vastutavad selle eest, et muusikute pingilt ikka midagi ka tuleks. Seal on ka rohkem võimalusi ja kergem improviseerida, mängida kokkulepitut kavata.

Session'id ja turism

Nendes pubides, kus muusika on põhja keeratud, toimub pigem muusika vaatamine kui kuulamine. On selge, et turisminduse kaudu pakutakse muusikuid välja kui kultuuriesindajaid. Muusik kui märk. Muusikute olemasolu on sama tähtis või isegi tähtsam kui nende musitseerimine. Tõendiks selle kohta on turistide poolt visatud kommentaarid: “Vaata, nad mängivad iiri rahvapille!” “Näed sa, kuidas sõrmed jooksevad?!” “Vaata, neil on ka plaadid müügil – kas ostame?”

Mujal pubides, nagu näiteks Tom Mulligani muusikapubis Cobblestone'is, on samuti turistid. Sinna on raske sattuda, sinna jõudnud turistid on tihtipeale muusikud ise, või iiri muusika huvilised. Seal aitavad kohalikud tajuda muusikat nii, nagu nende meelest õige. Võimenduse asemel palutakse küllastajail jääda vait: sõrm huulte, šššššš, ja noomimine – olge, palun, vait; muusikud mängivad, laulik laulab jne.

Märtsis sattusin uuesti Dublinisse ja märkasin, et eespool kirjeldatud pubide kaks eri tüüpi on veelgi kaugemale läinud oma karakterisuse esiletoomisel. Minu sõbrad kesklinna pubides on läinud kaasa turistide soovidega ja teevad nendega *workshop*'e. Pubides toimub äge joomine ja kõva laulude laulmine. Üks minu

Noortel muusikutel pole Dublinis sugugi kerge, seal on sama palju pärimusmuusikuid kui meil juriste ja raamatupidajaid.

sõpru, Shane, ütles, et nad laulavad kaasa nii kõvasti, et keegi tegelikult ei kuule midagi. Kaks kilomeetrit eemal Cobblestone'is on sildi "muusikutele reserveeritud" kõrvale tekkinud uus silt: "kuulamise koht". Kuid mikrofone veel pole.

Üks, kaks, kolm – ja vahetus

Istusin Cobblestone'is, kui *session* hakkas otsa saama. Kell oli üsna palju, kui minu käest küsiti, kas ma tahan hotelli kaasa tulla. Ei osanud kohe vastata, aga kuna mu sõbrad rääkisid hotellist, nagu oleks see pigem vahva kui vastik koht, läksin ka mina takso peale. Hotell oli suur ja uhke ning asus veidi kesklinnast väljas. Hotelli publi oli üsna tühi. Kuigi kell oli palju, valitses pigem ootustunne kui väsimus. Tund hiljem oli terve publi täis muusikuid ning toimus üks järjekordne *session*. Üks valge peaga mees tuli minu juurde ja ütles: "Tere tulemast Irimaale!" Tegelikult tundsin alles siis, et midagi jõudis kohale ning väga võimalik, et see olin mina ise.

Hotelli publi oli avatud kella viieni. Alguses said muusikud, kes õhtu jooksul olid mänginud erinevates kohtades, kokku viimaseks dringiks. Mitu aastat ei musitseerinud seal keegi. Hiljem võeti ka pillid välja. Nüüdseks on see koht, kus saadakse kokku vanade ja uute sõpradest muusikutega, tekivad uued koosseisud ja saab olla omaette, ilma turistideta. Hotellis. Et lahti saada turistidest. Kesklinnas joovad ja karjuvad turistid kohtades, mis varem olid muusikute kohalikud pubid. Hotellis toimuvad iirlaste kokkutulekud.

Populaarsusesse suremine

Üks inglane ütles, et iiri muusika on nii tugev ja elav, nii suureks kasvanud, et see võib kergesti ära surra. Mis see tähendab? Kas mõned n-õ rahvamuusikad surevad, sest nad saavad liiga populaarseks, ja teised sellepärast, et nad muutuvad liiga ebapopulaarseks? Mõned arvavad, et muusiktraditsioonide tugevus seisneb nende mobiliseerumises. Iirlased ise ütlevad, et nad olid kavalad, et viisid muusika kaasa sinna, kus neil endil on hea olla – pubisse. *Public house*'i. Rahvamaja. Teised hääled jälle väidavad, et traditsiooniline muusika on kõige tugevam seal, kus säilitatakse kultuurilised ja sotsiaalsed tingimused. Siia kuuluvad väited, mille kohaselt Eesti kaks

elavat traditsioonilist muusikat on Kihnu ja Setomaa oma.

Dublini kogemuste põhjal võiksin öelda, et jah, iga koht, kus on pärimusmuusika, ei ole "viimase peal" vahva muusikute jaoks. Samas annab praegune olukord muusikutele rohkesti võimalusi mängida. Ja nad mängivad hästi palju. Sõrmed jooksevad ja lood lendavad. Nemad, kes mängivad, elavad lugudest tulvil maailmas. Kui see pole elav muusika, siis ma ei tea, mida see elamine üldse võiks tähendada.

Session ja maailm

Ma lahkusin Dublinist paariks päevaks, et minna Lääne-Irimaale, kus dublinlaste sõnul peaks leiduma paremaid muusikuid kui Dublinis. Ühel õhtul olin Galways. See on välja reklaamitud kui geniaalselt vahva koht, kust iga külaline peab läbi käima. Linn oli tõepoolest hästi hoitud, tänavad romantiliselt kitsad, majad kaetud rõõmsate värvidega. Turismikeskuses on sama palju iiri nänni kui supermarketis. Nagu kokku lepitud, kohtusin ühe tuttava flöödimängija viiulimängijast õe Claraga, kes õpib Galways juurat. Kuigi Galway on küllaltki väike linn, pidin hoolikalt valima erinevate *session*'ite vahel. Oli kohe selge, et igale poole ei jõua. Meie esimene kõrts asus peatänaval. Oli pärastlõuna-*session*, mis kestis kella kaheksani. Sisse astudes kuulsime kohe muusikat. Kõrts oli inimesi täis. Kuigi muusika ei olnud võimendatud, oli

kõik hästi kuulda. Ühe mehe iirikeelsed laulud tekitasid täieliku vaikuse. Istusime muusikute laua kõrvale ja kuulasime. *Session*'i lõpul mängisin ise ka paar lugu viiulil ja hiiu kandlel. Pärast jäime juttu rääkima. Selgus, et umbes pool muusikutest peatus Galways vaid paar päeva. Ning et nad pärast puhkust naasevad Rootsi. Iiri muusika ja sõbrad rootslased.

Õhtu teine *session* toimus veidi väljaspool kesklinna ühes pubis, mille teist korrust kutsutakse kuulamiskorruseks. Jäime veidi hiljaks, *session* oli just alanud. Muusikute seast tundsin ära ühe viiuldaja, Daniel O'Connelli, iiri juurtega kanadalase, kes just nagu mina läks sinna, kuhu muusika kutsus. Teda nägin tõepoolest Irimaal igal pool. Üks kord mängisime isegi koos tänaval. Tema kõrvale istusid muusikud, kes olid tulnud sinna Jaapanist. Ühel *bodhrán* käes, teisel viiul.

Igal asjal peab nimi olema

Tahaksin leida nime, mis iseloomustaks muusikat, mida kuulsin Irimaal. Nad ise kutsuvad oma muusikat traditsiooniliseks muusikaks. Aga mis traditsioon see on, kui keegi istub Jaapanis ja õpib lood selgeks? Või mina Eestis? Kas tegemist on pigem ühe teatud stiiliga? Irimaal on aga mitu stiili. Tänapäeval luuakse lugusid, mida nimetatakse iiri lugudeks rohkem sellepärast, et iirlased mängivad neid, kui et nad oleksid ajaloolises iiri stiilis. Äkki sobiks kulunud termin "rahvamuusika" kõige paremini? Sest rahvas ju mängib, igal pool maailmas on rahvad, kes mängiksid iiri muusikat. Olen kuulnud väidet, et iiri muusika on eelkõige inimlik. Ja rahvas on inimesed. Kas siis on tegemist inimmuusikaga?

Kasutatud kirjandus:

Carson, Ciaran (1996). *Last Night's Fun: About Music, Food and Time, Pimlico, London*.
MacAoidh, Caoimhin (1994). *Between the Jigs and the Reels: The Donegal Fiddle Tradition, Irimaa*.
Vallely, Fintan, toim (1999). *The Companion to Irish Traditional Music. Cork University Press, Irimaa*.

Mellotron, üks
progeajastu
lemmikpille.

TECHNE

Sämpleri lugu

(analoogmaailmast läbi digitaalse virtuaalsesse)

TÕNIS LEEMETS

Sampler on sõna, millele (nagu süntesaatorilegi) pole seni eestikeelset vastet leitud. Aga kui süntesaatori puhul on selge, et see on pill, mis sünteesib heli, siis mida teeb sämpler? Võõrsõnade leksikon väidab, et *samplima* tähendab “häält arvutimuusika vms elektrooniliselt töödeldava hääle tootmise tarbeks sampleri abil talletama”. Mingis mõttes võib sämplimiseks nimetada igasugust digitaalset helisalvestust – *to sample* tähendab ju muu hulgas “proove võtma” ja digitaalsalvestid võtavadki helist “proovitükke”, mitukümmend tuhat korda sekundis, et neid siis ühtede ja nullidena salvestada. Sämler aga on seade, mis võimaldab niimoodi salvestatud heli tagasi mängida mitte “play”-nupu, vaid mõne võimalusterohkema kontrolleri, tavaliselt MIDI-klaviatuuri abil, muu hulgas ka originaalkõrgusest kõrgemas või madalamas registris, kiiremini või aeglasemalt, ning lisaks sellele tõepoolest ka mitut moodi elektrooniliselt töödelda.

Eelajalugu – kuldseid lindi

Kuigi esimesed sämlerid valmistati alles eelmise sajandi 80. aastatel, tasub teada, et naturaalheli salvestisi maha mängi-

vaid muusikainstrumente on tehtud varemgi. Esimesed helisalvestusseadmed loodi 19. sajandi lõpul, 20. sajandi 40. aastatel hakkas levima korduvat salvestamist võimaldav magnetlint. Selleks ajaks olid juba küllalt populaarsed ka esimesed elektriorelid ning õige pea tuli nutikas ameeriklane Bill Chamberlin mõttele need kaks leiutist ühendada. Tema 1952. aastal loodud pill (mis kandis loomulikult nime Chamberlin) meenutas tavalist kino- või koduorelit,

Sämlerite kasutusvõimalused ja -eelistused on aja jooksul muutunud, aga peaaegu ükski elektroonilise muusika alaliik ei saa tänapäeval ilma nendeta hakkama.

ent lisaks harilikele registritele oli sellel veel 35 klahvi, mis käivitasid magnetlinte mõne naturaalinstrumenti heli või rütmifraasi salvestusega. Heli kestis kuni 8 sekundit, seejärel keriti lint automaatselt tagasi. Iga klahvi all oli 3 erinevat linti, helipea asendit muutes oli võimalik nende vahel valida. Loomulikult kippusid tolleaegsed lindi venima ja katkema ning see ääretult ebausaldusväärne pill oleks võinud kurioosumina unustusse vajuda, kui Chamberlini firma müügimees Bill Fransen poleks leiutist “laenanud” ja sellega Inglismaale sõitnud, et otsida tootjat, kes suudaks garanteerida pisutki kvaliteetsemat ja vastupidavat toodangut. Kolm insenerist venda Birminghamist – Les, Frank ja Norman Bradley – võtsid vedu ning üheskoos konstrueeriti legendaarne Mellotron.

Esimesel mellotronil (aastast 1962) oli kaks 35-klahvilit registrit, iga klahvil all 3 linti ning igal lindil kuni 6 erinevat *sound*’i. Esialgu oli seegi pill võrdlemisi ebausaldusväärne, kohmakas ja raske (sisaldas lisaks 70 lindimehhanismile ka kodukasutaja jaoks mõeldud võimendit ja kahte kõlarit); aga tootjad arendasid mellotroni pidevalt, võttes kuulda ka muusikutepoolset tagasisidet. Ja tol-

leaeagsed briti muusikud olid selle pilli jaoks soodne pinnas. Mike Pinder, Mellotroni toodangu testija, kes pillid üle kontrollis, enne kui need müüki läksid, hiivas peagi endalegi ühe ning asutas ansambli The Moody Blues; biitlite "Strawberry Fields Forever" kõlab just tänu mellotronile nii, nagu ta kõlab; samuti Led Zeppelini "Stairway To Heaven". Peagi muutus mellotron piisavalt kergeks, et teda stuudiotest ka kontserdilavadele tirida; loobuti eba populaarsetest rütmifraasidest lintidest ja keskenduti põhiliselt keelpilli- ja flöödisaundidele, mis kõlavad isegi tänapäeva kuulajale üsna loomulikult (osaliselt lindimehhanismide ebastabiilsusest tingitud juhuslike intonatsioonikõikumiste tõttu). 1970. aastate algus oli progemuusika kuldaeg. Käibel oli veendumus, et mellotroni omamata pole võimalik olla tõsiselt võetav progressiivse rocki bänd (King Crimsoni instrumentariumis oli neid vahepeal lausa kaks tükki). Viuldajaid ja flöödimängijaid asendava pilli tähelend tekitas aga ka pahameelt – uskumatu, aga juba siis leidis muusikuid, kes kartsid, et masinad võtavad neil leiva käest. Briti muusikute ametiühing alustas koguni kohtuprotsessi mellotronide tootmise keelustamiseks; kuid õnneks tagurlased kaotasid ja mellotrone toodeti vahelduva eduga kuni 1986. aastani. Analoogsalvestusele omased probleemid – müra, lintide kulumine, venimine ja katkemine – jäid seda legendaarset instrumenti siiski lõpuni kummitama.

Digitaalne ajastu – eliitstudiotest masside hulka

Esimene digitaalne sämpler oli 1980. aastal turule jõudnud Fairlight CMI (Computer Music Instrument). Õieti oli see multifunktsionaalne instrument, millele sämplimisvõimalus lisati viimasel hetkel, kuna osa tootjafirma juhatuse liikmetest ei uskunud, et ükski muusik võiks seda kasutada tahta. Digitaalsalvestuse kvaliteet oli tookord tänapäevaga võrreldes tõesti naeruväärne – resolutsioon 8 bitti, sämplimissagedus 16 kHz. Ometi läks selle kohutavalt kalli studioinstrumendiga sämplimine peagi moodi ja madal helikvaliteet tuli võrreldes mõnede hilisemate sämpleritega isegi kasuks: sellise kvaliteediga maha mängitud naturaalheli kõlas pigem nagu halb lindistus, mitte nagu võlts imitatsioon. Samuti hakkasid mõned eksperimentaalsemad

Sämpler Akai S 950. Võimaldab heli ajas venitada helikõrgust mõjutamata.

muusikud (näiteks Peter Gabriel) kasutama originaalkõrgusest tunduvalt madalamalt maha mängitud sämpleid, mis olid küll kaotanud igasuguse sarnasuse algeliga, aga kõlasid seda huvitavamalt.

1981. aastal tuli turule esimene ainult sämplimiseks mõeldud pill, Emulator. Mõni aeg hiljem võttis sämplimisvõimaluse kasutusele üks kõigi aegade kalleimaid elektroonilisi instrumente, Synclavier. Muusikaeliidile suunatud pill, mille eest tuli välja käia ligikaudu uue sportauto hind, pakkus oma aja kohta enneolematuid tehnilisi võimalusi – 16-bitine resolutsioon, sämplimissagedus 50 kHz ja suur eraldi seisev kuvar (kahjuks oli isegi Synclavieri algul võimalik mängida ainult ühehäälselt).

Firma, mis sämplimise lõpuks enam-vähem kõigile kättesaadavaks tegi, oli kahtlemata Akai, mille esimene sämpler S 612 tuli turule 1984. aastal. Erinevalt eespool mainitud luksusinstrumentide tootjatest valmistab Akai sämplereid edukalt tänaseni ja akai-formaadis sämplid on ühed kõige levinumad. Akai S 950 (1988) oli väidetavalt esimene sämpler, mis võimaldas niinimetatud *time-stretch* tehnoloogiat ehk sämpli kiiruse (pikkuse)

**Peale klahvpilli-
mängijate võivad
sämplereid MIDI-
konverteri olemasolu
korral kasutada ka
kitarristid, puhkpilli-
ja löökpillimängijad.**

muutmist ilma helikõrgust mõjutamata. Kui algheli kiirust muudeti liiga palju, hakkas see, tõsi küll, üsna sünteetiliselt kõlama – mis sai aga peagi omaette eesmärgiks (1990. aastate klubimuusika krigisevad vokaalfraasid ja metalsed trummid!).

Akaile järgnesid varsti teised jaapanlased: algul Roland, veidi hiljem ka Yamaha. Need kogenud süntesaatoritootjad hoolitsesid muu hulgas selle eest, et sämpleid oleks võimalik töödelda kõigi sünteesitud saundidele omaste lisandite – filtrite, ostsillaatorite ja tämbri- ning helitugevuskõveratega; samuti selle eest, et isegi sämplimisvõimalust mitte pakkuvate süntesaatorite püsिमälus (ROM) leiduvas helipangas oleks peale sünteesitud saundide ka hulk naturaallillide sämpleid. Samuti kasvas sämplerite mälumaht, tänu millele oli võimalik jagada klaviatuuri üha rohkemateks erinevaid sämpleid sisaldavateks lõikudeks (*zone*) ning paigutada iga klahvi alla mitu erinevat sämplit, mille valik sõltus klahvilöögi tugevusest (*velocity*).

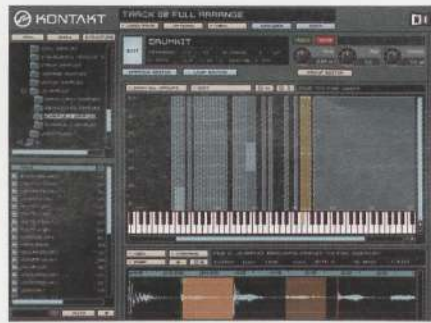
Sämpleid hakati kasutama ka trummimasinates (näiteks legendaarne Linn LM-1). Kuna lühikeste perkussivsete helide salvestamine ei vajanud eriti palju mälumahtu, võis ka suhteliselt odav seade lubada endale kõrget sämplimissagedust (kuni 48 kHz). Tänu sellele säilisid hästi basstrummide ülimalad ja taldrikute kõrged sagedused, mis omakorda suurendas kõvasti "rütmikarpide" populaarsust.

Vähehaaval hakkas muutuma ka sõna *loop* tähendus. Algselt kasutati luupimist (ehk mõne sämpli osa kordamist) üksnes pikkade helide puhul mälu kokkuhoidmiseks. Näiteks klaveriheli pikka vaibumist ei salvestatud täies pikkuses, vaid üht osa sellest kopeeriti ja "vaibumine"

tekitati kunstlikult, helitugevuskõveraga. Aga peagi hakati luupe kasutama rütmide tekitamiseks ja (tantsu)lugude põhjade ülesehitamiseks. Selleks sãmpliti 1, 2 või 4 takti trumme mõnelt võimalikult *funky*lt plaadilt ning pandi saadud fraas rütmiliselt korduma, vastavalt vajadusele kas kiiremini või aeglasemalt, töödeldi seda, lisati samal moel salvestatud bassikäik, puhkpilli-*chorus* jne. Loomulikult kõlas see ehedamalt kui süntesaatoriga programmeeritud rütmigrupp, mõnikord (mõne stiili eelistustest lähtuvalt) ka paremini kui stuudiomuusikute mäng. Vanadel plaatidel leidis tihti peale vinüülplaadi krõbina (mis samuti sai tantsumuusikas väärtuseks omaette) palju vaevu kuuldavaid helisid, nagu näiteks bändiliikmete ja publiku hääled, mis kõik tekitasid "elavat" atmosfääri, mille poolest elektrooniline tantsumuusika muidu eriti ei hiilunud. Omaette teema on muidugi see, mis piirini on vanadelt plaatidelt võõra muusika näppamine seaduslik või eetiline – mõned sãmpleri kasutajad, kes ennast liiga uhkelt võõraste sulgedega ehtisid, jäid igatahes kohtus autoriõiguste rikkumises süüdi ning pidid trahve maksma ja/või oma plaadid kokku korjama ja hävitama.

Tänapäev ja tulevik – virtuaalsed võimalused

Eelmise sajandi lõpul hakkas digitaalne heli otsustavalt arvutisse ümber kolima. See protsess algas juba ATARI-nimelise arvuti ajastul, hoogustus tänu kvaliteetsetele Macidele ja muutus massiliseks pärast Windowsi-nimelise laiatarbeopsüsteemi turuletulekut. Ja õige pea pakkusid isegi odavad ja madalakvaliteedilised helikaardid, näiteks esimesed SoundBlasterid, võimalust sãmplimiseks... või millekski, mis sarnanes sãmplimisega. SoundBlaster tõi välja koguni uue sãmpliformaadi SoundFont (.sf), milles hakati levitama valmissaunde. Aga võrreldes "pãris" sãmplitega kõlasid need odavalt nagu tollaegsed helikaardidki, samuti puudus tarkvara, millega oleks olnud võimalik valmissãmpleid paindlikult töödelda. Probleeme tekitas ka viivis (*latency*) – "mõtlemisaeg", mis kulus pärast MIDI-klaviatuuri klahvile vajutamist enne seda, kui heli lõpuks arvuti helikaardi väljundisse jõudis. Samuti oli võimalik sãmpleid maha mängida ainult operatiivmälust (RAM), mida veel 1990. aastate lõpulgi tavalises koduarvutis just liiga

Kontakti ekraanipilt (screenshot).

FOTOD INTERNETIST

palju ei olnud.

Aga kuna arvutid arenevad kiiresti, hakkasid tarkvarasãmplerite näitajad järsult paranema. Programmidest oli üks teerajajaid Gigasampler, mis suutis sãmpleid op-mälusse laadimata otse kõvakettalt lugeda (nimi viitabki sellele, et mälumahtu oli selle programmi kasutajatel nüüd gigade viisi) ning pãris mitmekülgset töödelda. Samuti paranesid helikaartide näitajad nii kvaliteedilt (praeguseks võimaldab professionaalidele mõeldud helikaart vähemalt 24 bit/96 kHz salvestust) kui ka kiiruses – alla 10-millisekundise viivise puhul on tarkvarasãmpleriga tõepoolest juba võimalik ka musitseerida, mitte ainult helisid tekitada. Ja uus VSTi/DXi standard võimaldas tarkvaralisi sãmpleid (*soft sampler*) sujuvalt kasutada arvutisekventserites (Logic, Cubase, Cakewalk jt).

Uuematest virtuaalsãmpleritest vääri-

Tänu sãmpleritele on paljud vahepeal populaarmuusika ajaloo prügikasti ununenud rütmid sealt uuesti üles korjatud ja läikima löödud; aga nende abil on loodud ka uusi ja enneolematuid kõlasid.

vad mainimist legendaarsete firmade Emagic ja Steinberg loodud programmid (vastavalt EXS 24 ja HALion) ning professionaalide virtuaalpillide loomisele pühendunud Native Instrumentsi sãmler Kontakt. Viimane töötab nii PC-l kui Macil, on kasutatav nii VST- kui ka DX-pillina ning suudab lugeda Akai, Giga-sãmleri ja sf-formaadis sãmpleid (loomulikult ka tavalisi *wav*- ja *aiff*-helifaile). Klaviatuuri võib jagada kuni üheklahvilisteks tsoonideks, mis võivad omakorda vastavalt lõõgitugevusele käivitada mitmeid erinevaid sãmpleid, mida on võimalik töödelda tämbri- ja tugevuskõverate, ostsillaatorite, kuni 36-detsibelliste filtreite ja paljude sisseehitatud efektidega, ja mis kõige tähtsam – need kõlavad hästi!

Loomulikult on riistvaral põhinevad sãmlerid ikka veel palju mugavamad kasutada kui tarkvaralised – ma ei tunne kedagi, kes eelistaks ekraanil olevate nuppude ja heebliste üksaaval tagaajamist ja liigutamist arvutihiirega "pãris"-nuppude keeramisele. Samuti on pãris-sãmlerid kahtlemata töökindlamad kui enamik PCsid (kuigi ka sãmlerimoodul võib edukalt "kinni joosta"). Kuid ehtsa ja virtuaalse sãmleri helikvaliteet pole korraliku helikaardi olemasolu puhul kuigi erinev; küll aga hind. Nagu ühe muusika-võrguajakirja toimetaja vaimustunult märkis, jääb teil tänapäeval juhul, kui valite iseseisva sãmlerimooduli asemel korraliku muusikaarvuti koos virtuaalse sãmleriga, üle piisavalt raha, et tähistada oma õnnestunud ostu pudeli veiniga ... ning sellele soovi korral Itaaliasse järele sõita!

Sãmplerite kasutusvõimalused ja eelistused on aja jooksul muutunud, aga peaaegu ükski elektroonilise muusika alaliik ei saa tänapäeval ilma nendeta hakkama. Peale klahvpillimängijate võivad neid MIDI-konverteri olemasolu korral kasutada ka kitarristid, puhkpilli- ja löökpillimängijad, nagu ka professionaalidest või asjaarmastajatest muusikatootjad, kes õieti ütktki "pãris"-pilli mängida ei oskagi. Tänu sãmpleritele on paljud vinüülplaatidele salvestatud ja vahepeal populaarmuusika ajaloo prügikasti ununenud rütmid sealt uuesti üles korjatud ja läikima löödud; aga nende abil on loodud ka uusi ja enneolematuid kõlasid, koguni muusikastiile. Ning tänu kvaliteetsetele muusikaarvutitele on sãmplimine nüüd kättesaadavam kui kunagi varem.

Unustatud muusikaelektronika

MARGUS KIIS

Tänapäeval, kui personaalkompuutrite ning digitaaltehnoloogia kasutamine muusika loomise ja salvestamise vahenditena on muutunud elementaarseks, on ajaloo tolmua alla kadumas mitmed viimase saja aasta jooksul leiutatud elektroonilised muusika loomise meetodid ja seadmed. Omal ajal loodi need ületamiseks tehnilisi piiranguid, tuues kaasa uued võimalused. Nüüd on tehnika vastupanu oluliselt väiksem ja avastamisrõõmu tõenäoliselt samuti veidi vähem, eriti arvestades, et kasutamismuugavuse huvides käib aparatuuride hoolikas standardiseerimine.

Järgnevalt püüaksin kirjeldada mõningaid elektronmuusikakatsutusi ja -seadmeid, mis pole "ametlikku" muusikaajalukku liiga hästi pidama jäänud, kuid mis ikkagi on väga huvitavad ja meenutamist, võib-olla ka järele proovimist väärt.

On huvitav, et esimesed elektronmuusikariistad loodi hoopis maisematel eesmärkidel kui luua kaunist kunsti. Esimese sellise töötava seadme ehk telharmooniumi lõi aastal 1896 Thaddeus Cahill mitte millekski muuks kui telefoni süsteemide helindamiseks. Need telefoni tuutude, piiksude ja piipide esiisad tekitas just see suuremõtmeline aparaat, milles mitmekümne tavalise elektroonilise sagedusgeneraatori koostööl tekkis muusikaliine heli. Tollal suhtuti telefoni peaaegu samasuguse elevusega nagu mõni aasta tagasi internetti ja arvati, et traate pidi hakatakse üle kandma ka muud peale kõnede, näiteks päris muusikat. Nii loodeti telefonitorudest kuulma hakata ka telharmooniumi kontserte.

Tänapäeval peetakse elementaarseks elektroonilise instrumendi manuaaliks klaverilt üle võetud klahvistikku, kuid enne Teist maailmasõda see küll nii kindel polnud. Lev Termeni 1921. aastal Nõukogude Venemaal leiutatud termenoxi mängitakse käte esteetilise hõlju-

Ürgelektronika – telharmoonium, sündinud 19. sajandi lõpul. Tol ajal loodeti, et selline tehnikaiame nagu telefon hakkab peale kõnede edastama ka näiteks telharmooniumi tuutu-piiksu-kontserte.

tamisega kahe antenni vahel, nii et tekib omapärane vinguv kummitusehääli. Omal ajal võis see tunduda tõelise mütikana, kuigi tegemist on elektrofüüsikas tuntud eri tihedusega kehade erineva elektrivälja mahtuvuse efektiga. Termenox on konstruktsioonilt väga lihtne, koosnedes peamiselt kahest sagedusgene-

raatorist, millest ühte juhitakse käega, teine toodab muutumatut kandvat signaali. Heli tekib kahe sageduse koosmõjust.

Samuti olid 1930-ndatel ja hiljemgi, eriti ühehäälsete elektronmuusikariistade juhtimiseks kasutusel näiteks pügallaudmanuaal, kus hawaii kitarri kaela meenutavale alusele oli tõmmatud elastne metallpael, millel sõrmega edasi-tagasi tõmmates võis muuta heli kõrgust.

Kui Venemaale juba mindud sai, siis kirjutaksin paarist eksperimendist, millega just seal on aegade jooksul tegeldud. Üks on idee joonistada heli otse lindile. Teatavasti kasutati filmide helindamiseks kaua aega optilist meetodit, kus pildirea kõrval on ka kitsas riba, mis koosneb muutuvast sakilisest reast. Läbi adapteri joostes tekitab see valgusvilkumise, mis

Esimesed elektronmuusikariistad loodi hoopis maisematel eesmärkidel kui luua kaunist kunsti.

muudetakse elektriimpulssideks ja lõpuks õhuvõnkumiseks. 1930.–1940-ndatel katsetas Leningradis Jevgeni Šolpo ja Moskvaa Arseni Avramov sellist meetodit, et nad joonistasid neid heliribasisid käsitsi, tekitades nii põhimõtteliselt sünteetilist muusikat. Selliste katsetuste tulemused kadusid Stalini aja hämarustesse, aga kui kellelgi peaks olema käepärast mõni vana heliadapteriga 16 mm filmi projektor ja veidi rikutavat filmi, võib ta sellise omapärase heliloominguga katsetada.

Hiljem, 50.–60. aastatel arendati seda ideed omamoodi ka edasi. Jevgeni Murzin leiutas aparadi, milles spetsiaalselt mulgustatud kettad tekitasid sadade erinevate sagedustega valgusimpulsside, mida sorteeris spetsiaalne joonitid must klaasplaat – aparati (tuntud ka ANSi nime all) juhitigi, see tähendab, muusikat loodi mainitud plaadile läbipaistvaid pilusid tõmmates. Võib arvata, milliseid imelikke helisid see võis tekitada.

Läänes uuriti samal ajal palju helisalvestuse võimalusi. Eriti andis selleks põhjust magnetofoni kasutuselevõtt. 1940-ndatel jõudis sel alal kõige kaugemale Pierre Schaeffer, kes on ajalukku läinud kui konkreetse ehk siis loodus- häälest jms lähtuva muusika pioneer. Vähem teatakse Schaefferi kaasosalusel leiutatud aparatuuri, mis on praeguste sämplerite jt instrumentide otsene eelkäija. Fonogeen koosnes magnetofonist, mil-

Ka Eestis on mitmed heliloojad eksperimenteerinud tehnoloogia ja süsteemidega, mis pole mitte vähem huvitavad.

lel kasutati rõngaslinti (tänapäeval sageli kasutatav mõiste *loop* – korduma pandud sämplitud element – tähendab tõlkes teatavasti silmust). Selle kiirust sai muuta, sellest tulev heli aga võidi lasta läbi sagedusfiltrite. Veidi hiljem tuli kasutusele morlofon – aparaat, millega sai ostsillaatorist visuaalselt jälgitava heli struktuuri, atakki, vaibumist ja lainekuju muuta. Samu põhimõtteid kasutatakse sageli ka tänapäeval arvutiga muusikat luues.

Väga huvitavaid spetsiifilisi magnetofone loodi ka Kölnis sealse elektronmuusikakoolkonna juures. Nendega tehti ära nii mõnedki meie ajal uudsetena tunduvad ja justkui vaid arvutis teostatavad trikid.

Umbes viiskümmend aastat tagasi tuldi filmide helindamisel teravmeelsele ideele. Alguses hakati lihtsalt teatud spetsiifiliste efektide loomiseks laskma valget ehk kas juhuslikke või kõiki helikõrgusi sisaldavat helimassi läbi tavalise helipuldi, mis filtreeris soovitud sagedused välja. Katsetati ka mittekuuldava mürä filtreerimist jms. Seda meetodit on tema suhtelisest lihtsusest hoolimata kasutatud üllatavalt vähe “tõsise” muusika loomiseks.

Kui tänapäeval kasutatakse arvuteid peamiselt ikkagi tööriistadena inimese ajutoodangu vormistamiseks, siis 1960-ndatel üritati toonaseid “ürgaegseid” raale endid muusikat looma panna. Tegelikult tarvitati enamasti juba Mozarti leiutatud juhuslike arvude abil muusika loomise meetodit. Ainult et Mozarti täringute asemel kasutati nelikümmend aastat tagasi kompuutri juhuslike suuruste generaatorit. Arvutisse sisestati tingimused, millele muusikateos peaks vastama, ja pandi ta näiteks ööpäevaks tööle. Sel ajal võis toasuurune aparaat luua tuhandeid “meloodiaid”, millest vaid mõni võis olla kuulatav. Kuid ikkagi midagi, küberneetika ja progress!

Ka Eestis on mitmed heliloojad eksperimenteerinud tehnoloogia ja süsteemidega, mis pole mitte vähem huvitavad. Aga sellest võib-olla edaspidi.

ILMUNUD ON...

Subscription Offer

VARDO RUMESSEN
THE WORKS of EDUARD TUBIN
Thematic and Bibliographic Catalogue of Works (ETW)

Contents:
Introduction
Biography
List of Works According to ETW
Locations of Original Manuscripts
Abbreviations

I Symphonies and Orchestral Works
II Concertos and Works for Solo Instruments with Orchestra
III Choral Symphonic Works and Works for Solo Voice and the Orchestra
IV Piano Music
V Violin Music
VI Works for Various Chamber Ensembles
VII Solo Songs
VIII Choral Songs and Songs for Children
IX Stage and Incidental Music
X Variations
XI Unpublished Works
XII Lost and Unknown Works
XIII Drafts
XIV Orchestral and Choral Arrangements of Other Composers' Works
XV Supplements

List of Works in Chronological Order
List of Published Works
List of Recordings
Bibliography About the Life and Works of Tubin

ETW

Presentation: silver cloth-binding
Format: 190x260
Pages: 569 pp.
Weight: ca. 3.1 kg
Price: Euro 35,- (incl. tax, paper)

3 / 2 0 0 3

YEARBOOK
of the International
Eduard Tubin Society
Rakvarrehelise Eduard Tubina Ühingu
AASTARAAMAT

EKSPRESSIOON

Miks on Wagneri mõttemaailm eestlasele ikka veel nii kaugel?

Mõtisklus "Tannhäuseri" kontsertettekande eel

MARTTI RAIDE,
Eesti Richard Wagneri Ühingu esimees

Wagneri nimi on paljudele eestlastele tuttav ja selle ümber helendab ka teatav lugupidamise aupaiste. Ometi tuntakse tema muusikat, kirjanduslikku pärandit ja panust kunstiteetika arengusse tunduvalt vähem. Wagner oleks nagu kaugel ja kõrge, meile mitte päris oma. Nähtus, millega omakultuuri pinnalt kergesti kontakti ei saa. Mis on selle olukorra taga? Kust jookseb see nähtamatu joon, mis meid temast lahutab? Ehk kannab tema pärand endas midagi õpetlikku ka meile, Maarjamaa inimestele, meie praeguses ajas ja kõigile inimestele üle aegade?

Kui 1869. aastal peeti Tartus esimene laulupidu, kujunes sellest meie oma-meelse ja omakeelse olemise nurgakivi, millele sai eesti kultuuri templit rajada. Paar kuud hiljem jõudis esmaettekandele Wagneri "Reini kuld", esimene osa suurteosest "Nibelungi sõrmus", üle kahe ja poole tunni (vaheajata) kestev pidumäng, mida autor tulevaste sündmuste haaret ja ulatust silmas pidades pelgalt eelõhtuks nimetas. Sellest gigantsest ettevõtmisest, nii pikkust kui ka sisulist kaalu arvesse võttes, sai saksa ja kogu Lääne-Euroopa kultuuri kroonijuveel. Kuigi Wagneri ideede vastaseid oli tollasel Saksamaal kindlasti rohkem kui pooldajaid, oli ajaloo kulg tema mõistmiseks oma eeltöö teinud. Beethoven, Goethe, Schiller ja paljud teised kultiveerisid pinnast, kuhu uus taim juured kinnitas. Eestlase mõtteil 19. sajandi teisel poolel polnud aga selle sõnumi vastuvõtmiseks kindlasti valmis ega ole õieti praegugi, kui me enesega midagi ette ei võta. Peame end veidi ületama, et teha kiirendus, mille kaudu maailma vaimselt aktiivse osaga võrdväärseks saame.

Alati leidub keegi, kes arvab, et Wagneri looming on liiga keeruline, segane ja raske. Usun, et see tuleb nende arvajate soovist asju lihtsustatult näha, soovist ainult lödva, tugitoolis lebamise stiiliga kunstist osa saada. Sellise hoiaku peab juba Wagneri nime nähes-kuuldes hülgama. Wagner esitab nõudmisi. Ta esitas neid endale, oma teoste ettekandjaile ja ka publikule.

Mida selgemaks sai idee sellest, mida võib ooperižanris üldse saavutada, ja mida rohkem mulle hakkas paistma, et selle idee teostamine on võimalik, kuna kogu seda rikkalikku voolu, milleks Beethoven oli saksa muusika paisutanud, annaks juhtida ka muusikalise draama

voolusängi, seda enam sai mulle masendavaks ning eemaletõukavaks igapäevane kokkupuude ooperiteostega, mis minu poolt kujuteldavast ideaalist nii lõpmatult kaugele maha jäid. Lubage mul loobuda kirjeldamast seda väljakannatamatuks kasvavat sisemist masendust, mis valdab kunstnikku, kes võrratult täiuslikuma kunstiteose teoks saamise võimalust üha selgemini tunnetab ja samal ajal näeb oma igapäevase tegevuse läbimurdmatust ringis ennast kütkes olevat niisuguse kunstiga, mis oma tavalisele käsitööle omaste väljendusviisidega on risti vastupidine kunstniku hinges pesitsevale ideaalile. Kõik katsed ooperit kui institutsiooni reformida ja ettepanekud sellele institutsioonile minu ideaalidele vastavat arengusuunda anda, kusjuures ainult väga harva esinev silmapaiste saavutus tuleks võtta saavutuste mõõdupuuks, – kõik need jõpingutused osutusid asjatuks. Lõpuks pidin ma selgusele jõudma, mida moodsas teatrikultuuris ja eriti ooperikultuuris silmas peetakse, ja see mõistmine täitis mind sel määral tülgaustuse ning meeleheittega, et ma igasugustest reformikatsetest loobusin ja koostööd selle frivoole institutsiooniga hoopiski lahti ütlesin.

Wagneri eesmärgiks olev ühiskunsti-teos sidus muusika, sõna, lavalise tegevuse ja visuaalse pildi dramaatiliseks tegevikuks, mis sama palju, kui ta ütleb lahti eelnevast ooperitraditsioonist, sarnaneb elu endaga, milles kõik on üks seotud ja läbi põimunud, lakkamatult kulgev sündmuste ahel. Kas suudaksime võtta elu kihtide kaupa, juppideks lõigatuna, kiskuda emotsioone üksteisest lahti, et tunnetada neid üksishaaval? Usun, et ei. Oleme pidevalt elu tervikmõju vallas ja selles peitub ka elamise totaalne kogemus. Samasuguse kogemuse osaliseks võib ettevalmistatud teatrisõber saada Wagneri ooperi mõjul. See kunst eeldab õiget eelhoiakut ja ettevalmistust. Esmasel kokkupuutel sellega kulub igati ära "väike" uurimistöo teose aluseks oleva saaga tundmaõppimiseks, sest igal tegelasel on oma minevik, endaks saamise lugu, mida tundmata pole võimalik mõista nende iseloomu ja tegutsemise motiive. Wagner eeldab seda teadmist, teatrisaalis istudes pole nendeks mõtisklusteks enam mahti. Teiseks vajavad tundmaõppimist tema juhtmotiivid. Nendel põhineb kogu teose muusikaline dramaturgia ("Jumalate huku" I vaatuses

Miks on Wagneri kunst nähtus, millega eesti omakultuuri pinnalt kergesti kontakti ei saa?

on juhtmotiive 62!). Need kahest noodist kuni paaritaktilise fraasini ulatuvad muusikalised ideed iseloomustavad tegelasi, nende käitumist, olukordi, aga ka saatust, needust ja muid mõjureid, mis suunavad lavateose kulgu. Tundes seda printsipi ja teades juhtmotiive (äratundmiseks on vahel vaja midagi ka pähe õppida!), satub kuulaja helimaailma, mis kattub tegelaste mõtteis ning hinges toimuvaga. Juhtmotiivid ei kommenteerigi ega võimenda mitte ainult lausutud sõna ning tehtud tegu, vaid annavad aimu ka tegelase alateadvuses toimuvast ja kuulutavad ette paratamatust, millele hetk aluse pani. Sellest saab üks lõputu muutuv ja arenev, kogu heliteost haarav meeloodia, mille iseloomustamiseks kasutab autor metafoori:

Nagu metsas jalutaja ennast ümbritseva atmosfääriga kohandades, linnamüra survest vabanenud vaimujõudu uue tunnetusviisi kohaseks pingutades ning uut moodi kuulama hakates üha sügavamalt ja tähelepanelikumalt kuulatama jääb, nii tajub ta nüüd üha selgemini metsas

Kui Wagner oleks langetanud alandlikult pea mõtetega Saksamaa majanduse SKP kesise juurdekasvust ja lasknud finantsanalüütikuil oma plaane korrigeerida, ei oleks Bayreuthi.

ärgranud lõpmatult mitmekesiseid hääli. Kui palju ka poleks neid, mille üksikviise ta kuuleb, tunduvad need kõikehaaravalt ja kirkalt paisuvad toonid ühtse suure metsasümfoonia, mis juba algusest peale teda niisuguse hardusega täidab, et selliselt on varem tema pilku köitnud ainult sügavsinine öötaevas, kus seda paremini, kirkamalt ning selgemalt hakkad täheparvi märkama, mida kauem sa sellesse vaatepilti süvened.

Kui ületame Wagneri tähenduse otsinguil muusika piirid, siis näib, et heliloojast Wagnerist olulisem on Wagner kui visionäär. Kui ta oleks langetanud alandlikult pea mõtetega Saksamaa majanduse SKP kesisest juurdekasvust ja lasknud finantsanalüütikuil oma plaane korrigeerida, siis poleks kindlasti Bayreuthi. Kui poleks olnud tohutut veendumust, jäägitut pühendumist ja vankumatut usku võitluses oma ideede teostumise eest, oleks maailm lihtsalt palju vaesem. Eestis on üks päevapoliitikasse juurdund maneer, mis ajab oma lõpmeid ka mujale, sealhulgas kunstitarbimise valda, ja see teeb muret. Juba Tammsaare läkitas pilkenoole selle suhtumise pihta, mille toel ideid praegugi miltonfriedmanlikult pea jagu kärbitakse. "Olud, olud on niisugused," ütles kärbes. Siin on Wagnerilt midagi õppida.

Tõepoolest, Wagner on kui kõrgusse sõõstev tipp, haripunkt, mis koondab endasse mitme ajastu kogemuse, seob mitme kunstiilgi võimalused ja viib täiusele (või sellele väga lähedale) helilooja kunstilised püüdlused. Mõelgem korra, paljudel on selline tegu õnnestunud. See tulemus on kvintessents, mida ületada pole võimalik, saab vaid edasi minna. Ja seda uut rada jääb tema vaim heleda kiirena veel pikalt valgustama. Otsigem selle paistel meiegi oma teed.

P. S. Vabandan lugeja ees, kellele see jutt liiga lõõmav tundub. Aga kiretult kirjutada, nagu kiretult eladagi, vist ikka päris ei saa.

Artiklis on kasutatud katkendeid Richard Wagneri teosest "Tulevikumuusika" (Pariis, 1860).

Wagneri ooperi "Tannhäuser" kontsertettekanded toimuvad 19. septembril kl 19 Estonia kontserdisaalis, 21. septembril kl 17 Pärnu kontserdimajas ja 23. septembril kl 18 Vanemuise kontserdimajas.

Sibeliusest *heavy-metal*'ini

Muljeid VII soome muusika- teadlaste sümposionilt

KADRI STEINBACH

15.–17. maini toimus Turu ülikoolis seitsmes soome muusikateadlaste sümposion alapealkirjaga “Northern Perspectives of Music as a Vehicle for Cultural Transmission” (“Põhjamaisus muusikas kultuuride vahendajana”). Kolme päeva jooksul oli võimalik osa saada peaaegu kuuekümnest ettekandest väga erinevatel teemadel. Sümposion oli esinduslik väliskülaliste arvu poolest, keda jagus lisaks soome muusikateadlastele peaaegu igale istungile. Selleaastaseks tõmbenumbriks olid kaks prominentset uurijat Ameerika Ühendriikidest – Steven Feld Columbia ülikoolist ja Suzanne Cusick New Yorgi ülikoolist.

Nagu juba mainitud, hõlmasid ettekanded väga erinevaid teemasid. Oli nii meie jaoks traditsioonilisemaid (muusikaanalüüs, soome-ugri rahvaste muusika uurimine) kui ka meil vähem tuntud ja praktiseeritud uurimisvaldkondi. Samas suutis ka muusikaanalüüsi valdkond üllatada mittetraditsioonilise teemavalikuga, näiteks tegi Esa Lilja Helsingi ülikoolist ettekande *heavy-metal*'i stiili harmooniast ja seda seitsmekümnendate alguse *heavy-metal*'i “dinosauruste”, nagu Deep Purple, Black Sabbath, Led Zeppelin, muusika põhjal. Esa Lilja analüüsist tuli välja, et sellise stiili muusikas kasutatav harmoonia erineb tavalisest tonaalharmooniast oluliselt, näiteks on seal erinev häältejuhtimine, mažooriminoori süsteemi asemel kasutatakse modaalseid laade ning tihti eelistatakse plaagalseid kadentse autentsetele.

Peaaegu traditsioonilist muusikateadust esindas ka üks sümposiooni peategelasi Suzanne Cusick, kelle peamisteks uurimisvaldkondadeks on muusikaajalugu, täpsemalt 16. ja 17. sajandi itaalia

muusika ning selle kõrval ka soouuringud (*gender studies*). Ka sel sümposionil oli tema teemaks naine – 17. sajandi naishelilooja Francesca Caccini, kellele ta üritas läheneda laulude ja ühe kirja kaudu, mis kirjutatud aastal 1631. See kõik lõi õrna, tundliku barokiajastu naise portree, tõi küll feministlikust vaatenurgast lähtudes.

Järgides sümposiooni alapealkirja, mis seostus põhjamaise identiteedi ja põhjamaisusega muusikas, oli väga huvitav jälgida esimese päeva õhtul toimunud diskussiooni, kus teemaks seesama põhjamaisus ja kõnelejateks väljapaistvamad külalised ja peakorraldajad. Et keskustelu toimus n-ö vaba mikrofoni vormis, siis olid kõik üsna vabad teemat interpreteerima. Osalejad avaldasid imestust just selle üle, et on tekkinud eraldi kultuuri-ruum, mida saab tähistada sõnaga “põhjamaine”, samas kui puudub sellele vastanduv ühtne “lõunamaine”. Siiski domineerisid vestluses pigem Põhja-Ameerika ja Kanada musikoloogid, kelle vahel läks tõeliseks vaidluseks, kumba riiki saab rohkem määratleda mõistega “põhjamaine”.

Põhjamaisusele olid pühendatud ka mitmed ettekanded, näiteks oli teine plenaaristung Tomi Mäkelä sisustada. Tomi Mäkelä on Sibeliuse-uurija Otto-von-Guericke ülikoolist, Magdeburgist, ning iseenesestmõistetavalt pidas ka sel teemal ettekande, milleks oli paradoks Sibeliuse maine ja tegelikkuse vahel. Kui Sibeliusest on saanud üks Soome “Nokiaid” ning tema muusikat peetakse põhjamaisuse ehadaimaks väljenduseks, siis helilooja enda suhtumine põhjamaisusse oli võrdlemisi ükskõikne ning ta ihkas elada pigem Lõuna-Euroopas, täpsemalt Itaalias. Tomi Mäkelä oli

Muusikateaduse imemees, semiootik, muusikakirjanik, pianist ja polüglott Eero Tarasti.

Lõunamaise hingega Põhjala poeet Jean Sibelius.

analüüsinud Sibeliuse seni avaldamata kirju ning päevikut, kus helilooja kirjeldab oma igatsust soojema kliima ja Lõuna-Euroopa järele ning ei väljenda kunagi soovi elada Põhjalas. Samas on Sibelius laiema üldsuse jaoks sellesama põhjamaise hinguse väljendaja, Põhjala poeet, mis on seotud ikkagi tema sünnimaa ja selle üldise mainega, ning seda ei muuda tõenäoliselt miski.

Sibeliuse teemal oli veel mitu ettekannet. Kolmanda plenaaristungi täitis Eestiski juuli alguses Rahvusvahelise Muu-

sikaraamatukogude Liidu aastakonverentsil esinenud Glenda Dawn Goss, kes esindas Sibeliuse kogutud teoste toimetuskolleegiumi ning rääkis kriitiliste väljaannete toimetamisest üldiselt ning ka Sibeliuse kogutud teoste toimetamisel tekkinud probleemidest ja tehtud tööst. Sellele järgnes kaks ettekannet kogutud teoste toimetajatelt, Timo Virtanen rääkis Sibeliuse orkestrisaatega laulude kõite väljaandmisest ning Tuija Wicklund Sibeliuse “Metshaldjast”.

Sümposioon on soome muusikateadlaste iga-aastane kokkusaamine, kus vaadatakse, mis kolleegidel teoksil ning mis aasta jooksul ühes või teises valdkonnas on toimunud. Ja kuidagi ei saanud puududa ka üks nimekamaid soome muusikateadlasi ja semiootikuid Eero Tarasti, kelle ettekannet ja raamatuesitlus olid esimese plenaaristungi teema. Eero Tarasti tutvustas kuulajatele oma uut teooriat, mida ta nimetas eksistentiaalseks semiootikaks ning mis peaks laiendama veelgi semiootika kui paradigma võimalusi, mis klassikalises mõttes kipuvad Eero Tarasti arvates nii mõnegi valdkonna jaoks ebapiisavad olema. Eksistentiaalse semiootika raames seletas Tarasti lahti mitmeid n-ö äsja avastatud märgitüüpe, näiteks *presign*, *actsign* ja *postsign*, mida muusikalises kontekstis võiks mõista kui teose ideed helilooja peas (*presign*), teost ise (*actsign*) ja teose retseptiooni (*postsign*). Lisaks kuulusid tema teooriasse märgitüüpidega veel *transsign*, *endosign*, *exosign*, *quasign*, *genosign* ja *phenosign*. Kohapeal lisas Tarasti veel ühe – *asifsign*, märgi, mis on küll olemas, kuid mida me ei võta tõelisuse pähe. Näiteks teatrietendus, millel on meie jaoks küll tähendust, kuid mille puhul me ei arva, et tegemist oleks tõelisusega. Suure Wagneri-armastajana vürtsitas Eero Tarasti oma ettekannet, mängides klaveril löike helilooja ooperitest.

Peaaegu kolmandik sümposiooni ettekannetest oli seotud helimaastiku uurimisega (*soundscape studies*) ja seda suuresti tänu nimekale külalisele Steven Feldile. Steven Feld on Columbia ülikooli antropoloogiaprofessor ja on maailmas tuntud oma antropoloogiliste uurimustega. Kuulsaim projekt kestab tal alates 1970. aastatest tänapäevani ja käsitleb kaluli hõimu helimaastikku Bosavi vihmametsades Paapua Uus-Gineas. Alates 1980. aastatest on ta tegeelnud teise suurema uurimisteamiga, mis hõlmab

muusika globaliseerumist, “maailma-muusikat” ja skisofoonia probleeme. Skisofoonia (*schizophonia*) termini võttis esmakordselt kasutusele helimaastiku teooriale alusepanija R. Murray Schafer 1970. aastatel viitamaks lõhele originaal-heli ja selle reproduktsiooni vahel helimaastikul. Skisofoonilisteks helideks võib näiteks nimetada taustamuusikat supermarketis. Turus rääkiski Steven Feld oma esimeses ettekandes skisofoonilistest helidest, mis on alates helisalvestamise tehnoloogia algusest maailma vallutanud. Teises ettekandes tutvustas ta põhiliselt oma uusimat CD-d, mis on salvestatud Makedoonias ja kannab pealkirja “Bells and Winter Festivals of Greek Macedonia”. Sellised *soundscape*-salvestused tunduvad maailmas olevat väga populaarsed. Steven Feld väitis, et tema eelnevaid plaate, millele olid salvestatud vihmametsa hääled, saatis Ameerikas suur müügiedu. Seda laadi *new-age*’ilik elustiil kogub aga populaarsust kogu maailmas, nii et ehk peaksime ka meie pöörama senisest rohkem tähelepanu helimaastikule enda ümber? Tänavustest Eesti Muusika Päevadest on mees

Kas moodne itkev naine on kultuuri-nähtus, mida tasub uurida, või hoopis osav reklaaminaine? Kui on tegemist sellise traditsioonilise nähtuse nagu itku transformeerimisega ja tänapäevase avaldumisvormiga, siis mis vahendid on meil, uurijatel, selle mõtestamiseks ja seletamiseks?

Helena Tulve kompositsioon “Delta”, samuti Rauno Remme “Railway to London”, mis mõlemad lähenesid *soundscape*’i- põhisele kompositsioonile. Feld ei pea ennast muidugi heliloojaks, vaid vaatelejaks ja vahendajaks.

Ka Soomes tegeldakse üsna aktiivselt helimaastiku uurimisega. Kahes *workshop*’is, mida juhatas eelmainit Steven Feld isiklikult, oli neli otseselt helimaastike uurimisega seotud ettekannet. Helmi Järviluoma Turu ülikoolist tutvustas oma värskest ilmunud metoodikaraamatut, mis toimetatud koostöös briti uurija Gregg Wagstaffiga – “Soundscape Studies and Methods” (huvilistele tutvumiseks olemas ka Eesti Muusikaakadeemia raamatukogus) ning mis võtab kokku helimaastiku uurimise erinevad teooriad ja meetodid. Heikki Uimonen ja Noora Vikman Tampere ülikoolist rääkisid oma välitöödest. Huvitavam oli vahest Heikki Uimoneni ettekannet, milles ta uuris ühe šoti küla, Dollari inimeste mälestusi seoses helidega – kuidas mingid helid inimestes mälestusi esile kutsuvad ning millised need mälestused on. Samuti püüdis ta välja selgitada, kuidas suhtuvad inimesed helimaastikku enda ümber praegu, kuidas tegid seda minevikus ning kas nad identitseerivad end kui helitekitajaid. Noora Vikman rääkis oma välitöödest väikeses Itaalia külakeses Cembras. Tema uurimus on osa suuremast projektist nimega “Acoustic Environments in Change” (“Helikeskkonnad muutumises”), mis loodi kakskümmend viis aastat tagasi Kanada akustikute poolt ning mille eesmärgiks oli külastada viit Euroopa väikeküla helimaastiku uurimiseks. Nüüd, alates aastast 2000 on see projekt uuesti ellu kutsutud ning sinna on kaasatud ka soome uurijad. Eesmärgiks on analüüsida helimaastiku muutumist neis külades veerandi sajandi jooksul. Igal juhul tähelepanu kõitev projekt, kuna igasugust muutust on huvitav jälgida, eriti kui seda on võimalik teha suhteliselt adekvaatselt.

Etnomusikoloogia valdkonda kuulsid Riitta Rainio ja Tarja Rautiainen ettekanded. Riitta Rainio uurimishuvi Helsingi ülikoolis on seotud arheoloogiaga ning ta rääkiski Soome aladelt leitud rauaaja kelladest ja kellekestest, mida oli püütud taastada ning mille abil me saame ettekujutuse nende õrnadest helidest, võimaluse kuulda killukest rauaaja muusi-

kalisest keskkonnast. Tarja Rautiainen Tampere ülikoolist ei ole ka Eestis tundmatu, kuna alles sügisel väisas ta Muusikaakadeemiat, pidades seal mitu loengut populaarmuusikast, mis on ka tema peamine uurimisala ja mille põhjal on tal valminud doktoritöö “Pop, protesti, laulu”. Seekord rääkis ta moodsast itkust televisioonis näidatud naise põhjal, kes on käinud lühikesel itkukursusel ja leiab nüüd, et just itkumine on kõige parem hinge puhastamise viis. Itkev naine rääkis videolõigus, et ta sai sellisel moel kergemini üle lahtusest. Tarja Rautiainen arutleski, kuidas seda laadi nähtusi uurida. Ei ole see ju tingitud traditsioonist, vaid inimese enda sisemisest vajadusest või ... edevusest. Karm on hinnata kõiki asju turuväärtest lähtudes, kuid samas peab alati silmas pidama, et inimesed on enamasti head müügiühed, eriti mis puutub emotsioonidesse. Seega, kas moodne itkev naine on kultuurinähtus, mida tasub uurida, või on ta hoopis osav reklaaminaine? Kuuldavasti õpetab seesama naine nüüd ka teistele itkutraapiat ja õpilastest tal puudu ei olevat. Kui on tegemist aga sellise traditsioonilise nähtuse nagu itku transformeerumisega ja tänapäevase avaldumisevormiga, siis mis vahendid on meil, uurijatel, selle mõtestamiseks ja seletamiseks?

Muusikapsühholoogia blokis oli huvitavaim Kimmo Lehtonen ja Yrjö Heinonen ühisettekannet, mille aluseks oli muusikateraapia sessioon kaheksa-aastase tüdrukuga. Muusikateraapias kasutasid mehed Berlioz “Fantastilist sümfooniat”, täpsemalt viiendat osa, ja lasid siis selle saatel lapsel fantaseerida. Kuna “Fantastiline sümfoonia” on teadagi programmi-line, siis huvitas uurijaid just muusikaväliste tähenduste väljendumine ja avaldumine. Lapse juttu uuriti kolmel tasandil: muusikalisel tasandil järgis laps liikumisi muusikas ja dünaamikat, reageerides kohe muutustele; programmi tasandil leidsid uurijad lapse jutus üsna palju sarnasusi originaalprogrammiga ning allteksti tasandil, mis lähtub psühoanalüüsi teooriast, leidsid nad väga palju sarnaseid kujundeid. Järelduseks arvasid mehed, et nende kaheksa-aastane patsient suutis sümfooniat mõista üsna sarnaselt Berlioz endaga.

Üsna mitu ettekannet oli pühendatud muusikaakustika ja uue meedia uurimisele. Sissejuhatav ettekanne oli sessiooni

juhilt Vesa Välimäkit, kes on Helsingi tehnikaülikooli professor ja tegeleb akustiliste uuringutega. Oma presentatsioonis tutvustas ta uusimaid suundi muusikaakustikas ja helisünteesis. Tulevikumuusika hulka kuulusid ta praegused uuringud, millel oli mitmeid praktilisi rakendusi. Huvitav oli mõte luua andmebaas, kust saaks otsida mõnd muusikateost, ümisesed sellest näiteks viisijuppi. Tundub ju ahvatlev mõte, sest kes meist ei oleks vaevelnud kummitava viisi küüsis, mida ei suuda tervikuna meenutada? Isiklikult arvan, et selline andmebaas oleks võimalik ainult üsna piiratud kujul, näiteks klassikalise muusika “hitid”, Rolling Stonesi laulud jms, mahukamat baasi tõrgub meel ette kujutamast. Teine huvitav projekt oli seotud helisünteesiga, täpsemalt kokku miksitud loo n-õ demiksimisega. Selline demiksimine võimaldaks meil võtta mõne loo ja eraldada sellest näiteks ainult bassiliini. Vesa Välimäki demonstreeris kuulajatele ka kunstliku helisignaali sünteesi, luues auditooriumi silma all siinushelist üsna ehtsa kõlaga klaveriheli.

Audiovisuaalsest meediast tegid oma ettekanded Antti-Ville Kärjä Helsingi ülikoolist ja Kimi Kärki Turu ülikoolist. Esimene neist uuris arvutimängude muusikat, täpsemalt selliseid mänge,

mille eesmärk ongi muusikategemine. Anti-Ville Kärjä ei nõustunud tavapäraste uurimustega, kus arvutimängude muusikat vaadeldakse enamasti lähuvalt visuaalsest väljendusest. Selleks demonstreeris ta mängu, kus mängija juhib ujuvat delfiini ja delfiini iga liigutus väljendub erinevas helis. Seega on mängija teataval määral helilooja staatuses ning mängu visuaalne pool ei olegi niivõrd oluline kui akustiline tulemus.

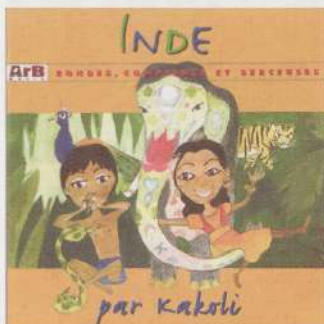
Kimi Kärki uurimisalaks on *live*-kontserdid ning muusika, lavakujunduse ja valgustuse seosed neil üritustel. Olles rohkelt uurinud Inglise *art-rock*-bändi Pink Floyd ja tema *live*-esinemisi, analüüsis ta ka selles ettekandes valguse ja muusika suhteid ühel Pink Floyd kontserdil. Teadagi on sellistel üritustel oluline just lavakujundus ja valgustus, mis sageli tekitavadki rahvamassides vaimustuse ja ühtsustunde. Lavakujunduses tõmbas ka Kimi Kärki paralleele Vana-Kreeka templiga, mis ehitati väljapaistvale kohale suurte kulutustega ning mis oli mõeldud vaimustama. Samuti selgitas ta kuulajatele valguskunstnike töö telgitaguseid: kuidas kõik on pisimagi detailini läbi mõeldud ning seejuures tihedalt seotud muusika ja laulusõnadega.

Tõesti, ettekanded seinast seinast, Sibeliuselt arvutimuusikani, rauaajast kõrgtehnoloogiani. See kõik veenis, et muusikateadus on väga interdistsiplinaarne ja huvitav. Meil üsna tundmatu ala on endiselt helimaastiku uuringud, mis nõuavad üsna erinevate teemavaldkondade teadmisi – ökoloogia, akustika, psühholoogia. Kas Eestis oleks sellisel alal tulevikku? Põhjamaades teadvustatakse järjest rohkem helisaastega keskkonda meie ümber ja leitakse, et tulevikus peaks igas omavalitsuses peale keskkonnaspetsialisti olema ka helikeskkonna spetsialist. Helimaastiku uuringute kõrval on Soomes väga arenenud akustika valdkond. Eespool kirjeldatud projektid kõlavad meie jaoks üsna kauge tulevikuna. Samas ei tohi unustada meie inimressursi vähesust võrreldes põhjanaabritega, nii et ehk ei olegi võimalik kõike kõrgtasemel uurida. On ju meil heal tasemel muusikateooria ja -ajaloo uuringud, Eesti muusikateooria konverentsid on väga esinduslikud. Samas on alati huvitav jälgida, millega naabrid tegelevad, ning nende mõtteid ja ideid oli peale huvitavuse ka väga värskendav kuulata.

Sibeliuselt on saanud üks Soome “Nokiaid” ning tema muusikat peetakse põhjamaisuse ehedaimaks väljenduseks, kuid helilooja enda suhtumine põhjamaisusesse oli võrdlemisi ükskõikne ning ta ihkas elada pigem Lõuna-Euroopas.

M E L O M A A N

Kakoli / Jäääär / Erkki-Sven Tüür / Ehala & Tättö / Gianluigi Trovesi Ottetto / Christian Renou / Velvet Legion

Inde. Rondes, comptines et berceuses par Kakoli.
ArB Music ArB 693412

Tantsud, lood ja unelaulud India lastele.

Emma kutsub liivakaupmeest ja ütleb talle: “Peske jalad puh-taks ning võtke taburet. Riis ja läätsed on õhtusöögiks valmis, sööge niipalju kui kulub ning jääge ööseks meile. Siin ei ole ei mööblit ega voodit, heitke meie lapse silmalaugetele, et ta magaks sügavalt. Andke talle oma kotist kogu uni.”

Sellist Une-Mati versiooni kuulevad India väikesed magamajääjad oma emadelt ning laulavad aastate möödudes edasi oma lastele. Suuline traditsioon elab segamatult ja jõuliselt, tehes aja jooksul läbi kerget muutusi, kuid jäädes siiski isikupäraseks ja omamäeliseks ka sajandite möödudes.

Väga meeldiv on kuulata seda armastuse ja nostalgiaga tehtud plaati, kus eesti publikule juba tuttav India laulja Kakoli annab edasi oma “karde-moniparfüümis lapseõlve-mälestusi”. Nõnda on ta kuulnud laulmas oma ema ning too omakorda oma ema. Nõnda on laulnud ka Kakoli oma pojale Pariisis, selles maailmakultuuride Segasumma suvilas.

Neid kauneid laule kuulates leidsin end aga tahtmatult ka mõtisklusest, mille vastust peame ootama vist tulevikult. Kunagi, esimese aastatuhande

lõpul, elas Euroopa muusikakultuur tänu suurele rahvaste liikumisele üle märkimisväärtseid muutusi. Erinevad traditsioonid segunesid ning mingil määral just seetõttu hakati mälu abistamiseks kasutama algelist notatsiooni, mille areng viis suulise traditsiooni täieliku teisenemiseni kristlikus Euroopas. Tänapäeval ei saa enam rääkida ühest kultuuriruumist teisi arvestamata. Maailm on tarbimiseks avatud ning tänu tehnika võidukäigule saavad emad oma lapsi magama uinutada ühel õhtul bengali, teisel õhtul bantu, kolmandal õhtul setu keeles jne. Traditsioonid valatakse maitsvasse vormi, tehakse allaneelamiseks kiirtoidukohtades ning sisu üle enam keegi ei mõtiskle. Huvitav oleks kokku saada saja aasta pärast, vaadata õhtul sisse mõnest aknast. Võib-olla on välja mõeldud elektrilised unepadjad, võib-olla saab mobiiltelefonilt tellida neidsamu Kakoli lauldud unelaule, ehk laulavad aga mõne laulu ka emad-isad ise.

Jaan-Eik Tulve

Jäääär. Oota.
Hyper.records

Ega ei mäletagi enam, millal viimati Jääääre korraline uue materjaliga plaat ilmus. See oli vist sel iidisel aal, kui Jäääär oli “supergrupp”, kus Jaan Söödiile,

Tõunile ja Jaaksoole lisaks olid koosseisus Riho Sibul ja teene-line progetrummimees Arvo Urb ning bänd resideerus hoopis Tallinnas. Imelik mõelda, et ka midagi sellist on kunagi olnud. “Oota:” on “klassikalise” koosseisu – InBoil, Sööt, Tõun, Jaaksoo – uute palade kogumik (välja arvatud paar vanemat). Vaevalt jõudis lahedalt kujundatud helikandja lettidele, kui mõned kriitikud hakkasid vigisema, et “pole ikka SEE”, “miks nad näiteks oma esimesi kassette CDna välja ei anna” jne. Pagan võtaks! On ikka vahe sees, kas oled paarikümneaastane või lähened neljakümnele. Arenemisvõimetud ühte ja sama rida ajavad bändid võivad tunduda stiilsed, aga on lihtsalt nõmedad. “Oota:” loonud inimesed on tõesti natuke n-õ teised kui Jäääär tosin aastat tagasi.

Asi võib olla selles, et plaadil domineerib InBoili looming. Teatavasti on Jääääres kaks poolust: Jaan Sööt on olnud lüürilisem, romantilisem ja akustilisem – tüdrukute moosimiseks. Andrus “InBoil” Rootsmäe, nagu supilinlasele kohane, on robustsem, absurdimisem, eksperimenteerimisaltim. Ja plaat ongi korrektselt pooleks jaotatud: algus “klassikaline” Jäääär, sisse lülitamata ja vaikne, aga nati staatiline. Keskel on lugu “Onu Oskar” ja plaat läheb käima. Siin teevad mehed kõiki surmapatte: panevad kitarrile juhtme taha, lasevad Tiit Kevadel trumme mängida ja põlisel vaikijal Tõunil laulda. Avangarditsevad. Ja teevad nalja. Samas on InBoil kirjutanud lõviosa lauludest, jättes ruumi ka Tõnu “Tõun” Timmile. Söödi, paljude Jääääre *hardcore*-fännide favoriidipanus on selles mõttes ikka väike – ta eelistab laulda rohkem teiste lugusid. Kogumulje on kõike muud kui igav

või ebaõnnestunud. Jäääär on igati vormis ja täiesti SEE, mis ta praegu olema peab.

Margus Kiis

Erkki-Sven Tüür. Exodus.
ECM NEW SERIES 1830; 472 497-2

Selle plaadi peamine puudus on üksluisuse nappus. ESTi uusim CD on mõtte liikumises tuuline ja tuuline. Olles viiuldaja Isabelle van Keuleni, Birminghami sümfooniaorkestri ja Paavo Järvi esituse lõpuni kuulunud, süvenesin plaadi kaanekujundusse ning avastasin, et olen harva näinud sellist pakendi pildi kokkukõla muusikaga. Tuules koolutatud maastik, kus on veel palju edasilikumise ruumi. Müstiliseks keeratud valgus, kahesuunaline tee. Kas mõõdasõit on lubatud?

Viiulikontserdi esimene osa tundub mulle *hard rock* sümfooniaorkestrile. Mõningate mõõndustega kujutlen, kuidas seda annaks bändile mängimiseks “lahti orkestreerida”. Mõõndustega, sest selle muusika kõige kummastavamate omaduste elus püsimiseks on ikkagi vaja orkestrit – kogu värivalikut, ideaalselt kokku sulatatud, ühegi haralise otsata vennaskonnaesitust. See kõige kummastavam on tuttavate kõlakombinatsioonide ettearvamatu ilmumine ja kiire lahustumine “milleski muus”. ESTi

sümfonismi ja elektroonilise eneseväljenduse (mullegi kummanud luupimistehnika) sugu- lusest on meedias juba räägitud.

Viuli ja orkestri vahel käib sürrealismikalduvustega sõna- mäng. Viulilist esitajast, orkestrilt sama algustähega, aga täiesti teisale viitava tähendusega järg. Keuleni partii on äge, mõnel hetkel tahaks küsida sama mida ACDC solisti kohta – kuidas tal küll hääl vastu peab? Jube mõelda, kui mõni keskpärane viiuldaja ESTi kontserdi nüü- diskääksuks mängiks.

“Aditus” oma pilves algusega eritab Viulikon- tserdiga võrreldes rohkem tra- ditsioonidest toituvat valu. Mulle kõige olulisem lugu sel plaadil on “Exodus”. Aga ma ei saa sellest rääkida, sest “Exodus” tuleb EST minu elutaipamistele ohtlikult lähedale ja see teeb haiget. Lubage detailidel jääda mu pihisaladuseks iseendale.

Anneli Remme

Kaotajad. Jaan Tättel, Olav Ehala.

Tallinna Linnateater TLT 002

Linnateatri muusikalavastus “Kaotajad” on nõnda hea, kui üks suvine lauludega vabaõhu- etendus olla saab. Võib-olla isegi parem. Igal juhul arvasin enne etendust, et selle žanri piirid on ahtamad. Lavastuse lummast kantuna panin kodu- plaadimasinasse ka “Kaotajate” muusikaga CD – peale äratund- misrõõmu jagas ka üllatusi.

Muusika on stiililt üsna kirju: on bluuksi, rocki, poppi ja “päris ehalat”, kõik kokku üsna

lahe kuulamine. Kui etenduses kõlab kogu muusika *live*’is ja peaaegu kõiki pille mängivad näitlejad ise, siis plaadil on pil- lid usaldatud proffide muu- sikute kätte – Olav Ehala (klahvpillid), Ain Agan (akusti- line ja elektrikitarr), Toomas Rull (löökpillid), Taavo Rimmel (basskitarr), Indrek Tiisel (suu- pill). Ka laulude taustavokaal on puhtam ja *sound*’id täpselt rihitud, kuid tulemus on laval kuuldust kraadi võrra jahedam. “Pahad” ei ole plaadil nii pahad kui laval, vabas õhus murdunud häälel lauldud unistustest (“Ta- han olla õõ”) on stuudios saa- nud veendunud kavatsused. See, kui hästi kogu see kamp näitle- jaid, eriti solistid Evelin Pang, Hele Kõre, Marko Matvere, Andero Ermel ja Rain Simmul laulavad, avaldab muljet muidugi ka plaati kuulates, kuid õigetes lavarollides lisab igatüki neist oma laulule veel midagi, mida nii lihtsalt juba heli- plaadile ei püüa. Ka sellist raju, mida näitlejad ise pillidest välja pigistasid, stuudioseinte vahel päriselt taastada ei õnnestunud (ei tahetud?). Selle plaadi oleks võinud just *live*’ina välja anda – lavamuusika kodu on lava.

Olav Ehala looming on mind tihti väga isiklikult kõne- tanud, ka tema uued laulud loovad tunde, nagu kohtuks tut- tavaga, keda pole kunagi varem näinud. Selles on oma süü ka laulusõnade autoril Jaan Tättel, kes oskab kuue õiges järjekorras sõnaga öelda kõik hetkel olu- lise. Need, kelle jaoks “Kao- tajate” süžee on liiga lihtne või mustvalge, võivad plaadil ise- seisvaks saanud lauludest hoopis uusi sügavusi leida.

Kristina Kõrver

Gianluigi Trovesi Ottetto. Fugace.

ECM 1827; 066 583-2

“Fugace” on uskumatult mit- metahuline plaat, millel võib leida jälgi kõige erinevamate muusikavooludest: *bebop*, *new orleans*, *funk*, klassikaline

GIANLUIGI TROVESI OTTETTO

muusika, itaalia folkloor, *drum n' bass*, *free jazz*, akustiline ja elektrooniline nüüdmuusika, rock, *latino* ja erinev etno- muusika. Selline virvarr peaks tingima kontseptsiooni laialival- gumise, kuid tuleval aastal 60- aastaseks saav puhkpillimängija Gianluigi Trovesi on meister, kes ei lase sellel sündida. Hakates erinevaid episoodilise- maid stiilijooni taandama, on lõpptulemuseks selge duaalsus – ühes leiris on ameerikalik jazz (Trovesi mängib seda sakso- fonil) ning teises Euroopa (eel- kõige itaalia) klassika- ja folk- looritraditsioon (siin eelistab Trovesi klarnetit). Kahe pooluse lähenemisel sünnib rida kok- kupörkeid, sulameid ja üle- minekuid, mida oktett suure meisterlikkusega üheks voo- lavaks hoovuseks vormib.

Trovesi kaaslasteks on suurepäraseks itaalia muusikud, tavapärasele jazzi instrumen- taariumile lisavad värve elekt- roonika, tšello ning vahel ka klavessiin. Album sisaldab vaid Trovesi omaloomingut, milles kangastuvad nii itaalia rahva- muusika kui ka klassika tradit- sioonid, samuti varajane jazz, mida paiguti ilmuv *funk*’i või rocki agressiivsus ehk murendab, kuid ei löhu.

Mina kuulasin seda plaati Itaalias Toscana tähistäeva all. Seal mõjus Trovesi muusika eriti kõnekalt. Kuid olgu misansteen milline tahes, midagi kuulama- panevat pakub “Fugace” kind- lasti kõikjal ja kõigile.

Joosep Sang

christian renou
anemone tube
transference

Christian Renou / Anemone Tube. Transference. Auf Abwegen aatp12

Christian Renou on ümber töö- tanud saksa artisti Anemone Tube muusikat ning tulemuseks on ilus ja väärkas polüfooniline *ambient*. Kohati aga hoopis toore müra ragisevad pursked. Mõlemad leiavad aset näiteks loos nr 3. Hiljem areneb samast loost veel minimalistlik toksiv helimaastik, mis tihenedes muu- tub ähvardavalt industriaalse müra korduvaks käiguks, mida nii sageli *dark ambient*’i lugu- dest leida võib. Siis jälle suhte- line vaikus veidrate toksivate helimaastike rütmis, kuhu autorid on ilmselt kõikvõimalike lindistusi vaiksest sisse miksinud ning mis kerkivad sealt nagu arusaamatud kü- simused, millele taas kord järgneb analoog-brüitism (vas- tand digitaalsele müramuusikale – *toim*), kuni mingi uus areng selle tühistab. Loo üldmulje on väga seikluslik, kusjuures ei saa öelda, et see oleks suvaliselt kokku pandud (või teisalt: mis poleks?). Lihtsalt stiil on selline, et 25-minutine lugu sisaldab nii palju erinevaid löike, et mõnel teisel plaadil oleks tehtud kümme lugu. Plaadi enda stiil on nii tugev, et ta ei allu mingite üldisematele stiilimää- ratlustele. *Soundscape art*, heli- maastike kujundamine vastavalt mingi hetke x vajadustele on määratlusena ilmselt pädev; kusjuures läbiv meetod, millele kõik muu (vähemasti enamik sellest) ohvriks tuuakse, on kompositsioon, loo võimalike uute arenguteede väljatöötamine ja olemasolevale pealesu- rumine. Ehkki arenevad, on

mõned "Transference'i" lood ka paariminutised, nii et põhjus, miks mõned kompositsioonid on nii pikad ja teised nii lühikesed, peitub tõenäoliselt plaadi ebatavalises ja mitmekihilises sünniloos. Plaadi üldtempo ja tihedus pole seejuures üldsegi suur, mis annab kogu tervikule veel täiendava maalilise dimensiooni.

Erkki Luuk

Velvet Legion.

TopTen TOP CD 1109

Kui lähtuda seda plaati hinnates kuulsast sugude võrdsuse loo-
sungist (ja miks peaski nais-
terahvale krediiti andma ainult
selle eest, et ta mängib saksofoni
või elektrikitarril?), on kiidusõnu
raske leida, kuigi tahaks.
Kaheksa neiu esitavad est-
raadimuusikat, mis ei soovi kuu-
lajale midagi öelda, või kui
soovibki, siis ei suuda. Sellel
plaadil on muusikalinumbrid,
jazzilood ja paar bossat-sambat,
mis võiksid olla huvitav materjal
omanäolisteks tõlgendusteks,
loendamatu jazzmuusikute
jaoks on Jobimi "Corcovado",
Ellingtoni "Caravan" ja Weilli
"Speak Low" seda alati olnudki.
Velvet Legion on valinud meele-
lahutusliku suuna. Hea küll,
kuid nende mängus pole ka noid
elegantselt lohakaid maneere,
mis mõnikord restoraniorkestrit
kuulama sunnivad. Järele jääb
kõige igavamalt laadi püüdlilikult
mängitud ajaviitemuusika, mis
sobib taustaks mõnele pidulikule
vastuvõtule, kus keegi esinejatele
vähemutki tähelepanu ei pööra.

Josep Sang

COLLAGE

September

Talinnas

6. 09 kell 12 Orelipooltund: Tiit Kiik Tallinna toomkirikus
6. 09 kell 19 Hooaja avakontsert: ERSO, Nikolai Demidenko (klaver), Nikolai Aleksejev (dirigent) Estonia kontserdisaalis
7. 09 kell 16 Tallinna Kammerorkester, Juha Kangas (dirigent) Mustpeade Majas
7. 09 kell 17 Akadeemiline kammermuusika Kadrioru lossis: Heli Veskus (sopran), Marje Lohuaru (klaver), Teele Jõks (metsosopran), Piia Paemurru (klaver), Peep Lassmann (klaver), Indrek Vau (trompet), Mati Mikalai (klaver), Villu Veski (saksofon), Rein Rannap (klaver)
10. 09 kell 20 Jazzkaare sügishooaeg: Common Bond (Iisrael), Hillary Sargeant klubis BonBon
11.–14. 09 Toompäevad Tallinna toomkirikus
12. 09 kell 19 Diplomaatilised noodid. Ukraina: Roman Grinkiv (banduura), Tallinna Kammerorkester Mustpeade Majas
19. 09 kell 19 Hooaja avakontsert. Wagneri ooper "Tannhäuser": Rahvusoori "Estonia" koor ja sümfooniaorkester, Eesti Rahvusmeeskoor, Heikki Siukola (Tannhäuser), Dieter Henschel (Wolfram), Kirsi Tiihonen (Elisabeth), Pille Lill (Veenus), Carlos Spierer (dirigent) Estonia kontserdisaalis
20. 09 kell 12 Orelipooltund: Rolf Uusväli Tallinna toomkirikus
20. 09 kell 19.30 ja 21.30 Tantsuetendus "Fluxus" Erkki-Sven Tüüri muusikale Kanuti gildi saalis
23. 09 kell 19 *What colour is love?*: Hedvig Hanson (vokaal) ja ansambel Vanalinnastuudios
25. 09 kell 19 ERSO, Nikolai Aleksejev (dirigent) Estonia kontserdisaalis
27. 09 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu (orel), Margarita Anstal (tšello) Tallinna toomkirikus
28. 09 kell 17 Akadeemiline kammermuusika Kadrioru lossis: Vox Clamantis, Aare-Paul Lattik (positiivorel)

Tartus

17. 09 kell 18 Stiles'i noortemuusikal "Inetu" Vanemuise suures majas
18. 09 kell 12 Stiles'i noortemuusikal "Inetu" Vanemuise suures majas
19. 09 kell 19 Kálmáni operett "Bajadeer" Vanemuise suures majas
23. 09 kell 18 Hooaja avakontsert. Wagneri ooper "Tannhäuser": Rahvusoori "Estonia" koor ja sümfooniaorkester, Eesti Rahvusmeeskoor, Heikki Siukola (Tannhäuser), Rauno Elp (Wolfram), Kirsi Tiihonen (Elisabeth), Pille Lill (Veenus), Carlos Spierer (dirigent) Vanemuise kontserdimajas
24.–28. 09 Tartu Vanamuusika Festival
25. 09 kell 21 Ajatu India laul ja luule: Kakoli Sengupta (klassikalised ragad), Doris Kareva (Kabiri luule) Tartu Ülikooli aulas
26. 09 kell 19 *What colour is love?*: Hedvig Hanson (vokaal) ja ansambel Sadamateatris
28. 09 kell 14 Lasteballett "Tulipunane lilleke" Vanemuise väikeses majas

Pärnus

9. 09 kell 20 Jazzkaare sügishooaeg: Common Bond (Iisrael), Hillary Sargeant Endla teatri küünis
20. 09 kell 18 *What colour is love?*: Hedvig Hanson ja ansambel Endla teatri küünis
21. 09 kell 17 Hooaja avakontsert. Wagneri ooper "Tannhäuser": Rahvusoori "Estonia" koor ja sümfooniaorkester, Eesti Rahvusmeeskoor, Heikki Siukola (Tannhäuser), Dieter Henschel (Wolfram), Kirsi Tiihonen (Elisabeth), Pille Lill (Veenus), Carlos Spierer (dirigent) Pärnu kontserdimajas
25. 09 kell 19 Vanamuusika-ansambel Il Gardellino (Belgia) Pärnu kontserdimajas
27. 09 kell 19 Külma hooaja avakontsert: Pärnu Linnaorkester, Mati Turi (tenor), Jüri Alperter (dirigent) Pärnu kontserdimajas
27. 09 kell 20 Ajatu India laul ja

luule: Kakoli Sengupta (klassikalised ragad), Doris Kareva (Kabiri luule) Ammende villas

Kõikjal üle Eesti

5. 09 kell 19 Hooaja avakontsert: ERSO, Nikolai Demidenko (klaver), Nikolai Aleksejev (dirigent) Narva kultuurikeskuses
24. 09 kell 19 *What colour is love?*: Hedvig Hanson (vokaal) ja ansambel Jõhvi kultuurimajas
25. 09 kell 19 *What colour is love?*: Hedvig Hanson (vokaal) ja ansambel Viljandi kultuurimajas
26. 09 kell 20 Ajatu India laul ja luule: Kakoli Sengupta (klassikalised ragad), Doris Kareva (Kabiri luule) Viljandi kultuurimajas
28. 09 kell 18 *What colour is love?*: Hedvig Hanson (vokaal) ja ansambel Haapsalu kultuurikeskuses

Andmed on kontrollitud 15. augustil.
Täpsem info kodulehekülgedelt:

Eesti Kontsert: www.concert.ee
ERSO: www.erso.ee
Jazzkontserdid: www.jazzkaar.ee
Pärnu Kontserdibüroo: www.parnukontsert.ee
Pärnu kontserdimaja: pkm.concert.ee
Tallinna Filharmoonia: www.filharmoonia.ee
Tartu Vanamuusika Festival: www.ut.ee/festival
Teater Vanemuine: www.vanemuine.ee
Üle-eestiline kultuuriürituste andmebaas: www.kultuuriinfo.ee

Oktoobrikuu kontserdiinfot Collage'is avaldamiseks ootame 8. septembriks aadressil kristina@ema.edu.ee

Kakoli ja Kabir – ajatu India laul ja luule

India klassikalisele muusikale leidub Eestis kindel publik, vaatamata sellele, et see siin kuigi sageli ei kõla. Koolitatud kuulaja teab, et Euroopa muusikaline traditsioon toetub igivanadele kultuuridele, mis ulatuvad kaugele itta. Tänu Oriendi Festivali aastatepikkusele tööle ning üksikute teiste korraldajate tänuväärsetele ponnistustele on meieni jõudnud haruldasi muuilma muusikuid, kelle jaoks heli on eelkõige vaimne keel – pärand, mida tuleb hoida ja jagada kui inimkonna aaret.

Käesoleva aasta veebruari algul oli muusikasõprade valitud ringil võimalus kuulata üht erakordset häält. Peeter Vähi kutsel viibis Tallinnas India lauljatar Kakoli Sengupta, kes festivali OpenBaroque raames esines Hortus Musicuse aukülaliste seas Kadrioru lossis.

Kakoli on pärit Naihatist, väikesest bengali külakesest Kalkuta lähedalt. Laulnud on ta nii kaua, kui ise mäletab. Viieaastaselt, pärast seda, kui ema oli märganud tema annet, pühendus ta muusikale jäädavalt. Oma õpetajana nimetab Kakoli Sri Gopal Biswasi.

Kakoli on jäänud “ehtsaks” india lauljatariks, vaatamata sellele, et viimased 28 aastat oma elust on ta mööda saatnud Pariisis. Regulaarse kontserttegevuse kõrval on tema püüdnud india klassikalise laulu õpetamine. Põhitöö kõrvalt on ta salvestanud mitmeid sooloplaate ning sisse laulnud rohkesti filmimuusikat.

Huviliste rõõmuks toimub septembri viimasel nädalal Kakoli “teine tulemine” Eestisse, seekord pisut pikem ja põhjalikum. Kakoli annab lisaks ühepäevasele meistrikursusele kolm kontserti maa erinevais paigus. Lauljatar kannab harmooniumi saatel ette ragasid, holisid ja traditsioonilisi bengali viise.

Kakoli repertuaaris on oluline koht Kabiri, 15. sajandil Põhja-Indias elanud pühaku kuulsusega müstiku tekstidel. Need ekstaatiliselt pühenduslaulud on läbi aegade inspireerinud arvutul hulgal hindu ning sufi muusikuid. Valimik 99 luuletusega ilmub äsja ka eesti keeles. Meditatiivseid vahepalu Kakoli lauludele lõimib Kabiri tekstide tõlkija ja tõlgitseja Doris Kareva. Kontsertidel on seega laiem kultuuriline mõõde, ulatudes muusikalisest kirjanduslikuni. See kõik kokku töötab transsendentaalset elamust Eestimaa kaunis sügis.

Hannes Pikkat

**25. septembril kell 21
Tartu Ülikooli aulas
(Tartu Vanamuusika
Festivali raames)**

**26. septembril kell 20
Viljandi kultuurimajas**

**27. septembril kell 20
Pärnus Ammende villas**

